

TEGEN DE KWAKZALVERIJ

REDACTIE-ADRES: Peperstraat 26, Purmerend.

Opgericht 1 Januari 1881

Bestuur der Vereniging tegen de Kwakzalverij: Dr C. J. Brenkman, Arts te Amsterdam, voorzitter; Mr M. D. K. S. van Lier, Oud-Vice-President van de Rechtbank te Amsterdam, vice-voorzitter; Dr H. H. Funke, Arts te Amsterdam, secretaris; Mr G. van Itallie, Rechter te Dordrecht, penningmeester; F. C. Reijers, Apotheker te Purmerend, redacteur; mej. E. H. Hengeveld, Arts te Zwolle; Mr P. Frima, Directeur Rijksschool voor Politie-ambtenaren te Hilversum; Mr J. Moolenburgh, Kantonrechter te Middelburg; G. E. Windemuller, Arts te Vaassen; Dr N. A. Roozendaal, Pharmaceutisch Hoofdinspecteur van de Volksgezondheid te 's-Gravenhage; E. Mijnaerends, Tandarts te Amsterdam; H. J. A. Ter Wee, Apotheker te Amsterdam

Lidmaatschap der Vereniging .... f 5,—
Adres voor het opgeven van leden en
abonne's: F. C. REIJERS te Purmerend.
Postgiro der Ver. 32237 te Amsterdam —
Gem. Giro K 1672

N.V. DE DELFTSE DRUKPERS
Uitgever

Abonnement per jaar franco per post bij
vooruitbetaling ..... f 5,—
Administratie Maandblad:
Verwersdijk 6—8, Delft
Telefoon 1360 Postgiro 13250

Antifellin

een oud en bekend kwakzalversmiddel.

Wij zijn geregelde leveranciers aan H.H. Doktoeren, Pharmaceutische fabrieken, Apothekers, vooraanstaande Drogisten, Geestelijken, Kloosters, enz. en verzenden naar alle werelddelen. Ons archief staat gaarne voor elk bewijs beschikbaar.

Dit staat te lezen op het omslag van een boekje, dat de „firma J. Dwars-huis, Jacobijnerstraat 13, Groningen (Holland)“ uitgeeft en waarvan de titel luidt: „Het Galsteenlijden en zijn Genezing door het gebruik van „Antifellin“.

Reeds in het eerste deel van „De Kwakzalversmiddelen“¹⁾ wordt de samenstelling meegedeeld; het stond indertijd bekend als Galsteenmiddel van J. Smaling en heette: Meurin's Antifellin I en II. In het supplement²⁾ op dit boekje wordt dit product uitvoeriger behandeld.

„De fabrikant van dit galsteendrijvend middel is de drogist Dwars-huis uit Groningen.

„Den patiënten wordt aangekondigd, dat zij door het gebruik van het middel in de faeces „Galstenen in geweekte vorm“ zullen aantreffen.

„Antifellin I is een plantenaftrek-sel, vooral van sennabladeren.

„Antifellin II, een helderrood gekleurde Sesamololie bevattende, vette olie. Soms kwam een andere samenstelling voor.

„De soms capucijner-grote „geweekte galstenen“ werden door de apotheker Keulemans onderzocht. Deze vond: vette olie, groen gekleurd

door galkleurstof. Het specifieke galsteenbestanddeel cholesterine was niet aanwezig, zodat hier geen sprake kan zijn van galstenen.

„Men moet zich deze misleiding zo voorstellen dat door het laxerende Antifellin I de olie van II de darmen zo snel doorloopt, dat ze niet of slechts ten dele verteerd wordt en zodoende in de ontlasting verschijnt. (Deze ziet er dan naar uit alsof er een groot aantal zachte bolletjes in rondrijven, die voor galstenen worden aangezien.)

Het boekje geeft een afbeelding van een galblaas, stampvol met stenen; hele kanjers zelfs!

Na de misleidende tekst, die het gevaarlijke doel heeft het publiek af te houden van goede hulp door een dokter, en speciaal van een chirurg, komen vele „attesten“, waaronder enkele van lieden, die tekenen met Dr. vóór hun naam, bvb.: „Dr Jean B. te Theux, België“ en Docteur J. G....., Fouron-Le Comte, België“ (ook de anderen zouden daar wonen, waarnaar wij een onderzoek instellen).

Het omslagje wordt voorts ingenomen door een brief van een oud-hoofd van een Christelijke school, die het overlijden van een collega betreurt, en blijkbaar meent dat de operatie wegens galstenen, waarna de man was overleden, niet had moeten plaats vinden, omdat Antifellin in deze gevallen het redmiddel is.

Zo strooit men zand in de ogen van het publiek.

Zo licht de kwakzalver zijn klanten voor.

Alles ten eigen bate en volkomen gewetenloos.

Officiëel

NIEUWE LEDEN:

C. Jonker, apotheker te Amsterdam.
W. Mulder, apotheker te Apeldoorn.
L. Vreeburg-de Vos te Den Haag.

Kwakzalvers gaan over lijken; wat de gevolgen zijn raakt hen niet, als ze maar verkopen.

Maar raakt het de Overheid ook niet?

Dr. C. J. Brenkman.

¹⁾ Uitgave van de Ver. t. d. Kwakzalverij, 2de druk 1931.

²⁾ De kwakzalversmiddelen, enz., supplement. Uitg. als boven. 1942.

Rechtszaken

De Sneker haarspecialist, die 2 Jan. j.l. voor de waarnemende kantonrechter te Sneek terecht stond wegens het onbevoegd uitoefenen der geneeskunde — hij diende enige zijner patiënten injecties toe om de haargroei op te wekken of te bevorderen — is veroordeeld tot twee maal f 300,— boete of twee keer een maand hechtenis.

Ver. tegen de Kwakzalverij.
Lidmaatschap of Abonnement
kosten f 5,— per jaar
Giro 32237 t/n. der Vereniging.

Hoe lang nog?

Manden met brieven komen dagelijks binnen bij Van der Wijk's Kruidkundig Laboratorium. *)

Ziehier de aanhef van een grote, vier bladzijden tellende krant in rood en zwart gedrukt en huis aan huis bezorgd. Wat moet hier een geld verdiend worden dat zodanig grootscheepse reclame gemaakt kan worden, hoewel velen zullen hun zuur verdiende gelden aan deze aartskwakzalver doen toekomen om hem in de gelegenheid te stellen deze reclamecampagne te volbrengen en hoevele nieuwe slachtoffers zullen wederom het gevolg zijn van deze nieuwe actie. Deze krant geeft ons maar even drie bladzijden met foto's en verklaringen van dankbare en genezen gelukkigen. Waar hij zoveel gelukkigen kan noemen vraag ik mij met angst en beven af hoeveel slachtoffers daar wel tegenover zullen staan, slachtoffers, die als zij nog in leven zijn, maar al te gaarne hun onverstandig handelen door zich tot deze aartskwakzalver te wenden, verbloemen tegenover hen die de geneeskunde uitoefenen.

Ook de vierde bladzijde van deze krant is de moeite waard, boven aan een prijslijst waaruit blijkt dat de geneesmiddelen in prijs variëren van f 5,— tot f 22,50. Duur genoeg nietwaar? **)

Deze bladzijde laat ons ook weten dat „Het is de toepassing van de succesvolle middelen van een beroemde geleerde, wiens wonderbare successen op chronische ziekten, iedereen in de medische wereld deed verbazen”. Welke geleerde het hier betreft wordt helaas verzwegen, in de geneeskundige wereld moet hij wel zeer bekend zijn als ik bovenstaande goed begrijp. Waarom werkt deze grote geleerde dan op een zo infame wijze als Van der Wijk ons hier te verstaan geeft? Wel omdat doodeenvoudig deze grote geleerde natuurlijk niet bestaat of bestaan heeft, maar omdat Van der Wijk meent dat de suggestie van grote geleerdheid de mooiste manier is om zijn kwakzalverspraktijken tegenover het publiek, dat altijd weer domme publiek, mooi te praten.

Het toppunt van deze vierde bladzijde is stellig wel 's mans opmerking dat al zijn „geneesmiddelen staan onder controle van een apothekers-assistent!” ***)

Degene, die ons de krant uit het hoge Noorden deed toekomen schreef in zijn begeleidend schrijven: „Deze krant staat vol met aanprijzingen voor het bezoeken van de zit-dagen van een zekere Van der Wijk, die openlijk aankondigt waar en wanneer deze te spreken is, met de kennelijke bedoeling om zijn z.g. geneesmiddelen tegen de exorbitante prijzen te verkopen.”

Aardstralen en Wichelroede

voor de Radio

De A.V.R.O. heeft zich gerehabiliteerd door een helder en wetenschappelijk tweegesprek te organiseren over het onderwerp, dat hierboven genoemd is. Een vroegere, minder gelukkige, voordracht — die uitmuntte door ondeskundigheid — willen wij nu graag weer vergeten.

Zo juist dan spraken de professoren Clay en Tromp een halfuurtje voor de radio; op de voornaamste punten waren deze heren het volkomen eens en zij spraken dat ook herhaaldelijk uit. Om van „aardstralen” te spreken werd niet minder dan „onzinnig” genoemd; dat deze een andere naam zouden zijn voor kosmische stralen, die in de wetenschap zeer bekend zijn, is stellig onjuist, gezien de eigenschappen die aan deze z.g. aardstralen worden toegeschreven.

Het aantonen van bepaalde stralen met een wichelroede mist ieder bewijs, evenals de mogelijke invloed ten ongunste, die de gefantaseerde stralen op het menselijk lichaam zouden kunnen uitoefenen. In dit verband moesten de bekende kastjes of dozen van Mieremet (wiens naam echter niet genoemd werd) het ontgelden. Prof. Clay beschouwde hun inhoud als van geen enkele waarde; de inrichting ervan is

---

„Ik vraag mij in alle ernst af, of de Staat der Nederlanden onmachtig is om deze misleidende reclame en voorlichting door iemand zonder diploma te beletten. Het is een groot gevaar voor de lijdende mensheid.”

Juist, dat is het, een groot gevaar voor de lijdende mensheid. Terwijl op allerlei gebied enorme bedragen worden uitgegeven om de moderne geneeskunde met zijn ongekende succes voor iedereen bereikbaar te doen worden, worden al deze acties telkenmale doorkruist door het minderwaardig op geldwinst gericht geadverteer van lieden, die reeds lang uit de samenleving gebannen moesten zijn.

Wat doet de Staat hiertegen ????

F.

*) Zie ook Maandblad No. 1 en No. 9, 1949 en No. 2, 1948.

**) De prijzen zijn in een jaar tijds flink opgeslagen; in Januari '49 liepen ze van f 2,50—f 17,50, de devaluatie van de gulden moet de kwakzalvers toch ook wel ten goede komen!

***) Het R.I.P.T.O. onderzocht in 1948 een paar middelen van deze Van der Wijk; „iets waardevols bevatten de flesjes niet”, zo luidde de uitspraak — Mdbld. 1948, No. 2.

volkomen onzinnig. Meegedeeld werd dat de „Prijzbeheersing” er zich ook mee bezig had gehouden en de toelaatbare prijs had vastgesteld op f 25,—; dat betekent dus een lelijke devaluatie van deze naaidozen, die voorheen voor f 125,— aan de goedgelovige man werden gebracht.

Natuurlijk zeiden de professoren nog, dat deze prijsvaststelling geenszins betekende, dat er nog enige waarde aan deze voorwerpen moest worden gehecht, hetgeen zij dan ook volkomen verwierpen.

Beide sprekers waren van oordeel, dat het zeer wenselijk was om te trachten langs wetenschappelijke weg uit te maken of er waarde moet gehecht worden aan het lopen met de wichelroede en, zo ja, welke waarde. Prof. Clay heeft dan ook gepleit voor het instellen van een commissie met dat doel en hij wees er op, dat een dergelijke commissie nu ook benoemd was, onder leiding van de Utrechtse hoogleraar de Groot, eveneens een physicus.

Prof. Tromp vermeldde het feit dat in een huis, waar door een wichelroede-loper een bepaalde baan was aangeduid als een waarboven de roede bepaalde uitwijkingen vertoonde, deze zelfde baan een magneet uit zijn gewone stand deed slaan. Prof. Clay achtte proeven in woningen om verschillende redenen zeer weinig bewijzend en niet goed bruikbaar.

Het is een goed initiatief geweest om door deze lezing te trachten de onrust, die bij zeer vele mensen gewekt is, te verminderen. Voor velen zal het een teleurstelling zijn, omdat zij nu weten, dat al hun verwachtingen dat hun ernstige ziekte zou worden beïnvloed door het verplaatsen van bed of stoel, naar het rijk der fabeltjes moet worden verwezen.

Een der sprekers zei nog, dat hij het niet erg vond wanneer iemand meent zich beter te voelen als hij een „kistje” in zijn huis heeft; integendeel, laat iemand daar dan maar in geloven en aannemen, dat dit zijn hoofdpijn en slapeloosheid bestrijdt. Immers hetzelfde effect wordt ook nogal eens door een arts bereikt door middel van een volkomen onschuldig drankje, bvb. schoon water.

Wij kunnen tevreden zijn dat nu eindelijk ons al heel oude voorstel om dit alles wetenschappelijk te onderzoeken, ingang gevonden heeft.

Brenkman.

Bij de jaarwisseling

Bij het verschijnen van dit nummer van ons Orgaan is al meer dan een maand van het nieuwe jaar voorbij.

Wij willen allen, die in 1949 hun steun en bijdrage aan onze Vereniging hebben geschonken, van harte danken en hen opwekken, de strijd tegen de Kwakzalverij voort te zetten.

Is ons werk nodig? Hierop kan slechts volmondig „ja” gezegd worden. De kwakzalverij tiert weinig, kwakzalvers zijn er in overvloed!

Wanneer we alleen maar de reclame voor geneesmiddelen beschouwen en de andere vormen van kwakzalverij buiten beschouwing laten, dan is het duidelijk, dat onze vereniging niet genoeg kan doen.

Op mijn schrijftafel liggen twee vlugschritten, atkomstig van de drogist Dunnebier te Amsterdam.

Het ene toont ons een vijzel, waarin een man staat die wijst op „wolk van tips”, terwijl men aan de binnenkant kan lezen, dat het slikken van levertraan in vele huisgezinnen „een dramatisch verloop” kan hebben.

Maar dit is niet langer nodig. Moeder gaat naar de drogist, want *die weet wel raad!* Hij levert U levertraan met een lekkere smaak, die Jantje, die de smaak van gewone levertraan zo naar vindt, wel wil innemen.

Diezelfde drogist kondigt aan, dat hij een ruime sortering vitaminen heeft met geijkt vitamine-gehalte, voor baby's, kleuters, schoolgaande kinderen en volwassenen.

Maar, waarde lezer, daarmee is de reclame nog niet geëindigd. Op de laatste pagina staat: „Griep”? Neemt U dan eens Antigrippine Midy. Het modernste middel voor griepbestrijding. Antigrippine werkt zeer snel, het mag uitsluitend door *volwassenen* gebruikt worden.”

Dit middel, „Antigrippine”, hoort dan ook niet thuis in drogisterijen en zolang in ons land dergelijke dingen getolereerd worden, dat een drogist geneeskundige raad uitdeelt en als geneesmiddel een preparaat aanprijst, dat *alleen door volwassenen mag worden gebruikt*, gaat onze strijd onvermoeid voort.

Het tweede reclame-pamfletje geeft, zo mogelijk, nog meer aanleiding tot opmerkingen.

Onder een in een vijzel roerende drogist staat het rijmpje:

„T'en moght gewis een wonder
[heeten
„Sou U drogist geen uytcomst
[weeten”.

Het is eveneens afkomstig van de heer Dunnebier, die het goedgebouwde publiek als volgt bewerkt:

De natuur geeft gezondheid en levenskracht

Dit is de titel van een brochure, op de markt te koop bij de heer N. M. van Arend, die de titel voert van chemicus.

Behalve dat hij zich aangetrokken voelt tot de scheikunde is deze markt-koopman een „echte natuurliefhebber”, dat wil zeggen: hij praat graag over de genezende kracht der kruiden tegen het publiek, dat hij weet te verzamelen om zijn uitgestalde collectie aardappelen, uien, prei, wortelen en vele andere planten.

Lezen we het boekje, dat hij voor een kwartje verkoopt, dan zien we zwart op wit een aantal liefdesverklaringen aan de Natuur: hij kent geen onkruid, noemt iedere plant nuttig en zegt zowaar, dat er geen kwaal is of er is een kruidje voor gewassen.

Zijn liefde voor de natuur wordt nog duidelijker als men zijn afkeer hoort voor fabrieksproducten, die volgens hem weinig baat geven tegen ziekten en die, naar hij beweert, uit „alkaliën” zijn samengesteld.

De heer Van Arend is wel een bijzonder soort „chemicus”, want een gewoon chemicus zal niet beweren, dat alle geneesmiddelen alkaliën zijn. Want, om U een eenvoudig voorbeeld te noemen: een aspirientje is juist het tegenovergestelde van een alkali, het is een zuur, dat kan men duidelijk proeven.

Die ommezwaai van „chemicus” tot „bewonderaar der kruiden” is in zijn geval dan ook helemaal niet zo gek als dit wel lijkt!

Na het loflied op de kruiden volgen allerlei raadjes tegen kwalen en ziekten. Zo raad hij aan brandwonden te bedekken met geraspte aardappel, bloedarmoede te bestrijden met wortelen, blaasziekten met varkensgras, wormen en maden met knoflook, longaan-doening met rammenas. Zelfs voor reumatiek weet hij een kruid te noemen: *prij* (hij zal vermoedelijk prei bedoelen, red.).

Kortom, vele bladzijden worden gevuld met lichamelijke afwijkingen en

tegelijkertijd werkt de natuurliefhebber de hele kruidentuin af.

Op bladzijde 9 raadt hij aan, om ongewenste haren spoorloos te doen verdwijnen met waterstof-superoxyde (een plant staat er echter niet genoemd, wat ons een rare leemte lijkt! Red.)

Bladzijde 13 van de brochure geeft ons een lijstje van gedroogde kruiden, die van Arend in de handel brengt. Op de volgende pagina wordt die lijst voortgezet.

Maar — en dan komt het, lezers — de natuurliefhebber maakt een rechtsomkeert naar de chemie. Het „chemische bloed” komt weer boven, want het slotkoor is een meerstemmige lofzang op *Mentholine*, een soort druppeltjes die menthol bevatten en die genezend werken bij: verkoudheid, griep, kinkhoest, maagpijn, migraine en bovendien een tegengift zijn tegen nicotine! En dit is nu eens geen zuiver natuurproduct, maar een product uit het chemisch laboratorium van N. M. van Arend, de chemicus, die alles alkali noemt, misschien wel door gebrek aan kunde.

Want het moet wel een zuur humorist zijn, die het onkruid verheft tot geneesmiddel, daarbij zegt dat voor iedere kwaal een kruidje gewassen is, maar toch tenslotte zijn broodwinning zoekt in die soort scheikunde, waar de aspirine hare zure smaak verliest.

Die mooie uitstalling is alleen maar bedoeld om de boeren en burgers te lokken.

Vers fruit levert voor de heer van Arend geen winst op, wel de gedroogde kruiden en aan een chemisch product zit nog wel enige bijverdienste, die de moeite waard is om de liefde voor de kruiden op zijn tijd te verloochenen.

Wanneer zal aan zulke practijken een eind komen? Waar in het openbaar „raad” gegeven wordt tegen maagzuur, eczeem, buikklachten, blaasontsteking, reumatiek en andere ernstige ziekten is ingrijpen hoogst noodzakelijk.

In deze maand herinneren wij U aan:

LEVERTRAAN, het vanouds bekende middel tegen *alle* winterkwalen. Door de wetenschap in talrijke nieuwe preparaten verwerkt.

VITAMINEN, de zon in het zonnarme jaargetijde.

KALK, Uw beste bescherming tegen verkoudheid.

TONICA, schenken kracht en gezondheid onder alle weersomstandigheden.

INSECTENBESTRIJDING, de moderne chemie kent geen insectenplaag meer.

VERKOUDEHEIDSMIDDELEN, Hoestsiropen en -poeders — tijdig gebruik voorkomt ziekte.

Hield Dunnebier zich maar bij zijn levertraan, die volgens hem toch tegen alle winterkwalen helpt, dan zouden wij deze aanmerkingen niet maken. *Maar dat doet hij niet!* Hij smeert het goedgebouwde publiek allerlei middelen aan en gaat hierbij zo ver, dat hij zelfs Antigrippine Midy aanprijst.

(Vervolg op pag. 4)

Allerlei

Een rondreis door het land der helderzienden

Een rondreis, maar dan beperkt tot één stad: Amsterdam.

Vermoedelijk deed de reiziger slechts bekende hooftstations aan, of deed hij hier en daar een greep. De reiziger was een der medewerkers van Elseviers Weekblad, die 7 Januari een boeiend verslag gaf van zijn bezoek aan negen *helderzienden*, met vermelding van namen en adressen.

Knap gedaan! Dit zal zeker velen tot inkeer kunnen brengen, niet van deze negen, maar van hun klantjes en klanten.

De tarieven varieerden van f 1,50 tot f 20,—; de duurste was Bontan, of, zoals hij aan de deur heeft staan: Mr Bontan, die dit bedrag in 7 minuten verdiende. Een der andere heren zei dat in hun vak wel 99 % bedriegerij stak — dat kan men moeilijk bestrijden.

Enkelen noemen zich magnetiseur (-seuse), anderen zijn zo maar helderziende; ze weten wat af van dreigende ziekten en zo; de bezoeker had het bij een der dames „aan de hartspier, maar het had niets te beduiden”, dat is zeker om voor de toekomst een band te leggen.

Het is een gelukkige gedachte geweest om een dergelijke „reis” te doen ondernemen en de resultaten zo uitvoerig mee te delen.

„Blauw-Licht kalmeert zenuwpijnen (Neuralgieën)”

Aldus tracht nu een handelaar in medische- en technische apparaten in Amsterdam het (vrouwelijk) publiek wijs te maken; hij wil daartoe een een-

(Vervolg van pag. 3)

Dergelijke soorten reclames zijn er maar al te veel. Leest U maar eens in de courant en U zult zien, dat Abdij-siroop *het middel* is tegen hol gekuch en verouderde hoest, dat Sedantine onmisbaar is voor het vrouwelijk geslacht, dat rheumatische pijnen door het „natuurlijke” middel Kruschen-zout als bij toverslag verdwijnen, enz., enz.

Ik heb U met deze voorbeelden slechts een der vormen van kwakzalverij genoemd, namelijk de reclame-makerij met geneesmiddelen. Deze vorm van kwakzalverij geeft onze Vereniging al zo veel werk, een bewijs, dat onze strijd moet worden voortgezet.

Mogen wij op Uw steun en medewerking rekenen?

R.

voudig lampje met snoer en steker, voorzien van blauw glaasje, verkopen voor liefst f 18,75, doch hij levert daarbij tevens een tweetal potjes zalf. De bedoeling is nl. om het gezicht met de zalf in te smeren en deze daarna door het warme lampje „in de huid te masseren”.

Dat men dan jeugdig en fris blijft en niet vroeg oud wordt, ligt voor de hand. Dat kan men lezen in het stroobiljetje. De zalf of „crème”, noemt de verkoper *hormonen-crème*; hormonen komen voor in dierlijke organen, maar zo nauw moeten we het maar niet nemen.

„De Sphinx” te Soestdijk

„De Witte Burcht” waarin dit zich noemend: biochemisch pharmaceutisch laboratorium is gehuisvest, ziet er op een plaatje uit als een Oosters paleisje. De afbeelding staat op een vouwblad, waarin de namen der preparaten van de Sphinx worden genoemd, met de ziekten waartegen ze worden aanbevolen, zijnde: rheumajecta: rheumatische aandoeningen en o.a. ook endocarditiden (bepaalde ziekten *van het hart*); orthopremine: o.a. *slagaderverkalking*; neoblastine: zou de groei van *kanker* remmen; anginol: tegen *hartkrampen*.

De minder belangrijke ziekten laat ik hier nu maar buiten. Uit het bovenstaande blijkt zonneklaar dat al deze middelen, die zonder voldoende medisch onderzoek in de handel worden gebracht, veelal bestemd zijn voor zieken, die aan zeer ernstige ziekten lijden.

In een hoekje onderaan staat te lezen: *Mementote aegrorum* (Gedenkt de zieken). Dit durft men hier af te drukken en men krijgt blijkbaar de kans.

Sedantine tegen maandpijnen

De fabrikant van Sedantine gaat tekeer tegen het Pharmaceutisch Weekblad, dat zeer juist stelling had genomen tegen dit middelje, dat onze lezers bekend is.

„Sedantine is geen Dismenol” zegt fabrikant Weltmar te Hilversum en bedoelt daarmee dat dit laatste product 10 x zoveel „amidopyrine” — dat is het geenszins onschuldige middel dat in beide preparaten aanwezig is — bevat als het eerste.

Hierop antwoordt E. H. V. (prof. Vogelenzang) in het Pharm. Weekbl. van 7.1.1950, o.a. als volgt:

„Dismenol bevat 250 mg amidopyrine en 50 mg p-sulfonamidobenzoëzuur, Sedantine 25 mg amidopyrine, 25 mg phenacetine en 300 mg p-sulfonamidobenzoëzuur. Afgezien van het feit dat wij elke vrije verkoop van amidopyrine onjuist achten en dat over potentiëringseffecten uiterst weinig bekend is, merken wij op dat Sedantine de 6-voudige hoeveelheid van het p-sulfonamido-

benzoëzuur bevat van Dismenol, dat kennelijk als voorbeeld heeft gediend. De fabrikant schrijft nu dat sulfonamidobenzoëzuur inderdaad een onschadelijk middel is en als bewijs hiervoor haalt hij een 23 jaar oude publicatie in de *Klinische Wochenschrift* aan waarin geconstateerd wordt dat *konijnen* hoge doses zonder schadelijk gevolg verdragen (dezelde literatuurplaats vinden wij overigens ook bij Dismenol). Nu achten wij de vergelijking van konijnen met mensen niet alleen onvriendelijk doch menen de huichelachtigheid van deze voorstelling der stand van zaken, die kennelijk erop berekend is ondeskundigen te imponeren, het best te kunnen demonstreren aan de hand van enkele feiten. De dodelijke dosis van atropine bedraagt voor konijnen één gram, terwijl wanneer de dieren wekenlang gevoed werden uitsluitend met Belladonnabladden zij geen andere verschijnselen dan een pupilverwijding vertoonden! Welk experiment zelfs de firma Weltmar wel niet met mensen zal durven nemen. Zolang het bewijs niet geleverd is dat (1) p-sulfonamidobenzoëzuur zich in het menselijk organisme op dezelfde wijze gedraagt als in het konijn en (2) bovendien blijkt te voldoen aan alle criteria van ongevaarlijkheid die tegenwoordig wel iets strenger zijn dan in 1926, zolang achten wij het aanbevelen van het gebruik van deze stof zonder medische controle ontoelaatbaar. Dat de hemel ons moge bewaren voor fabrikanten die de onschadelijkheid van hun „geneesmiddelen” baseren op gegevens als de firma Weltmar gebruikt, zal ieder medicus en pharmaceut en ook de Keuringsraad wel met ons wensen.”

Wordt groter

In het weekblad „de Uitkijk” trof ik herhaaldelijk een annonce aan van het Instituut „Cresco”, te 's Gravenhage.

„Wordt groter”, zo staat er, en verder „imponerende verschijning in korte tijd”.

„Succes gegarandeerd, door wetenschappelijke Amerikaanse methode, op elke leeftijd.”

Dit laatste doet wel erg vreemd aan! Moeten wij de advertentie geloven, dan kan degene, die in lichaamslengte wil toenemen en die niet meer de leeftijd heeft, waarop men nog groeit, een groter postuur krijgen in korte tijd door de hulp van dat Instituut!

Wij verwijzen dergelijke beloften naar het rijk der fabelen en noemen de holle frases in de advertentie: *Kwakzalvers-wartaal*.

TEGEN DE KWAKZALVERIJ

REDACTIE-ADRES: Peperstraat 26, Purmerend.

Opggericht 1 Januari 1881

Bestuur der Vereniging tegen de Kwakzalverij: Dr C. J. Brenkman, Arts te Amsterdam, voorzitter; Mr M. D. K. S. van Lier, Oud-Vice-President van de Rechtbank te Amsterdam, vice-voorzitter; Dr H. H. Funke, Arts te Amsterdam, secretaris; Mr G. van Itallie, Rechter te Dordrecht, penningmeester; F. C. Reijers, Apotheker te Purmerend, redacteur; mej. E. H. Hengeveld, Arts te Zwolle; Mr P. Frima, Directeur Rijksschool voor Politie-ambtenaren te Hilversum; Mr J. Moolenburgh, Kantonrechter te Middelburg; G. E. Windemuller, Arts te Vaassen; Dr N. A. Roozendaal, Pharmaceutisch Hoofdinspecteur van de Volksgezondheid te 's-Gravenhage; E. Mijnaerends, Tandarts te Amsterdam; H. J. A. Ter Wee, Apotheker te Amsterdam

Lidmaatschap der Vereniging .... f 5,—
Adres voor het opgeven van leden en
abonné's: F. C. REIJERS te Purmerend.
Postgiro der Ver. 32237 te Amsterdam —
Gem. Giro K 1672

N.V. DE DELFTSE DRUKPERS
Uitgever

Abonnement per jaar franco per post bij
vooruitbetaling ..... f 5,—
Administratie Maandblad:
Verwersdijk 6-8, Delft
Telefoon 1360 Postgiro 13250

Herbesan, een wondermiddel

VERKRIJGBAAR BIJ APOTHEKERS EN GOEDE DROGISTEN ¹⁾

Behalve de „wonderdokter” bestaan ook nog de „wondermiddelen”. Herbesan is er een van. Maar ik wist niet, dat in de apotheek wondermiddelen te koop zijn.

Bestaan die middelen dan? Zo vroeg en zo vraag ik mij af, want ik heb er nooit van gehoord!

In mijn bus lag een enveloppe, waarin een brief en een foldertje, met als opschrift: „De gezondheid door de genezende kracht der planten.”

Aan de binnenkant van de folder staat een heleboel wetenswaardigs. Wij lezen hierin onder andere:

„Herbesan is geen bedwelmend middel. Herbesan is een samenstelling van 14 verschillende plantensoorten, die alle uit Indië (bedoeld wordt misschien: Indonesië) afkomstig zijn. Elke afzonderlijke plant werd uitgekozen om haar bepaalde werkzaamheid, terwijl de combinatie der verschillende soorten dusdanig werkt, dat de ene soort de mogelijke schadelijke invloed van de andere uitschakelt.

„Bij de samenstelling van Herbesan is de keuze van de bestanddelen zo voortreffelijk en dosering der componentia zo nauwkeurig en lang bestudeerd, dat elke schadelijke reactie uitgesloten is.”

Op dezelfde pagina staan een aantal plantennamen, in het Frans, want het reclame-papier is in België gedrukt! Ik zal er enkele voor U vertalen: Anijs, Melisse, Hysop, Koriander, Senne, Venkel, Frangula, Komy, Chelidonium.

Dit lijstje, hoewel onvolledig, is toch wel voldoende om aan de aardrijkskundige kennis van de schrijver van de folder te gaan twijfelen. Maar laten wij hierbij niet te lang stilstaan, we zijn nog lang niet uitgestudeerd in de Herbesan-brochure.

Nu we weten, dat „Herbesan geen bedwelmend middel is” willen we graag zien, waarvoor het dient. Welnu, Herbesan is een onfeilbaar middel tegen verstopping.

Maar niet alleen tegen verstopping, doch ook tegen: huidziekten, maagpijn, reumatiek, pijn in de nieren, ziekten van het bloed, het wisselen van de jaren (duidelijker gezegd: moeilijkheden tijdens de overgangsjaren), migraine, leverziekten en aambeien, bovendien tegen zwaarlijvigheid.

Belangrijk is te weten, dat een zekere Dr Pearson het Herbesan heeft ontdekt en wel in Bengalen. Natuurlijk, alle wondermiddelen worden in ver afgelegene oorden gevonden, dat hoort nu eenmaal bij zo'n middel.

In het midden latend of Dr Pearson werkelijk bestaat of, bestaan heeft moeten wij zeggen, dat dat Indische middel enkele inlandse ingrediënten bevat, die wij heus niet in Bengalen behoeven te zoeken en dat het ongepast is om dergelijke reclames huis aan huis te verspreiden.

Dat dit inderdaad gebeurt getuigt de volgende brief, die in de enveloppe was ingesloten:

Weled. Heer,

Het is ons een genoegen U mede te kunnen delen, dat wij aan het postkantoor Uwer woonplaats een pak „Herbesan” foldertjes zonden, welke huis aan huis bezorgd zullen

Officiëel

NIEUW LID:

F. Ligthart te Amsterdam.

worden. Ingesloten doen wij U een dergelijk foldertje toekomen.

Onze ervaring in andere delen van het land is, dat in de plaatsen waar wij deze foldertjes huis aan huis lieten verspreiden, direct een grote vraag naar Herbesan ontstond, terwijl ook de navraag zeer groot bleef.

Het verheugt ons aldus mede te kunnen werken om Uwe omzet te verhogen.

Etalage-materiaal plus monsterzakjes zullen wij U gaarne, mits U dit op Uwe order vermeldt, toezenden.

De apotheker stelt helemaal geen prijs op deze onzinnige reclame-makerij, waarmee de volksgezondheid verre van gediend wordt en waarbij de naam van de Nederlandse apotheker wordt geschaad.

Integendeel, het is schandelijk, dat op de folder gedrukt staat: „verkrijgbaar bij apothekers en goede drogisten”. Laat Herbesan dan geen bedwelmend middel zijn, de reclame is wel bedwelmend, bedwelmend voor het goedgelovige publiek.

Laten die in België gedrukte foldertjes maar in België blijven.

Wij Nederlanders hebben aan reclamecampagnes voor Kruidenthe tegen zwaarlijvigheid, waarin enkele plantaardige lavantia zijn gemengd, generlei behoefte.

¹⁾ Zie elders in dit blad.

Kruidendokter zag in de ogen, wat mensen mankeerden

Kantonrechter legt f 400 boete op

Uit de Goudsche Courant van Donderdag 9 Februari 1950.

Onbevoegd uitoefenen van de geneeskunst was ten laste gelegd aan een 45-jarige kruidkundige uit Hilversum, een vroegere apothekers-assistent, die nu een geneeskruidententrale ter toepassing van de natuurgeneeswijze heeft en die gisteren voor de Goudse kantonrechter terecht stond in verband met zijn handelingen op zijn spreekuur te Gouda.

De dagvaarding legde vier feiten ten laste. In de eerste plaats, dat de kruidkundige bij een vrouw de beide oogleden opgelicht, de diagnose bloedarmoede en last van zenuwen gesteld, vervolgens de bloeddruk opgemeten en tenslotte druppels voorgeschreven had, welke de betrokkene tegen betaling van zes gulden zou ontvangen. In het tweede geval had de kruidkundige dezelfde handelingen gepleegd en kruiden voorgeschreven, die tegen betaling van f 9,20 zouden worden toegezonden. Bij een derde had hij met een vergrootglas in beide ogen gekeken, de diagnose angina pectoris gesteld en aangeraden zekere kruiden te gebruiken. Tenslotte had hij iemand in de ogen gekeken en ter genezing van zware hoofdpijn kruiden voorgeschreven, die zouden worden gezonden tegen betaling van f 8,—.

De kruidkundige nam het standpunt in, dat hij geen recepten voorschreef, maar de bezoekers standaardgeneesmiddelen aanraadde en hen vroeg of zij een bestelling wilden doen. Ik ben geen dokter, zeide hij, uitsluitend een kruidenverkoper en ik heb dus geen patiënten, maar alleen cliënten. Kruiden verkopen is dus hetgeen ik doe.

— Maar waarom, aldus de kantonrechter, mr J. A. van Bronkhorst, lichtte u dan de oogleden op?

Verdachte: Ik heb niet geweten, dat dit een geneeskundige handeling was. Ik beschouwde het als een parapsychologische handeling.

— Hebt u, vroeg de rechter vervolgens, de diagnose bloedarmoede gesteld?

— Ja.

— Dan hebt u zich toch bewogen op het terrein van de geneeskunst.

— Ik heb niet gehandeld in strijd met de bepalingen voor het verkrijgbaar stellen van kruiden.

— Het gaat om overtreding van een

in de wet gesteld verbod.

Verdachte: Ik heb geen diagnose gesteld.

Kantonrechter: Wat is die poespas van iemand in de ogen kijken en zeggen „u hebt angina pectoris” dan anders? Nota bene, angina pectoris.

Verdachte: ik heb er geen geld voor genomen.

— Maar toch kruiden verkocht?

— De mensen behoefden niet te kopen, ik gaf hun alleen in overweging één van de negentig soorten kruiden te kopen.

— Hoe wist u dan, welke het moeten zijn?

— Ik zie, welke ziekte in de ogen wordt geopenbaard.

Kantonrechter: Juist, u stelt de diagnose en geeft aan de hand daarvan kruiden.

— Ja.

Kantonrechter: Nu dan, dat is toch precies het onbevoegd uitoefenen van de geneeskunst. U suggereert de mensen, dat ze beter kunnen worden.

— Dat heb ik niet in mijn macht. De middelen moeten gezegd worden.

— Maar u geeft toch kruiden met de bedoeling, dat ze een genezende werking zullen hebben.

— Ja.

— Welnu, dat doet een dokter met medicijnen ook. Alleen, hij heeft de bevoegdheid, u niet.

Verdachte: Er gaat een suggestieve werking van uit. Er is een parapsycholoog, die met patiënten bij me komt en drie doktoren doen dat ook.

Op het spreekuur.

Twee personen, die het spreekuur hadden bezocht, werden als getuigen gehoord en vertelden hun wedervaren. Een vrouw moest in een stoel gaan zitten, de kruidkundige keek in haar ogen, de bloeddruk werd opgenomen en toen dat afgelopen was, zei verdachte: „u hebt zeker last van neerslachtigheid, ik zal u druppels geven, die zijn ook goed voor uw bloedarmoede.” Acht gulden kostten de druppels. Maar ik kon dat niet betalen en toen heeft hij het voor zes gedaan. Enige dagen later kwamen twee flesjes, waarop stond „plantenstaaldruppels”.

Een mannelijke getuige had eenzelfde ervaring. De kruidkundige had een witte jas aan. Hij vroeg welke klachten er waren, waarop de betrokkene mededeelde, dat hij last van duizelingen had. Verdachte keek met een vergrootglas in 's mans ogen. Hij zei toen: u hebt angina pectoris. Ik kan niet absoluut zeggen, dat ik u er af kan helpen,

Deze reclame-slagzin, die bij herhaling misbruikt werd en wordt, dient nergens anders toe dan om het publiek aan te praten, dat het geadverteerde middelje werkelijk een waardevol geneesmiddel is en als zodanig door de apotheker wordt erkend.

Niets is echter minder waar. Voor de apotheker is dit opschrift of onderschrift reeds lang een afgesloten bewering, maar dat schijnt voor het grote publiek nog niet het geval te zijn. Men zij daarom gewaarschuwd en informere bij een deskundige, die U op de juiste wijze zal inlichten en bedenke dat door het vele misbruik van de naam van de apotheker menigeen in zijn verwachtingen, opgewekt door hetgeen boven dit artikelje als titel staat geschreven, bedrogen is uitgekomen.

Menig apotheker ergert zich aan het „verkrijgbaar bij de apothekers enz.” en beschouwt deze toevoeging als de grote martelaar in de reclame voor geneesmiddelen!

maar u moet een maand kruiden gebruiken. Wanneer de maand om is en u bent niet beter, zal ik het zeggen.

Kantonrechter: u hebt dus gedacht, dat hij u beter kon maken?

Getuige: Daarvoor ben ik toch naar hem toe gegaan.

Verdachte: Maar de kruiden mag ik toch verkopen?

Kantonrechter: Maar u mag geen medisch onderzoek instellen.

Verdachte: Dat ik geen oogdiagnose mocht stellen, wist ik niet, anders had ik er wel een dokter op het spreekuur bij genomen.

De ambtenaar van het Openbaar Ministerie, mr J. M. van Leeuwen, concludeerde, dat er geen twijfel bestaat, dat de kruidkundige inderdaad onbevoegd de geneeskunst heeft uitgeoefend. De mensen, die het spreekuur bezochten, leefden in de veronderstelling, dat ze genezing zouden vinden. Dit is het cardinale punt. Laat ik het eens proberen, dachten ze, baat het niet, dan schaadt het niet. Zij kwamen dus niet om kruiden te kopen, zij kwamen om baat te vinden. De politie heeft de administratie in beslag genomen en daaruit blijkt, dat het nog zo'n slecht zaakje niet was, want er werd op een dag voor verscheidene honderden gulden omgezet. En dit loopt hard op, als men weet, dat verdachte niet alleen in Gouda, maar ook in Oldenzaal, Amsterdam, Hilversum en Leerdam spreekuur houdt. Het O.M. gaf de verzekering, dat het op de krachtigste manier dit optreden van de kruidkundige zal bestrijden door de politie op te dragen er steeds opnieuw achterheen te zitten. Het eiste viermaal f 100 boete.

— Ik ben geheel te goeder trouw

Amsterdamse tand-technici veroordeeld

De rechtbank te Amsterdam heeft uitspraak gedaan in de zaken, die veertien dagen geleden zijn behandeld tegen vijf Amsterdamse tandtechnici. Hun beroep op de dagvaarding stond omschreven als „tandtechniker”. Zelf waren zij van mening, dat hun beroep „tandarts” of „dentist” was.

Verleden jaar had de kantonrechter hen veroordeeld tot geldboeten, variërend tussen f 80,— en enige honderden guldens, voorts werd hun instrumentarium geheel of gedeeltelijk verbeurd verklaard. De rechtbank heeft in grote lijnen deze uitspraak bevestigd.

Een der verdachten echter werd van alle rechtsvervolgning ontslagen. De rechtbank achtte het ten laste gelegde wel bewezen, maar de verdachte niet strafbaar op grond van het feit, „dat de rechtbank de aanwezigheid van schuld bij verdachte miste”. De anderen zijn veroordeeld tot boeten en een gedeeltelijke verbeurdverklaring.

---

geweest, in den vervolge zal ik zorgen de medewerking van een arts te hebben, want ik meen op deze weg te moeten doorgaan, omdat ik nu niet het werk kan neerleggen en toezien, dat de natuur verwaarloosd wordt, aldus verdachte, die van oordeel was, dat hij vrij is kruiden teannonceren en die vroeg om, waar het de eerste keer is dat hij moest terecht staan, met de minimum boete te volstaan.

Met het O.M. was de rechter van oordeel, dat praktijken als de onderhavige met kracht moeten worden bestreden, daar het een groot nadeel voor de volksgezondheid is, dat onbevoegden gaan dokteren. Ook al kan het een enkele maal wel eens gunstig aflopen, het gevaar bestaat, dat een ziekte verergert en, terwijl op dat moment een medicus nog had kunnen helpen, een vorm aanneemt, waartegen geen kruid is gewassen. Verdachte gedraagt zich geheel als een medicus, loopt in een witte jas, stelt een diagnose en schrijft geneesmiddelen voor. De kantonrechter noemde het ontoelaatbaar, dat verdachte zich beweegt op een terrein, waarop hij niet alleen onbevoegd is, maar ook niet in staat is op te treden. Hij legde viermaal f 100 boete subs. viermaal vijftig dagen hechtenis op.

Sedantine

De chemisch pharmaceutische fabriek Weltmar te Hilversum heeft zo zijn eigen methoden om een groot debiet te trachten te vinden voor zijn producten. Onderstaand schrijven, gericht aan de sociale verzorgster van één onzer textielfabrieken, (men vraagt zich af of hier moet staan aan alle sociale verzorgsters op alle textielfabrieken in ons land), geeft toch wel zeer te denken. De fabrikant richt zich niet tot de bedrijfsgeneeskundige diensten zoals men zou kunnen verwachten, neen hij richt zich tot sociale verzorgsters, trachtend aldus deze dames tot vrouwen te maken, die onrechtmatig de geneeskunde zullen gaan uitoefenen, aldus:

Geachte Mevrouw/Mejuffrouw, ³⁾

Mogen wij — op deze wijze — even praten over een *vrij persoonlijke* kwestie, die het wel en wee raakt van de meisjes en vrouwen, die tot het personeel van Uw onderneming behoren?

Uw functie brengt U in zeer nauw contact met hun zorgen en noden, maar dikwijls, wij mogen wel zeggen regelmatig, *gaan ze gebukt (?)* onder moeilijkheden, waarover ze zelfs met U niet graag spreken. Wij bedoelen de periodieke pijnen, welke menig meisje en menige vrouw ondergaat in de vaak moeilijke „kalenderdagen”. Hoe ernstig ondermijnen juist die pijnen de arbeidslust en dus de prestaties. Hoe vaak bedreigen zij niet de geest en de opgewekte sfeer, die het werk tegenwoordig zo hard nodig heeft.

Daarom vestigen wij Uw aandacht op Sedantine. Na *maandenlang (?)* klinisch onderzoek zijn wij overgegaan tot de fabricage van dit *nieuwe (?)* medische middel, dat de pijnen onmiddellijk doet verdwijnen, niet — zoals zovele pijnstillende middeltjes die alleen maar tijdelijk verdoovend werken — maar door een directe, kalmerende werking op het orgaan, hetwelk de kramp-pijnen veroorzaakt.

Wanneer U het vrouwelijk personeel op „Sedantine” wijst en ermede vertrouwd maakt, bewijst U de meisjes, maar ook Uw firma een belangrijke dienst (?) U zult namelijk terstond kunnen constateren, dat het verzuimpercentage zeer belangrijk terug loopt.

Hierbij ingesloten bieden wij U een proefdoosje Sedantine aan terwijl wij ook ons boekje „Dit moet U weten”, bijsluiten.

In iedere apotheek en bij elke drogist is Sedantine à 88 ct. per doosje verkrijgbaar. ¹⁾ Voor de grote bedrijven brengen wij een kliniekverpakking van 1000 tabletten, welke een besparing geeft van 20 %.

³⁾ Cursivering en vraagtekens van ons. (Red.)

Mogen wij van U vernemen of U hiervan gebruik wilt maken?

Hoogachtend,
Chemisch-Pharmaceutische
Fabriek Weltmar.

Bovenstaand hartroerend schrijven doet toch wel hoogst onaangenaam aan, het aantal vrouwen, dat gebukt gaat onder haar maandelijksse pijnen, is gelukkig toch maar een klein percentage van alle vrouwen; de suggestie hier gegeven is geschikt om onrust te kweken inplaats van rust. Vrouwen, die inderdaad ernstige klachten over pijn hebben, behoren stellig nauwkeurig onderzocht te worden, omdat in vele gevallen de klachten verholpen kunnen worden, terwijl dan in de andere gevallen de behandelend arts wel het juiste middel zal kunnen voorschrijven, zo nodig voorzien van de nodige waarschuwingen voor een te regelmatig gebruik!

Voor grote bedrijven (hoeveel vrouwen maken een bedrijf groot?) wordt een speciale kliniekverpakking met 20 % reductie in de handel gebracht, de fabrikant schijnt er wel op gesteld te zijn tallozen tot zijn slachtoffers te willen maken, immers is het middel *niet onschuldig*, men leze het artikel over sedantine, dat in een der vorige afleveringen van ons maandblad verscheen. ²⁾

De in de brief bedoelde brochure bevat drie bladzijden geklets over de menses, culminerend in de mededeling, dat Sedantine de pijn „als bij toverslag” en bovendien op „natuurlijke wijze” verdrijft. Nu, dit is volkomen nonsens, daar van een natuurlijk verdrijven van de pijn door pijnstillende middelen geen sprake kan zijn, terwijl bovendien een door mij genomen proef uitmaakte, dat van enige verlichting geen sprake was en het betrokken fabrieksmeisje evenals anders toch haar werk moest staken.

Ten slotte meent de schrijver van de brochure nog, dat als de pijn na het gebruik van 4 tabletten nog niet verdwenen mocht zijn (waar blijft nu de als bij toverslag verdwenen pijn uit het vorenstaande?) men zijn huisarts moet raadplegen, de aanvankelijke stelligheid wordt hier dus weer teniet gedaan.

Vraag: Waarom wordt een dergelijk ongepast schrijven, want alleen zo kan een brief gericht tot sociale verzorgsters genoemd worden, door onze wetgeving niet onmogelijk gemaakt en door onze rechtspraak niet gestraft?

¹⁾ Dit laatste is beslist niet waar, Red.

²⁾ No. 9 October 1949.

Maagzuur

„Als overtollig maagzuur U doet terugdeinzen voor iedere hap eten... „dan is het ver met U gekomen. „Want trage eters zijn gereede slachtoffers van allerlei kwalen. Daarom „moet ge Rennies nemen. Niet als „regelmatig te slikken medicijn, want „dat is met Digestif Rennie niet „nodig. Alleen maar bij zo'n aanval „van brandend maagzuur, of als ge „iets eet, dat U wat zwaar op de „maag ligt. 'n Wonder, die uitwerking van een of twee Rennies ge„woon gesmolten op de tong. En nog „lekker ook! In te nemen zonder „water of wat ook, altijd en overal „ongemerkt, als ge maar zorgt steeds „een paar Rennies bij de hand te hebben. Dames hebben ze in haar handtas — heren in hun vestzak. Een „ideaal middel, waarmede eigenlijk „alle klachten over brandend maagzuur tot het verleden zouden behoren, als iedereen zich maar bij Rennie hield. Blijft gij in ieder geval „niet achter. Uw apotheker en drogist hebben Rennies voorradig.”

Aldus luidt de reclame in een tijdschrift!

Maken we een doosje Digestif Rennie pastilles open, dan komt een reclame-papiertje te voorschijn, waarop wij, zo mogelijk, nog meer aanmerkingen kunnen maken dan op de hierboven overgenomen advertentie uit Panorama van 10 Februari 1950.

Wij zullen beginnen uit de publieke aankondiging in het veel gelezen weekblad:

„Als overtollig maagzuur U doet terugdeinzen voor iedere hap eten, dan is het ver met U gekomen.” Dat is zo! Het is dan *hoog tijd* om zich onder geneeskundige behandeling te stellen en niet de bezwaren „weg te slikken” met een of ander middel.

Deze reclame spoort het publiek aan om maagbezwaren zelf te behandelen, wat heel onverstandig is.

Ergerlijker is nog de reclame, die bij de tabletten verpakt is. Deze is onwaarachtig waar wij lezen:

„1.198 doktoren schrijven Rennies voor en hebben reeds hun lof uitgesproken over Digestif Rennies. Zij „hebben ze toegepast in hun eigen „practijk en de gunstige werking bij „hun eigen patiënten geconstateerd.”

Vervolgens staan drie „attesten” afgedrukt, ondertekend door Dr ..... De naam staat niet ingevuld, inplaats daarvan staat in alle drie de gevallen een streep!

En terwijl de namen ontbreken staat onder die strepen: M. B., Ch. B., hetgeen wil zeggen, dat de „doktoren” candidaats zijn in de medicijnen en nog lang geen arts! Een Engels arts zet bij zijn naam M. D.

Leugemors en de reumatiek

De ons wel bekende Leugemors te Apeldoorn, is wat men noemt „ver-slaafd aan de geneeskunde”.

Onophoudelijk krijgen wij reclames van hem in handen, die vrienden en begunstigers van onze Vereniging ons toezenden.

Tot voor kort bewoog Leugemors zich op het terrein van de huidziekten, doch de laatste tijd hebben ook reumatistische aandoeningen zijn aandacht. Lezen wij eens wat hij aan reumatieklijders belooft:

Rheumatieklijders!

„Weer een nieuw middel tegen *Rheumatiek!*” zult U zeggen.

Inderdaad, er zijn al reumatiek-middeltjes genoeg. Maar..... helpen die middeltjes?

Dit nieuwe middel „*Rheumedia*” helpt wèl! En zelfs heel vlug. Na drie dagen kunt U 't al merken.

U gelooft het misschien niet?

Welnu, probeert U het dan drie dagen op onze kosten! Vult U de aangehechte kaart even in.

U krijgt dan direct een driedaagse proef toegezonden. Kosteloos en zonder verplichting.

Leugemors

NATUURGENEESKUNDE APELDOORN

Dat is niet mis: kosteloos en zonder enige verplichting een driedaagse proef met zo'n wondermiddel.

Het zal U dan ook niet verwonderen, lezer, dat Uw redacteur brandde van nieuwsgierigheid en direct de aangehechte kaart, na invullen, naar de heer Leugemors stuurde om wat meer te weten te komen van die nieuwe behandeling. Echter, zonder resultaat. Tot op heden heeft Leugemors *niets gestuurd*, zelfs geen antwoord gegeven.

Wij vinden dat..... niet aardig! Zwart op wit wat beloven en niets geven als er om gevraagd wordt is een rare houding voor iemand, die onfeilbare geneesmiddelen in voorraad heeft om de lijdende mensheid te kunnen helpen!

Noemenswaard is het nog te vermelden, dat op het papiertje staat: „Nieuwe behandeling, bevestigd door proefnemingen in een wereldberoemd ziekenhuis”, dat schittert door zijn anonymititeit en dat op de binnenkant voorkomt de zin: „Gebruik Rennies en eet wat ge graag lust”, een *averechte medische raad*.

Wij komen op tegen dergelijke reclames, die de mensen zand in de ogen strooien, maaglijders er toe bewegen zelf aan hun lichaam te prutsen en hen stijven in hun onverstandige houding, niet naar een dokter te gaan.

Pyramidon

Meerdere malen is ons van bevoegde, medische zijde de vraag gesteld: „is het werkelijk waar, dat Pyramidon bevattende geneesmiddelen door drogisten mogen worden verkocht?”

Het antwoord op deze vraag is: ja, de drogist mag verschillende geneesmiddelen verkopen, die aan het beruchte Pyramidon bevatten. Ik noem U: Saridontabletten, Optalidondragées Sanalgin en Sedantine.

Hoewel het overbekend is, dat Pyramidon *agranulocytose* kan veroorzaken en dat het onoordeelkundig gebruik van dergelijke geneesmiddelen grote gevaren met zich brengen kan, is aan deze *wanttoestand* nog steeds geen einde gemaakt.

De artsen worden steeds voorzichtiger met dit lang niet onschuldige geneesmiddel en schrijven het hoe langer hoe minder op recepten voor, doch de vrije verkoop door ondeskundigen, die geneesmiddelen zuiver als winstobject beschouwen, duurt voort! *Hoe lang nog?*

Geeft dit blad,

nadat U het gelezen hebt, aan een ander

Door deze daad steunt

U ons in onze strijd!

TEGEN DE KWAKZALVERIJ

REDACTIE-ADRES: Peperstraat 26, Purmerend.

Oppericht 1 Januari 1881

Bestuur der Vereniging tegen de Kwakzalverij: Dr C. J. Brenkman, Arts te Amsterdam, voorzitter; Mr M. D. K. S. van Lier, Oud-Vice-President van de Rechtbank te Amsterdam, vice-voorzitter; Dr H. H. Funke, Arts te Amsterdam, secretaris; Mr G. van Itallie, Rechter te Dordrecht, penningmeester; F. C. Reijers, Apotheker te Purmerend, redacteur; mej. E. H. Hengeveld, Arts te Zwolle; Mr P. Frima, Directeur Rijksschool voor Politie-ambtenaren te Hilversum; Mr J. Moolenburgh, Kantonrechter te Middelburg; G. E. Windemuller, Arts te Vaassen; Dr N. A. Roozendaal, Pharmaceutisch Hoofdinspecteur van de Volksgezondheid te 's-Gravenhage; E. Mijnaerends, Tandarts te Amsterdam; H. J. A. Ter Wee, Apotheker te Amsterdam

Lidmaatschap der Vereniging .... f 5,—
Adres voor het opgeven van leden en
abonné's: F. C. REIJERS te Purmerend.
Postgiro der Ver. 32237 te Amsterdam —
Gem. Giro K 1672

N.V. DE DELFTSE DRUKPERS
Uitgever

Abonnement per jaar franco per post bij
vooruitbetaling ..... f 5,—
Administratie Maandblad:
Verwersdijk 6-8, Delft
Telefoon 1360 Postgiro 13250

De magnetiseur Elias Hendrik Bos te Haarlem

Officiëel

(I)

Een magnetiseur is iemand, die zich nu niet bepaald mag verheugen in de sympathie van onze vereniging, hetgeen waarlijk geen wonder mag heten, daar immers onze ervaringen met deze zogenaamd boven-natuurlijk begaafden verre van gunstig zijn, nog daargelaten het feit, dat van deze boven-natuurlijke begaafdheid door de wetenschap nooit iets kon worden vastgesteld, alle lekenverhalen ten spijt, die ons het tegendeel willen doen geloven.

De laatste tijd zijn mij enige gegevens in handen gekomen betreffende Elias Hendrik Bos, thans gevestigd te Haarlem als „directeur van De Crayenburch”, vroeger voor zover mij bekend paardenslachter in een dorpje op de Veluwe.

In dit eerste artikel wil ik bespreken een brochure getiteld

„WAT WIL DE ARBEID OP
CRAYENBURCH ONS BRENGEN?”

een brochure, die eindigt met „Ik heb gezegd” en die dus blijkbaar een in druk verschenen lezing is. Waar deze lezing gehouden is, is uit de brochure echter niet op te maken.

Het begin is al direct fraai:

„De vraag naar magnetische geesteswijze neemt bij Chronisch „lijdenden, mede dank zij de ontevredenheid der patiënten, over de „resultaten voor hen van de officieel „erkende medici en niettegenstaande „de volksopvattingen over occulte „handelingen, toe.”

Ziezo, die steek aan de ernstig wer-

kende medici is alvast gegeven en men vraagt zich verwonderd af, waar de schrijver de durf vandaan haalt zich aldus uit te laten. Mocht men echter ondanks deze onvriendelijke opmerking nog twijfelen of men zich in handen van een kwakzalver wel of niet zal begeven, dan kan de schrijver de laatste schroom naar zijn mening het beste wegnemen door de mededeling, dat in één kamer meerdere patiënten tegelijk behandeld worden in het bijzijn van hun begeleiders en door een heel groepje „magnetiseurs”. Trouwens het blijkt daar alles uiterst eenvoudig toe te gaan, immers de schrijver gaat verder met de mededeling:

„Hij meldt zich aan en onder- „vindt een diagnose en therapie zo „eenvoudig en zo gemakkelijk, steekt „de tong uit, laat de pols voelen en „zegt de klacht. Laat de ogen inspec- „teren en hoort dan de feitelijke „oorzaak van de toestand van zich- „zelf als patiënt en kwaal en be- „grijpt de toestand soms beter dan „voordien. Ook de geneesmiddelen „en de wijze van behandelingen zijn „zo eenvoudig: Hij krijgt de ingre- „diënten en vertrekt.”

Uit dit onzinnig Nederlands, doorspekt met geleerde woorden, is duidelijk te lezen, dat de schrijver van de brochure na een oppervlakkig onderzoek een diagnose stelt, daarna geneesmiddelen voorschrijft en dus telkenmale zich te buiten gaat aan het onbevoegd uitoefenen van de geneeskunst.

NIEUWE LEDEN:

H. Oort, arts te Hilversum.

Dr W. G. J. ten Pas te Amsterdam.

Even verder deelt de brochure ons mede:

„De naam Magnetische Physio- Psychische Therapie, kort gezegd Contact therapie, zegt U reeds, dat er hier iets wordt geleerd, gedaan*, getoond, wat men ergens anders tevergeefs zoekt.”

Daarna wordt ons verteld, dat er nog leemten zijn in de kennis van de geneeskundige wetenschap, leemten, die de schrijver van de brochure goed te pas komen, immers gaat hij voort met te vertellen, dat

„de studie van zeer vele jaren en onvermoeide arbeid hem in staat gesteld hebben antwoorden te geven op de vele open vragen, antwoorden, die voor 100 % kloppen op bestaande verhoudingen tussen ziek zijn-niet goed voelen en volmaakte gezondheid.”

„Een genezing, die bij tijdig ingrijpen af is en geen teleurstellingen geeft als genezing, dus die in diagnose, prognose en therapie (Wat een geleerdheid!! F.) alles geeft wat de lijders zoeken, n.l. volkomen herstel en de angstigen voor erfelijkheid kalmeert door de erfelijke zaaiingen te blussen en vooral t.b.c. en pusvormingen te bestrijden en in de kiem smoren en zonder angst verder gaan.”

Deze nonsens is m.i. volkomen onbegrijpelijk, hoe verder we deze brochure echter lezen hoe duidelijker het

ons wordt, dat de meest krankzinnige ideeën naar voren worden gebracht. We lezen dan:

„De opinie der medische wetenschap, de pers en daardoor de publieke opinie, dient met kracht en klem te worden omgezet in die richting van de nieuwe contact therapie die meer wetenschappelijk is dan enige, bestaande medische wetenschap, zowel hier als elders” (Zou de man enig idee hebben van wat onder wetenschap en wetenschappelijke studie moet worden verstaan? F.)

„Ja, wat een rust voor de arts, 't zij hij huisarts, specialist, internist, psychiater, directeur of professor is, wat een rust ¹⁾. Het is eindelijk gevonden, waardoor ik weet, dat er nog genezing mogelijk is. Ook, dat er nog zoveel is te voorkomen, dat de apparaten er komen of zijn; dat de praeparaten er zijn, dat wij dus niet meer behoeven te zeggen: Wij weten het niet.”

„Wij zullen het binnenkort wel weten, onfeilbaar weten, begrijpen, door studie ons opheffen en aanvaarden”.

En even verder vervolgt de brochure met:

„Laat ik vooral hierop de nadruk leggen, dat zelfs de medische wetenschap nimmer in de gelegenheid was om de voorbehoeding te onderkennen, omdat het apparaat waarover Bos beschikt, er niet was en niet kon worden geconstrueerd”.

Dit is blijkbaar de hoofdzaak, dat hij het apparaat heeft en de geneeskundige wetenschap niet; foei toch om het aan de medische wetenschap niet af te staan tot heil der mensheid!

Dan wordt de brochure gewoon kostelijk door de beschrijving van de grote vondst:

„Een voorbeeld van den tong, die precies de plaats aanwijst waar in de buik de fout zetels: De punt van de tong wijst de onderbuik aan. Zoo kunt ge de cyste in de baarmoeder of daarnaast precies aanwijzen zonder verder onderzoek. Boven of achter aan de tong ziet men de galwegen of pancreaastoeestand. De rand der tong laat U zien, hoe het staat met de nieren en dikke darm of colon en hun afwijkingen. Wat de Universitaire medische wetenschap na langdurig onderzoek vindt is nu in vijf minuten vast te stellen”.

Erg vertrouwenwekkend is het toch niet, maar dat schijnt niet te hinderen om toch vele goedgelovigen te trekken.

Na vervolgens met God als Schep- per, Satan als verderver daarvan en met de Bijbel ²⁾ wat geschermd te

hebben, blijkbaar om godsdienstige lieden ook wat te geven, komt hij tot de volgende tirade:

„Voorbehoeden, voorkomen, zoodat een prea (Wat dat is wordt ons niet verteld. F.) geen zieke bacillaire wordt en een prea krankzinnig niet krankzinnig behoeft te worden en geen middenoorontstekingen of enchevalitus of meninchnitus mogelijk is, zoodat een menstruatelijderes of hysterie lijder of vallende ziekten of enbycilitieit of asthmalijder als erfelijk belasten, hun belasting omzetten in realiteiten, zoodat een hartlijder binnen een paar dagen ongevaarlijk is, een griep wordt gesmoord in de eerste nachtwake en dus geen gevolgen van longontsteking, pleuritis of ziekte van Parkinson of dergelijke rariteiten met zich meebrengt” (De spelfouten zijn authentiek. Red.)

Ten slotte eindigt hij zijn nonsens, waarmede hij elf bladzijden wist vol te schrijven met een pleidooi voor zijn onrechtmatig uitoefenen van de geneeskunde door de volgende zinnen:

„Juridisch moreel verdedigbaar niet strafbaar, wel strafbaar, wanneer ik het zou laten, wel strafbaar wanneer ik het uitoefenen zonder noodzaak, maar niemand, die deze noodzaak betwijfelt en daarom verplicht, dus gerechtigd volgens Art. 436 en 460 v. h. Nederl. Strafwetboek”.

Ziehier lezers een uittreksel uit een lezing, die kennelijk is samengesteld door of in opdracht van Elias Hendrik Bos, zich noemende directeur van het Magnetisch. Physio-psychisch wetenschappelijk Instituut te Haarlem, een brochure, die duidelijk te kennen geeft, de uiterst geringe beschaving van de schrijver, gezien de talloze taal- en stijlfouten en evenzo een uiterst geringe kennis van de geneeskundige wetenschap, gezien de nonsens, die hier bij elkaar is gehaald.

Is het niet ellendig, dat in ons beschaaft landje dergelijke brochures gedrukt en verspreid kunnen worden, dat door deze en dergelijke brochures velen in handen van kwakzalvers terecht komen, veelal tegen vrij hoge kosten en dat, terwijl zovelen goede geneeskundige hulp kunnen krijgen zonder extra kosten, dank zij de ziekenfondsen?

Juist bij het beëindigen van dit eerste artikel krijg ik toegezonden een tweetal advertenties geknipt uit het Haarlems Dagblad en Oprechte Haarlemse Courant van 8 Febr. 1950, waarvan één mijn zo juist neergeschreven mening wel bevestigt. Ziehier de tekst:

„Welk med. wetenschappelijk schrijver is genegen mijn auto-didac-

tische theorie over oplossing neurose en kankervraagstukken om te zetten in med. wetenschapp. gangbare stijl en taal. Discretie verzekerd Cond. tel. 19080 E. H. Bos.”

In de tweede advertentie krijg ik bevestiging van een mededeling, door derden gedaan, n.l. dat E. H. Bos financieel er niet best voorstaat, immers deze advertentie luidt:

„Tijdelijk heb ik slechts nodig f 25.000,—. Wie geeft die voor de wetenschappelijke oplossing tegen uw kankervrees? Storting mogelijk bij Incassobank Heemstede of cond. Tel. 19080 E. H. Bos.”

F.

1) Maar wat een onrust voor ons! Red.

2) Misbruik van Bijbelteksten! Red.

*) De spatiëring van het woord gedaan is van mij om er de aandacht van de lezers op te vestigen, want juist over dit wat er wordt gedaan, zal ik een volgend opstel schrijven.

Nog eens: Sedantine

Hoewel in ons Maandblad meerdere malen gewaarschuwd is tegen het onoordeelkundig slikken van Pyramidon bevattende geneesmiddelen gaat de reclame-campagne voor Sedantine rustig door.

In de Libelle van 3 Maart 1950 is een reclame-advertentie afgedrukt, die meer dan een kwart pagina vult en waarin gezegd wordt, dat Sedantine voor de werkende vrouw een uitkomst is. Bovendien is Sedantine volgens de annonce „gegarandeerd onschadelijk”, hetgeen wij een infame leugen noemen op grond van het gehalte aan Pyramidon!

Het zij hier nogmaals gezegd, dat Pyramidon lang niet onschuldig is en wij wijzen er tevens op, dat de apotheek geen instelling is om gratis reclameboekjes uit te delen aan het publiek. De fabrikant van Sedantine heeft een klein boekje laten drukken, getiteld „Dat moet U weten”, waarin het Sedantine natuurlijk hogelijk geprezen wordt en hij tracht o.a. de apotheker voor zijn karretje te spannen om de verkoop te stimuleren door het verspreiden van deze boekjes onder zijn klanten. Het is meer dan treurig dat zoiets mogelijk is. Wij waarschuwen U tegen het gebruik van Pyramidon zonder medisch voorschrift en komen op tegen een dergelijke manier van reclame maken, want dat „gegarandeerd onschadelijk” is beslist onwaar!

Pinkpillen

Still going wrong

Die reclame voor Pinkpillen heeft een taai leven. Meerdere malen werd er in ons Orgaan op gewezen, dat de reclame voor deze staalpilletjes niet „comme il faut” is. Ongeveer een jaar geleden trof men advertenties aan, waarin een bleke, slecht-uitziende vrouw, toonbeeld van zwakte, stond afgebeeld. Die vrouw was dan het voorbeeld van iemand, die..... nee, niet naar haar medicus moet gaan, want dan verdient zo'n pillen-fabrikant niets, nee..... die vrouw moet aan de pink-pillen!

In de advertentie staat nu geen bleke, vermoeid en slap uitziende vrouw maar een jonge knaap, die smakelijk een boterham eet. Niet alleen het decorum is anders, ook het verhaaltje in de advertentie is van „de vrouw” overgegaan naar „het kind”.

Het komt hierop neer, dat die Pinkpillen hernieuwde eetlust geven aan bleekneuzige verzwakte kinderen en daarbij een betrouwbare hulp zijn om de „verwakking tijdens de groei” te overwinnen”.

Om de advertentie haar „finishing touch” te geven staat er nog bij: „Pinkpillen: bij elke apotheker en drogist”, waarbij voor de zoveelste maal misbruik wordt gemaakt van de naam „apotheker”.

Gaan we eens na, wat die staalpillen bevatten en lezen we op de verpakking de samenstelling, dan blijkt zo'n pil te bevatten: 100 mg Ferrosulfaat, 6 mg Mangaanperoxyde, 9 mg Aloë, 30 mg gentiaanextract en 1,6 mg Strychnos-extract. En die 36 pillen kosten nota bene een gulden vijf en zeventig!

In het doosje troffen we een gebruiksaanwijzing aan, waarbij het aantal lichamelijke afwijkingen, waarbij de pink-pil het aangewezen middel is, niet is vergeten: „Bloedarmoede, Bleekzucht, Algehele zwakte, Vermagering, Gebrek aan eetlust, Zenuwinzinking, Migraines en Ongeregelde Maandstonden.”

Aan het eind staat een waarschuwing: „N.B. Bij tal van personen openbaren de gunstige uitkomsten zich reeds van de eerste dagen van de behandeling af. Een dergelijke werkzaamheid kan men evenwel niet in alle gevallen garanderen. Men moet met de kuur doorgaan gedurende een zekere tijd”.

Natuurlijk, de bekende slag om de arm ontbreekt niet! En die is wel nodig, want die wonderpillen, volgens recept „Dr Williams” bleken niet al te best verteerbaar en niet te voldoen aan de

Rechtszaken

Magnetiseur uit overtuiging

Haarlemse rechtbank voor zijn argumenten niet gevoelig

Vanmorgen zat de 63-jarige Haarlemse magnetiseur E. H. B. weer in het verdachtenbankje, deze keer in dat van de Haarlemse rechtbank omdat hij in beroep was gekomen van een vonnis van de Haarlemse Kantonrechter, die hem wegens het in twee gevallen onbevoegd uitoefenen van de geneeskunst twee boetes van driehonderd gulden had opgelegd.

De verdachte gaf de feiten toe; hij was uitsluitend in appèl gegaan „omdat hij de waarden die hij vertegenwoordigt hoger schatte dan de kleine overtredingen die hij had begaan.”

„Waarom gaat u nog steeds met uw praktijken door?” vroeg de president, mr Ferwerda.

Waarop de magnetiseur als zijn overtuiging weergaf, dat hij een terrein bestrijkt dat nog niet door de wetenschap wordt gedekt. „Ik ben al zover, dat ik het kankerprobleem kan voorkomen, de eerste proeven zijn reeds voor honderd procent gelukt. Het enige wat ik wens, is, dat ik eindelijk rust mag krijgen en verlost zal zijn van alle geroddel en alle dwaze beweringen over mijn persoon. Ik moet wel het uit 1865 daterende artikel 436 schenden. Ik werk voor de wetenschap en niet voor mij zelf.”

Als tegenhanger voor deze apologie las mr Ferwerda enige fragmenten uit een psychiatrisch rapport — uitgebracht naar aanleiding van een zaak, waarin B. werd beschuldigd van de dood van een patiënte — over de verdachte voor, waarin deze werd beschreven als een man, die aan waanideeën lijdt. Het rapport voerde tot de conclusie, dat de verdachte bij voortduring onder toezicht moest worden

eisen, door onze Pharmacopee aan pillen gesteld.

Een fatsoenlijke apotheker haalt het niet in zijn hoofd om deze pillen te verkopen, want hij weet wel, dat bloedarmoedelijders door een dokter behandeld moeten worden vóór het te laat is.

Verder is de prijs, die zo even werd genoemd, niet verantwoord voor zes en dertig staalpillen met een geringe hoeveelheid bijmengsel en is de reclame ervoor noch economisch noch ethisch verantwoord.

gesteld, opdat hij geen gevaar voor zijn medemens zou zijn.

De Officier, mr G. W. F. van der Valk Bouman, zeide ervan overtuigd te zijn, dat de rechtbank hier niet met een misdadiger of een oplichter te doen heeft, wel met een man, die zo in zijn waanideeën is gegroeid, dat hij er zelf in gelooft. Indien het nu bij bemoedigende woorden of het voorschrijven van huismiddeltjes zou blijven, zou er weinig bezwaar tegen zijn optreden zijn. Het geval met het overleden meisje heeft echter bewezen, dat zijn handelwijze een gevaar oplevert voor zijn medemens. Hij heeft een ontstellend gebrek aan medische kennis, zijn uitlatingen zijn wartaal, zijn schriften kolder, aldus de Officier, die de verdachte waarschuwde dat een volgende keer een hechtenisstraf zou kunnen worden uitgesproken. Dit keer eiste hij nog bevestiging van het vonnis van de Kantonrechter.

Mr J. O. Baron was ervan overtuigd, dat zijn cliënt meer goed dan kwaad deed en meende, dat met een geringe geldboete — ook al met het oog op 's mans benarde financiën — volstaan zou kunnen worden.

Mr Ferwerda gaf de verdachte nogmaals dringend in overweging zijn roeping op te geven. „Ik stel mij gaarne ter beschikking van de wetenschap om uit te maken of mijn zienswijze juist is. Indien men mij van mijn ongelijk weet te overtuigen, zal ik ophouden,” zegt de verdachte daarop in zijn laatste woord toe.

Uitspraak op 16 Februari.

Haarlems Dagblad en Oprechte Haarlemsche Courant van 2 Februari 1950.

De drogist, die Pink-pillen aflevert, overtreedt de wet op de artsennijbereidkunde, aangezien zij Strychnos-extract bevatten.

Ernstig maken wij nog aanmerking op het noemen van de naam „apotheker” in een reclame, die in een goed geordende staat een heel kort leven beschoren is en waarop strenge straffen behoren te staan!

Een abonnement op dit blad kost slechts f 5 per jaar

Voorbarig

In het damesblad „Eva”, waarin tegenwoordig opgenomen is „Het Rijk der Vrouw” lees ik een rubriek „Tonicum voor de Vrouw”.

Ik zou aan deze rubriek stilzwijgend voorbij gegaan zijn, ware het niet, dat er iets gezegd wordt, dat in zo'n blad al allerminst thuishoort. Er staat dan:

„Nog steeds heerst Koning Griep.
„Natuurlijk hebt U deze winter al een keer griep gehad of anders voelt U zich de laatste weken zo echt half slag. 's Avonds denk je met zekerheid, dat je de volgende ochtend met een rauwe keel en waterige oogjes zult ontwaken. Je slikt dan gauw een aspirine- of kininetabletje en je bezweert het heus zo nog een poosje. Tot.....
„Jou ja, we moeten er immers allemaal toch op een gegeven ogenblik aan gelooven!

„Maar nee, dat lelijke venijnige griepje, dat op het onverwachtst je kunstig opgebouwde plannen als het spreekwoordelijke kaartenhuis ineen doet storten, datzelfde akelige nare koningkraaiende griepje kan toch een onverbiddelijk halt worden toegevoeren, wanneer je je slechts aan het begin van de winter een kleine injectie laat geven. Want tegen griep kun je je tegenwoordig ook al laten inenten.....”

Tot zover het stukje onder de rubriek „Tonicum voor de Vrouw” in het bovenvermelde blad.

Wij hebben waardering voor geschriften, die het publiek goede voorlichting geven, maar men bedenke, dat het geven van voorlichting niet zo eenvoudig is als het veelal mag lijken en dit geldt in 't bijzonder voor onderwerpen op het gebied der geneeskunde.

Blijven we nuchter en met onze beide benen op de grond staan, dan kan een ieder begrijpen, dat vertegenwoordigers der medische wetenschap dankbaar zullen zijn als zij een middel hebben gevonden tegen griep, verkoudheid en influenza. Reeds lang tracht men een middel te vinden tegen een ziekte, die een ieder van ons maar al te goed bekend is. In de laatste jaren werden inderdaad proeven genomen met sera en vaccins, maar de resultaten zijn nog niet van die aard, dat wij mogen zeggen, dat het anti-griep-middel gevonden is, helaas!

Vandaar onze op- en aanmerkingen over een artikel, dat onder veler ogen komt en door zijn overdreven optimisme zeker teleurstellingen zal verwekken.

Wij geven daarom de redactie van „Eva” in overweging in het vervolg zulke artikelen wat meer kritisch te bekijken en alvorens deze te plaatsen de

Pro of contra?

Voor mij ligt het verslag in het Haarlems Dagblad van 2 Februari j.l., waar een rechtszaak wordt weergegeven tegen de magnetiseur Elias Hendrik Bos (zie elders in dit orgaan).

Elk denkend mens kan gemakkelijk inzien, dat de beklagde een gevaar oplevert voor zijn medemensen en het zal allicht zijn instemming hebben, dat deze magnetiseur, die in hoger beroep ging tegen het zeer milde vonnis van de kantonrechter, de Officier van Justitie niet kon overtuigen van zijn onschuld. Integendeel, de openbare aanklager waarschuwde verdachte, die met waanideeën behept is, voor een volgende keer, door te dreigen met hechtenisstraf.

De verdediger tapt uit een ander vaatje! Die loopt met de overtuiging rond, dat zijn cliënt meer goed dan kwaad deed, ondanks het uitgebrachte psychiatrische rapport, waarin verdachte beschuldigd wordt van de dood van een patiënte, dat tot de conclusie leidt, dat verdachte bij voortdoring onder toezicht moet worden gesteld.

Er is al een dode gevallen en toch komt de verdediger tot de conclusie, dat zijn cliënt meer kwaad deed dan goed! Wij vragen ons met grote bezorgdheid af: „hoeveel doden moeten er nog bij komen om een gestudeerd man van overtuiging te doen veranderen.”!

Geenszins ligt het in onze bedoeling de kwakzalver, al is hij in onze ogen nog zo slecht, de steun en bijstand te ontzeggen van een verdediger, doch wij verwachten wel, dat die verdediger zich goed rekenschap geeft van wat kwakzalverij inhoudt en wat de gevolgen kunnen zijn van het onbevoegd uitoefenen der geneeskunst.

Van deze plaats moeten wij zeggen, dat de verdediger van E. H. Bos blijk geeft van, ten eerste onkundig te zijn van het kwaad dat door kwakzalvers wordt aangericht en ten tweede, de geest van de wet op de geneeskunde niet te begrijpen.

Wie geregeld kwakzalversgeschriften onder ogen krijgt en deze bestudeert, weet, dat heel veel kwakzalvers met waanideeën rondlopen.

We hebben hier te maken met mensen, die stuk voor stuk „lijden” aan het bezit van een onfeilbare methode of een dito middel, dat beter is dan welk ook! Zij hebben zo'n middel „ontdekt na

hulp in te roepen van deskundigen, die tot oordelen bevoegd zijn. De hoerastemming was in dit geval wel erg voorbarig!

jarenlange studie en vele experimenten”.

Zou diezelfde verdediger geloven, wat bijvoorbeeld Leugemors beweert, namelijk dat de doktoren de huid dichtmetselen met zalven en bestralingen en dat alleen Leugemors en Leugemors alleen dit niet doet?

Dat lijkt ons onaannemelijk!

Het geval van E. H. Bos is wel een bijzonder, deze man is niet geheel toerekeningsvatbaar, maar dat neemt niet weg, dat hij op vrije voeten een kwaad bedreven heeft, dat zeer ernstig is en duidelijk door de wet verboden. Daar kan geen verdediger iets aan veranderen.

De heer Bos laat zich over deze oude wet van 1865 minder vriendelijk uit — een mooie vertoning dat een kwak schimpt op deze verouderde en ontoereikende wet — maar hij vergeet, dat de boete, in deze wet vastgelegd, wel een heel geringe straf is voor het vergrijp, dat hij gepleegd heeft.

Verlaging van de geldboete is hier allerminst op zijn plaats.

Meerdere malen werd door velen — ook door onze Vereniging — aangedrongen op strengere straffen tegen het onbevoegd uitoefenen der geneeskunst en artseneijbereidkunst. Totnutoe zonder resultaat en als wij, herhaaldelijk te leurgesteld, moeten ondervinden, dat een verdediger deze boete nog te hoog vindt en voor zijn cliënt een lagere bepleit, dan vragen wij ons af: „is hij pro of contra de kwakzalverij?”

R.

Politie treedt tegen masseur op

De politie te Rotterdam heeft proces-verbaal opgemaakt tegen een 54-jarige masseur uit Bussum, die om de veertien dagen in de Kruisemuntstraat te Rotterdam zitting hield, diagnose stelde zonder te vertellen, wat naar zijn mening de ziekte was, kruiden verkocht voor twee gulden per doosje en bovendien per visite nog f 2,50 incasseerde. Een groot aantal doosjes met kruiden werd in beslag genomen.

(Alg. Handelsblad van 14 Februari 1950)

TEGEN DE KWAKZALVERIJ

REDACTIE-ADRES: Peperstraat 26, Purmerend.

Opricht 1 Januari 1881

Bestuur der Vereniging tegen de Kwakzalverij: Dr C. J. Brenkman, Arts te Amsterdam, voorzitter; Mr M. D. K. S. van Lier, Oud-Vice-President van de Rechtbank te Amsterdam, vice-voorzitter; Dr H. H. Funke, Arts te Amsterdam, secretaris; Mr G. van Itallie, Rechter te Dordrecht, penningmeester; F. C. Reijers, Apotheker te Purmerend, redacteur; mej. E. H. Hengeveld, Arts te Zwolle; Mr P. Frima, Directeur Rijksschool voor Politie-ambtenaren te Hilversum; Mr J. Moolenburgh, Kantonrechter te Middelburg; G. E. Windemuller, Arts te Vaassen; Dr N. A. Roozendaal, Pharmaceutisch Hoofdinspecteur van de Volksgezondheid te 's-Gravenhage; E. Mijnaerends, Tandarts te Amsterdam; H. J. A. Ter Wee, Apotheker te Amsterdam

Lidmaatschap der Vereniging .... f 5,—
Adres voor het opgeven van leden en
abonné's: F. C. REIJERS te Purmerend.
Postgiro der Ver. 32237 te Amsterdam —
Gem. Giro K 1672

N.V. DE DELFTSE DRUKPERS
Uitgever

Abonnement per jaar franco per post bij
vooruitbetaling ..... f 5,—
Administratie Maandblad:
Verwersdijk 6—8, Delft
Telefoon 1360 Postgiro 13250

De magnetiseur Elias Hendrik Bos te Haarlem

Officiëel

NIEUW LID:

Zr W. H. G. Engelhard, Amsterdam.

II.

In mijn vorig artikel beloofde ik U iets mede te delen van wat mij toeval-
lig ter ore is gekomen omtrent het
handelen van deze beruchte kwakzal-
ver.

Ik stel er prijs op vooruit te verkla-
ren, dat ik mijn gegevens heb uit zeer
directe bron, dus niet via derden en dat
mijn zegslieden zich bovendien bereid
verklaarden zo nodig onder ede hun
mededelingen te bevestigen, dit voor
het geval, de rechter, wakker geschud
door onze publicaties, eindelijk ertoe
zou overgaan, deze man zodanig te ver-
volgen, zodat hij met zijn onbehoorlijke
methoden moet ophouden.

Het eerste verhaal brengt U terug in
oorlogstijd, die sombere tijd toen velen
waren ondergedoken, iedereen uitge-
teerd werd door voedseltekorten, de
Engelse zender opgeld deed en de ge-
gevens door die zender gemeld van
mond tot mond gingen.

Het was in die tijd, dat de heer Jan-
sen (alle namen zijn gefingeerd, de
juiste namen zijn mij echter bekend)
een ernstige ziekte van het ruggemerg
had, waardoor hij moeilijk liep en waar-
voor hij o.a. reeds enige tijd in een
kliniek behandeld was, waar hij wel is
waar wat was verbeterd, doch welke
verbetering helaas geen stand hield,
zodat vrienden en kennissen hem ach-
teruit zagen gaan.

Zoals Elias Hendrik Bos het zo
juist in zijn brochure heeft gezegd, gaat
het vertrouwen in de officiële genees-
kunde dan langzamerhand achteruit,
de chronisch zieke kan zich slechts
moeilijk neerleggen bij de wetenschap,

dat er geen baat voor hem is en op aan-
dringen van „vrienden” of kennissen
gaat hij dan bij Satan te biecht en be-
zoekt de kwakzalver, die zich in de han-
den wrijft over het melkkoetje, dat tot
hem komt en dat hij maar al te gaarne
*genezing of althans belangrijke beters-
schap* verzekert, een beterschap, die
onder invloed van die suggestieve
zekerheid ook inderdaad wel enige tijd
schijnbaar kan intreden door een beter
subjectief welbevinden. Zo ging het
ook de heer Jansen, die aldus onder
behandeling kwam van Elias Hendrik
Bos.

Op een trieste en koude wintermor-
gen in de hongerwinter 1944/45 ging
de heer Jansen naar zijn vriend Pieter-
sen om nog eens naar de laatste radio-
berichten te horen. Verkleumd kwam
hij aan, begroette zijn vriend, stelde
hem enig geld ter hand ten behoeve
van de illegale strijders en zakte toen
plotseling in elkaar. Een medicus kon
niet worden bereikt, de spreekuren wa-
ren voorbij, alle artsen waren op hun
ochtendrit, zodat op advies van de in
allerijl geroepen Mevrouw Jansen, be-
sloten werd de heer Elias Hendrik Bos
te ontbieden, daar deze hem, zoals
gezegd, toch onder behandeling had.
Na geruime tijd te hebben gewacht,
kwam de kwakzalver eindelijk. Hij zette
zich, gekleed in overjas, de bontkraag
hoog op, tegenover de half bewusteloze
heer Jansen, legde zijn ene hand op
diens maagstreek, zette zijn andere
hand in eigen nek en verzonk in diep
gepeins.

Na enige tijd keek hij op en vroeg:
„Hebt U ook een kop koffie?” Mevrouw

Pieterse, die nog over een zeer geringe
hoeveelheid van dit kostbaar goed be-
schikte, knikte, dat zij even koffie zou
zetten, waarop de heer Bos haar nariiep
dat het een „een kop sterke koffie”
moest zijn.

Daarop ging de heer Bos weer zitten,
verzonk wederom in gepeins, legde zijn
handen weer in eigen nek en op de
maagstreek van de zieke.

Toen, even later de koffie binnen-
kwam, werd de zitting onderbroken, de
heer Bos stond op en dronk tot ieders
verbazing het kopje koffie zelf leeg.

Daarna, wederom gepeins in dezelfde
houding, verandering was niet waar-
neembaar noch aan patiënt, noch aan
Bos, noch aan de omgeving. Toen vroeg
Bos ten tweede male om koffie, ook dit
tweede kopje koffie werd door hem
zelf leeggedronken en de behandeling
bleek geëindigd. Hij ging weg met de
mededeling: „Mevrouw, maakt U niet
ongerust, *over een uur is uw echtgenoot
weer gezond.* Maakt een bed op, zet
het dicht bij de kachel, leg de patiënt
hier op.” Aldus geschiedde. Weldra
echter werd de toestand slechter, de
patiënt begon bloed te braken, een
nieuwe boodschap werd naar Elias
Hendrik Bos gezonden met het ver-
zoek direct te komen, aan welk verzoek
geen gevolg kon worden gegeven, daar
Bos juist aan tafel was. Toen eindelijk
na lang wachten, Bos verscheen, deelde
men hem mede, dat de pols van de
patiënt zeer zwak was, soms geheel
onvoelbaar was, waarop Bos zeide:
„Hoe komt U erbij, de pols is juist zo
krachtig als wat.”

Kwakzalver die het niet waagde

(Alg. Handelsblad, 14 Mrt 1950.)

(Van onze correspondent.)

Rotterdam, 14 Maart.

In het dorp 's-Gravenpolder onder de rook van Goes leefde de rubbervloermaker Nagelkerke, door de dorpelingen Jaap Nagel genoemd. Hij was tevreden met zijn lot, tot hij op een goede dag iets las over kwakzalverij. Dit bracht hem op een idee. Waarom zou hij zijn hele leven vloeren maken? Waarom niet mensen genezen en veel geld verdienen? Dus veranderde hij zijn naam in het mooie Jack Nale; hij toog naar Rotterdam om in een café aldaar zijn eerste zitting als kwakzalver te houden. Rotterdammers, die van zijn plannen hoorden, waarschuwden hem echter en vertelden hem, dat de politie kwakzalvers streng pleegt aan te pakken. Nagelkerke oftewel Jack Nale besloot toen het zekere voor het onzekere te nemen. Hij meldde zich op het hoofdbureau van politie en vroeg of hij zijn plannen ten uitvoer mocht brengen. Tot zijn grote teleurstelling verzocht men hem dringend er niet aan te beginnen. Jack Nale is verstandig geweest. Hij heeft zijn koffers gepakt en is naar huis teruggekeerd. Nu maakt hij weer rubbervloeren en heet weer doodgewoon Jaap Nagel.

Geen wonder, de ambtenaar van het Openbaar Ministerie deelde ons mede, dat Jacob Nagelkerk, rubbervloerenlegger, wonende te 's Gravenpolder, Kadam B 114, terzake dat hij:

1) op of omstreeks 6 Maart 1950 te Roermond (Hotel Weijers) hoewel niet toegelaten tot de uitoefening van het beroep van geneeskundige hier te lande, tot welk beroep de wet ene toelating vorderde, buiten noodzaak als bedrijf aan een persoon genaamd Franciscus Nicolaas Thomassen, geneeskundige bijstand en raad heeft verleend door bij gemelde Thomassen, die

Men liet zich echter niet ompraten, in tegendeel, men vond dat de pols volkomen onvoelbaar werd en meende, dat patiënt inmiddels was overleden.

Hierop opmerkzaam gemaakt, bekeek Bos zijn patiënt nog eens en kwam toen ook tot de conclusie, dat patiënt *overleden was*. Hij wilde toen afscheid nemen met de woorden: „Zegt U maar aan Mevrouw Jansen, dat het leven is geweken.” De familie Pietersen voelde daar niets voor en dwong Bos te blijven tot Mevrouw Jansen, die even naar haar eigen huis was gegaan, teruggekeerd was, opdat hij zijn mededeling aan haar zelve kon doorgeven.

bij hem, verdachte, genezing kwam zoeken voor een kwaal waaraan hij verklaarde te lijden, met zijn handen strijkende bewegingen te maken langs of op de als ziek aangewezen plaats ten einde een magnetische kracht — welke hij, verdachte, zeide te bezitten — op hem aan te wenden en daarbij een of meer flesjes vocht als medicijn heeft voorgeschreven en met gebruiksaanwijzing afgeleverd, met de voorgewende of werkelijke strekking om genezende werking op die zieke persoon uit te oefenen zulks tegen betaling althans tegen het aannemen van geld,

2) op of omstreeks 6 Maart 1950 te Roermond (Hotel Weijers) hoewel niet toegelaten tot de uitoefening van het beroep van geneeskundige hier te lande, tot welk beroep de wet ene toelating vorderde, buiten noodzaak als bedrijf aan een persoon, genaamd Gerardus Hubertus Damen geneeskundige bijstand en raad heeft verleend door bij gemelde Damen, die bij hem, verdachte, genezing kwam zoeken voor een kwaal waaraan hij verklaarde te lijden, respectievelijk een zijner handen in de nek te leggen en met de andere hand de rechter of linker hand vast te houden teneinde een magnetische kracht — welke hij, verdachte, zeide te bezitten — op hem aan te wenden en daarbij een of meer flesjes vocht als medicijn heeft voorgeschreven en met gebruiksaanwijzing afgeleverd, met de voorgewende of werkelijke strekking om genezende werking op die zieke persoon uit te oefenen, zulks tegen betaling althans tegen het aannemen van geld,

door de Kantonrechter te Roermond dd. 29 Maart 1950 is veroordeeld, tot 2 × f 100,—, subs. 2 × 10 dagen hechtenis en met vernietiging van de inbeslaggenomen goederen.

De ambtenaar van het O.M. bij de Kantongerechten te Roermond,
MOONS.

Toen later de huisarts arriveerde kon deze slechts de dood constateren.

Lezer, U zult U kunnen voorstellen, hoe de familie, die deze „behandeling” heeft medegemaakt, zich over deze aarts-kwakzalver uitlaat, deze weinig ontwikkelde paardenslachter, die in zijn brochure zo laatdunkend zich uitlaat over de universitair opgeleide artsen. Men denke zich in, klinische blik, die hem doet komen tot de mededeling „over een uur is patiënt weer geheel hersteld”, terwijl de werkelijkheid bewijst, dat de man vermoedelijk een ernstige maagbloeding heeft gehad en door spoedoperatie mogelijk te redden was

Strijd tegen de kwakzalverij

Het Tijdschrift van de Nederlandse Vereniging van Suikerzieken van Maart/April 1950 vermeldt:

Nebor-Kruiden:

Afkomstig van: Nebor-Verkoopkantoor, Pleinweg 55b, Rotterdam-Z.

Samenstelling: bruin gekleurd plantenpoeder met zeer kenmerkende reuk. Microscopisch werd dit poeder herkend als Cortex Sassafras. Over het gebruik van Cortex Sassafras als middel tegen suikerziekte vonden we in de ons ten dienste staande literatuur niets vermeld.

Uitwerking: geen!

—o—

Noblino-olie:

Afkomstig van: Firma I. Eelman & J. Riemens, Achteromstraat 3, Terneuzen.

Samenstelling: een blauw-groen gekleurde oplossing van 15 % glycerine in water.

Uitwerking: geen.

Daar glycerine in het lichaam voor 100 % omgezet wordt in SUIKER behoeft het wel geen betoog, dat dit artikel *schadelijk* geacht moet worden voor suikerzieken.

—o—

Pillen tegen suikerziekte:

Afkomstig van: Chinese dokter uit Indonesië.

Samenstelling: grof verdeelde plantenpoeders. Microscopisch werden herkend zaadhuid en vruchtwand van een leguminozezaad, steencellen in verschillende vormen, kenmerkend kurkweefsel en bladfragmenten. Identificatie van deze bestanddelen was niet mogelijk. Het leguminozezaad kan afkomstig zijn van *Leucaena glauca*, een plant waarvan de zaden in Indonesië veel gebruikt worden tegen suikerziekte.

Alkaloïdachtige stoffen konden in de pillen niet worden aangetoond.

Uitwerking: geen.

Men zij gewaarschuwd!

geweest. De samenloop van ongunstige omstandigheden benamen de patiënt mogelijk alle kansen, de laatste kansen werden hem stellig door de gevaarlijke kwakzalver ontnomen!

We hebben hier dus het zeer ernstig geval van behandeling met dodelijke afloop door een kwakzalver, waarvan naar het schijnt niemand de justitie destijds van in kennis stelde!

Dr H. H. FUNKE

Averechtse medische raadgevingen

Margriet, weekblad voor moeder en kind, is een tijdschrift, dat ik telkenmale even inzie als het bij mij thuis ligt, zowel om zijn alleraardigste foto's van kinderen, alsook om zijn interessante artikelen op paedagogisch terrein. Heden viel echter mijn oog ook eens op de „Moeder en kindclub” en wel van de aflevering van 25 Maart i.l. en daar vond ik het volgende:

Hele familie heeft steenpuisten

Mevr. M. N. d. G. te K. heeft te kampen met zweren. Mevrouw zelf, de baby en de jongens zitten vol. De oorzaak zoekt men in het gebruik van aluminium-pannen. Dit laatste is natuurlijk onzin, maar de waarheid is, dat op een of andere wijze iemand deze steenpuist-bacterie in huis heeft gebracht. Deze bacteriën maken nu eenmaal vele slachtoffers. De baby van 3½ maand heeft zelfs een zweer op het borstje.

U moet de dingen als volgt behandelen. Alle zweren moeten afgedekt worden met een dikke laag droge zalf, b.v. pasta Lazare en met verband omwikkeld. Op deze wijze kunt U uitbreiding voorkomen. Ook zalven met sybazol e.d. werken uitstekend. Overlegt met Uw huisdokter. Bovendien kunnen de kinderen wat sybazol innemen. Op deze wijze kunt U met 3 weken van de hele plaag af zijn. De korstvorming op het hoofd van een kind behandel ik altijd met gele vaseline, waarin de korst oplost. De voeding beslist niet veranderen.

Toen rezen mijn haren te berge, immers dit artikel is kennelijk niet geschreven door een arts zoals al blijkt uit pasta Lazare, hetgeen pasta Lassar moet zijn en uit sybazol, dat cibazol moet zijn. Maar bovendien hebben we hier te doen met een ernstige besmetting met ettercocen van moeder, baby van 3½ maand en de grotere jongens, een besmetting, die wel eens een van de leden van deze familie het leven zou kunnen kosten en die speciaal gevaarlijk is voor de baby, zodat er slechts één juist advies kan zijn, n.l. moeder tilt deze infectie niet te licht, doch laat U en uw gezin onmiddellijk door uw huisarts goed en met zorg behandelen. Het allerergste is echter, dat daar maar rustig het m.i schandalig advies wordt gegeven om de kinderen wat cibazol te laten innemen en dat terwijl toch algemeen bekend moet zijn, dat cibazol alleen in handen van de arts een betrouwbaar middel is, daar het enerzijds bij overdosering licht aanleiding geeft tot ernstige vergiftigingen, anderzijds door onderdosering licht aanleiding geeft tot het resistent worden van deze bacteriestam.

Op diezelfde bladzijde vond ik toen het volgende:

Voeding van baby is niet in orde

De voeding van de 7½ maanden oude baby van Mevr. L. B. te G. is niet geheel in orde. Dit blijkt uit het vele braken. Dit kind van 7½ mnd. zou ik als volgt willen voeden: 8 uur pap (150 gr. melk, 150 gr. water, een eetl. meel, 2 theel. suiker en een stukje boter); 11 uur een kopje drinken: half thee, half melk; 12.30 middageten: fijn gemaakte aardappelen, groente, liefst gezeefde bruine bonen, 'n eetl. appelmoes en 'n lepel van 't onderste van de jus; om 4 uur 2 biscuits met vruchtensap, een half geklopt ei met wat suiker, alles even verwarmen, om 7 uur een boterham in blokjes gesneden, besmeerd met boter en suiker. Ik denk, dat de onrust gedeeltelijk is toe te schrijven aan zijn verstoorde maagfunctie.

en ook van dit advies schrok ik niet weinig. Hier een baby van 7½ maand die veelvuldig braakt en waarvoor stellig het advies moet zijn, gaat toch ten spoedigste naar uw huisarts, mogelijk zal deze het nodig achten een kinderarts te raadplegen, maar dat is zó niet te zeggen. Inplaats van dit, het enig juiste advies, worden onjuiste voedingsvoorschriften gegeven en wordt o.a. een half geklopt ei voorgeschreven, iets waar vrij algemeen in het eerste levensjaar stelling tegen wordt genomen.

En ten slotte een derde knipsel van dezelfde bladzijde:

Nerveus en neiging tot braken

Mevr. K. B. te E. is erg nerveus en heeft vaak neiging tot braken. Zij heeft een gespannen gevoel in de keel en een drukkend gevoel op de maag. Zij vraagt, wat hiervan de oorzaak kan zijn. — Bijna zeker weet ik, dat bij U de schildklier in het spel is. Zeer waarschijnlijk zult U een hoge stofwisseling hebben, waardoor U zo angstig en gejaagd bent. Hierbij behoren ook het kokhalzen en het spannend gevoel in de keel. Vraagt U aan de huisdokter een verwijskaart voor de internist. Deze zal Uw stofwisseling bepalen en U een goed medicijn voorschrijven. Zo moet U beslist niet doorgaan.

Ook dit is niet mis, daar wordt zomaar op afstand de diagnose te hoge schildklierfunctie gesteld en wordt zonder meer geadviseerd aan de huis-

Bon Kora

„Maakt U slank en beschermt Uw gezondheid.

„Geen kwellende hongerkuur, geen „gymnastische martelingen, geen gevaarlijke bestanddelen.

„Een der duizenden enthousiaste „gebruiksters van Bon-Kora verloor 21 „pond in 6 weken, zij werd 13 c.M. „smaller over de heupen, voelt zich nu „veel prettiger en ziet en jeugdiger uit.”

Bovenstaande fraaiigheden lees ik in Libelle van 7 April 1950 in een advertentie voor een vermageringsmiddel, dat reeds voor de oorlog bekend was, gedurende de oorlog op non-actief werd gezet en tot overmaat van ramp vijf jaren na de hongerwinter weer op de proppen komt in een tijd, waar zeventig procent van ons volk voor weinig geld deskundige medische behandeling kan bekomen als uitvloeisel van onze sociale wetgeving.

Lezen wij in „De Kwakzalversmiddelen, hun inhoud en gevaren”, dat dit vloeibare vermageringsmiddel is: een *aftreksel van rhabarber, waarin Engels- of wel bitterzout, suiker en aromatische stoffen zijn opgelost*, en waaruit duidelijk blijkt, dat we met een doodgewoon laxermiddel te doen hebben, dan is de prijs van f 2,80 voor dit drankje economisch *niet te verantwoorden?*

Het zich steeds maar purgeren tot het bereiken van de slanke lijn is absoluut af te raden. Een vermageringskuur is *alleen veilig onder de deskundige controle van de arts.*

arts een verwijsbriefje voor een internist te vragen om de grondstofwisseling te laten bepalen. Ook hier zou het enig juiste advies zijn, consulteert uw huisarts! Op de manier zoals het hier gegeven wordt wordt het vertrouwen in de huisarts ondermijnd en wordt deze gemaakt tot het „naar specialistenverwijskantoor” dat juist zo'n principieel onjuiste instelling is en die er zoveel toe heeft bijgedragen het ziekenfondsenstelsel in miscrediet te brengen.

Conclusie: in drie uitknipsels op één en dezelfde bladzijde wordt een diagnose gesteld en in twee daarvan wordt een geneeswijze aangegeven door een kennelijk onbevoegde en dat terwijl op diezelfde bladzijde de „Margrietdokter” een artikelje heeft geschreven, er dus een deskundige aan het tijdschrift verbonden is. Dit onbevoegd uitoefenen van de geneeskunde kan ik niet anders zien als kwakzalverij zodat ik Margriet van deze plaats wel moet waarschuwen en moet adviseren deze rubriek geheel in handen van een arts te geven.

Dr H. H. FUNKE.

AUTOPELLETS

SCHANDELIJKE PRACTIJKEN

Wij lezen in het Pharmaceutisch Weekblad onder „Laboratoriummededelingen” het volgende:

Sinds enige tijd is onze artsenijschat verrijkt met een nieuw product, dat onder bovenstaande naam, zonder enige aanduiding van de samenstelling door de Pharm. Union te Hilversum in de handel wordt gebracht.

De tabletten hebben ten doel slaperigheid en vermoeidheid bij automobilisten te verdrijven, of zoals de reclame zegt: „zijn er op berekend bij gebruik van slechts 1 of 2 tabletten, dus voor ca. 20 cts per dag, slaperige gevoelens gedurende enige uren op te heffen zonder dat hieraan nadelen zijn verbonden. Indien men niet in de gelegenheid is om een maaltijd te nuttigen, bevorderen Autopellets de energie en geven aan de stofwisseling een krachtiger impuls. Verschillende ingrediënten werken hiertoe mede”.

Het onderzoek van deze tabletten wees uit, dat zij bestonden uit antipyrine, coffeïne, phenacetine, lactophenine en amphetaminesulfaat.

Prof. Dr. D. van Os en het R.I.P.T.O. kwamen bij een onderzoek der tabletten tot hetzelfde resultaat. ¹⁾

We weten dat fabrikanten van confectionmiddelen in Nederland doorgaans uitsluitend interesse hebben voor de baten die het bedrijf hun oplevert en dat de gezondheid van de verbruikers hen maar weinig interesseert. Wie beweert dat tabletten met antipyrine, phenacetine, lactophenine, coffeïne en 1 mg van een wekamine, „onschadelijk” zijn en voor een geregeld gebruik daarvan propaganda maakt is of in hoge mate ondeskundig of wel pleegt bewust een aanslag op de gezondheid van zijn afnemers. Wel is waar is de Staat er om voor die Volksgezondheid te waken, doch die zorg houdt op, wanneer het betreft de bereiding en aflevering van vergiftige zelfstandigheden, mits het maar niet gebeurt door apothekers ²⁾, want aan hen is aflevering anders dan op recept of vergifbewijs bij de Wet verboden.

Diezelfde Wet verbiedt de aflevering ook wel aan anderen, anders dan boven een bepaalde hoeveelheid, maar ja zeggen die „anderen”, wij moeten toch ook leven, al is het dan misschien ten koste van wat schade aan de Volksgezondheid of al kweken we dan wat toxicomanen. En de Regering heeft de Wet in feite al lang op zij geschoven en haast zich niet met een nieuwe rege-

ling. Zij voelt zich veilig dank zij het zo zeer geroemde particulier initiatief, in dit geval gepersonifieerd in de Pharmaceutische Handelsconventie. Naar ons werd medegedeeld is de Pharm. Union geen lid van de Handelsconventie. Het moest dus niet mogelijk zijn dat deze firma de grondstoffen, benodigd voor de samenstelling van haar tabletten, van erkende fabrikanten of groothandelaren zou kunnen betrekken en het moest evenmin mogelijk zijn, dat aangeslotenen bij de Handelsconventie, deze producten van een niet-erkende verhandelen. Blijkbaar zijn de mazen van het net, dat de Handelsconventie denkt te kunnen spannen, toch wel zeer ruim.

In het buitenland is de vrije verkoop van wekaminen in het algemeen verboden. In Nederland kan men anno 1950 bij iedere onbevoegde geneesmiddelhandelaar tabletjes kopen, die als onschadelijk worden aangeprezen, maar die toch maar benzedrine-sulfaat bevatten, zonder dat over de samenstelling iets is medegedeeld of een waarschuwing voor overmatig gebruik bij de verpakking is gevoegd.

Wij vragen ons af, hoe lang nog!

J. A. C. VAN PINXTEREN,
C. J. DE WOLFF.

Utrecht, 21 Maart 1950.

Naschrift: het behoeft wel geen betoog, dat wij de mening van Prof. van Pinxteren en Dr de Wolff ten volle delen. In de strijd tegen de Kwakzalverij is deze vorm van kwakzalven wel de meest ergerlijke die wij ontmoeten.

Meerdere malen is van verschillende zijden op onze totaal onvoldoende medische en pharmaceutische wetgeving gewezen, totnutoe zonder resultaat. Het minste dat onze Overheid kan doen, is de zogenaamde „Wekaminen” te laten vallen onder de bepalingen der Opiumwet, zoals dat indertijd ook geschiedde met Dolantine, Symoron e.d. Er wordt dan tenminste iets bereikt!

Het grote gevaar, dat gevaarlijke geneesmiddelen in de vrije handel zijn kan pas worden bezworen door een deugdelijke wetgeving in het algemeen, die voor een aantal fabrikanten en groothandelaren wel nadelig kan zijn, doch het volk in zijn geheel beter zal beschermen tegen minder scrupuleuze enkelingen, die onder de huidige wetgeving, zonder belemmering hun *wanpraktijken* kunnen uitoefenen!

Red.

Leugemors

De kwakzalver H. Klein Leugemors uit Apeldoorn, die zich „huidspecialist” noemt en schermt met het woord „natuurgeneeskunde”, is niet bij het „genezen van huidziekten” gebleven, maar heeft zich twee nieuwe „specialismen” aangemeten.

In ons Orgaan van Februari 1950 staat al vermeld, dat Leugemors zich wendt tot *rheumatiek-lidders* en zijn middel *Rheumedia* aanprijst. Dit is blijkbaar nog niet genoeg, want een lid van onze Vereniging stuurde mij een reclame-pamfletje van de ons zo goed bekende Apeldoornse kwakzalver, waarin te lezen staat:

„GALSTEENLIJDERS!

„Eindelijk is er genezing voor U!
„Een eenvoudige behandeling, die in „korte tijd Uw galstenen oplost en „verwijdert.

„'t Is een nieuwe vinding van Leugemors. Iedereen, die de beroemd „geworden behandeling voor huidziekten van Leugemors kent, weet „wat deze nieuwe galsteenkuur betekent: Goed en betrouwbaar! Volmaakt en weergaloos zeker!”

Ziezo, het goedgevolgige publiek wordt weer eens wat wijsgemaakt en ongetwijfeld zullen er velen zijn, die de snorkende reclame van Leugemors lezende, zijn woorden geloven en veel geld uitgeven voor een kuur tegen galsteen. Dat de methode van Leugemors tot genezing van huidziekten beroemd geworden is, kijk lezer, dat wisten wij niet.

Wel hebben wij enige zijner wondertabletten en druppeltjes onderzocht en hierin *niets waardevols* kunnen vinden.

Dat deze pruldingen ernstige huidziekten kunnen genezen is wel heel erg onaannemelijk.

Als zijn middelje tegen galsteen van dezelfde hoedanigheid is als die water- en windgeneesmiddelen tegen huidziekte zijn, dan gelieve de opmerkzame lezer de reclame als volgt te lezen:

„'t Is weer iets van Leugemors!
„Iedereen, die de behandeling van „huidziekten van Leugemors kent, weet „wat deze nieuwe galsteenkuur betekent: „Slecht en onbetrouwbaar!
„Schiet met spek!”

R.

FAILLISEMENTEN

Bij arrest van het Gerechtshof te Amsterdam is in staat van faillissement verklaard: E. H. Bos, magnetiseur, wonende te Heemstede, Lucas van Leydenlaan 2. Rechter-commissaris: mr J. P. Petersen. Curator: mr A. J. Fibbe, advocaat en procureur te Haarlem.

¹⁾ Beschrijving onderzoekingsmethode is weggelaten. Red.

²⁾ Cursivering van ons. Red.

TEGEN DE KWAKZALVERIJ

REDACTIE-ADRES: Peperstraat 26, Purmerend.

Opggericht 1 Januari 1881

Bestuur der Vereniging tegen de Kwakzalverij: Dr C. J. Brenkman, Arts te Amsterdam, voorzitter; Mr M. D. K. S. van Lier, Oud-Vice-President van de Rechtbank te Amsterdam, vice-voorzitter; Dr H. H. Funke, Arts te Amsterdam, secretaris; Mr G. van Itallie, Rechter te Dordrecht, penningmeester; F. C. Reijers, Apotheker te Purmerend, redacteur; mej. E. H. Hengeveld, Arts te Zwolle; Mr P. Frima, Directeur Rijksschool voor Politie-ambtenaren te Hilversum; Mr J. Moolenburgh, Kantonrechter te Middelburg; G. E. Windemuller, Arts te Vaassen; Dr N. A. Roozendaal, Pharmaceutisch Hoofdinspecteur van de Volksgezondheid te 's-Gravenhage; E. Mijnaerends, Tandarts te Amsterdam; H. J. A. Ter Wee, Apotheker te Amsterdam

Lidmaatschap der Vereniging .... f 5,—
Adres voor het opgeven van leden en
abonné's: F. C. REIJERS te Purmerend.
Postgiro der Ver. 32237 te Amsterdam —
Gem. Giro K 1672

N.V. DE DELFTSE DRUKPERS
Uitgever

Abonnement per jaar franco per post bij
vooruitbetaling ..... f 5,—
Administratie Maandblad:
Verwersdijk 6—8, Delft
Telefoon 1360 Postgiro 13250

De magnetiseur Elias Hendrik Bos te Haarlem

III.

Ook het verhaal, dat ik U nu zal mededelen, waarbij ik allerlei finesses achterwege zal moeten laten, is een verhaal voor welks betrouwbaarheid kan worden ingestaan en waarvan de gegevens mij door patiënte zelf zijn verstrekt. Zij verklaarde uitdrukkelijk, dat zij bereid is de verklaring onder ede te bevestigen, indien Bos voor de rechter zou worden geroepen.

Het betreft hier een Mej. S., die reeds geruime tijd overspannen was en daarvoor onder behandeling was van een zenuwarts. Deze behandeling moest worden onderbroken, daar patiënt moest verhuizen door de oorlog. Natuurlijk kwam zij onder moeilijker omstandigheden te leven, hetgeen nu eenmaal niet meewerkt tot genezing van overspannen patiënten en zo moest zij wel weer onder behandeling komen en ditmaal kwam zij op advies van „vrienden” onder behandeling van de kwakzalver Bos te Haarlem, die haar na een eerste onderzoek, waarbij zijn magnetische handen op enige afstand van haar lichaam bewogen, mededeelde, dat hij haar volkomen kon genezen. Gelukkig voor patiënte, die niet in Haarlem woonde, kon zij met behulp van geneesmiddelen, die ten dele door Bos zelf werden verstrekt en die zij ten dele moest kopen in een drogisterij in Haarlem, die door hem werd aangevoerd, behandeld worden.

Na enige tijd werd de behandeling gewijzigd en moest patiënt borst en

buik met zalf insmeren en werd afgesproken, dat zij na afloop van de oorlog in zijn instituut magnetisch behandeld zou worden.

Eindelijk was de langverwachte bevrijding gekomen, eindelijk kon patiënte naar Haarlem komen voor de toegezegde magnetische behandeling die haar in twee weken haar gezondheid zou teruggeven. Alras echter werd haar medegedeeld, dat zij langer daar zou moeten blijven, hetgeen patiënte volkomen begrijpelijk vond, zijzelf verwachtte niet anders. Toen zij nu, na een paar maanden, nog weinig verbetering bespeurde, (haar vertrouwen in Bos bleef nog ongeschokt, hoe is het mogelijk), werd haar geadviseerd grote wandelingen te maken, hetgeen haar slecht bekwam, reden waarom wederom magnetische behandeling werd voorgeslagen, die thans goed mogelijk werd, daar patiënte naar Haarlem kon verhuizen.

De magnetische behandeling moest echter krachtiger zijn en zo werd het nodig, dat thans het ontblote lichaam, m.n. de onderbruik en ten slotte de geslachtsdelen door direct contact „behandeld” werden. Alhoewel patiënte de behandeling pijnlijk en weerzinwekkend vond was haar verlangen naar herstel toch zo groot, dat zij ook nu nog steeds zich aan de behandeling onderwierp. Eens vroeg zij tijdens zo'n zitting naar een andere patiënte, die zij niet kende, maar waarvan Bos haar eens had verteld, dat deze dame precies zo'n geval was als zij. Stel U haar

Officiëel

NIEUW LID:

A. J. van Kekem, arts te Maarn (U.)

verbazing voor toen het antwoord luidde: „Mevrouw X?” O, die heb ik zo wellustig gekregen, dat zij mij haast aanvliegt zodra ik binnenkom.”

Thans eindelijk begon het deze patiënte te dagen, begreep zij in wat voor handen zij was terecht gekomen, waarop zij de behandeling beëindigde.

Mej. S., die mij deze inlichtingen verstrekte, deelde mij mede, zeker te weten, dat ook andere vrouwen door Bos op deze en dergelijke wijzen behandeld worden.

Is het wonder, dat wij artsen ons afvragen, hoe het toch mogelijk is, dat steeds weer zo lichte straffen aan dergelijke bedriegers opgelegd worden? Is het wonder, dat wij menen, dat de wet de gelegenheid moet bieden krachtiger op te treden tegen dergelijke aartskwakzalvers, die een ernstige bedreiging van de volksgezondheid betekenen. Is het wonder, dat men mij vraagt deze man in ons tijdschrift aan de kaak te stellen, dat één van mijn berichtgevers hier spreekt van „de pest van de samenleving” en van „zedenschandalen?” Is het wonder, dat ik mij afvraag, waarom deze man het uitoefenen van zijn unfair bedrijf niet onmogelijk gemaakt wordt? Deze Bos is óf een man met goede bedoelingen en een ontstellend tekort aan kennis en begrip en met een psychisch abnormale instelling, waarvoor hij in een zenuwinrichting thuis hoort, óf een misdadiger, die hiervoor behoorlijk gestraft moet worden.

Dr H. H. FUNKE.

Tegenstellingen

De magnetiseur F. E. H. Takes

Ware het niet, dat in ander opzicht de gevolgen zo tragisch kunnen zijn, men zou van een vermakelijk blijspel kunnen spreken, als men ziet, hoe toch dikwijls schijnbaar verstandige mensen zich zo heerlijk bij de neus laten nemen door heren kwakzalvers. Vroeger maakte ik me er wel druk over, tegenwoordig doe ik dat allang niet meer, omdat 't „domme publiek” nu eenmaal bedrogen wil zijn.

Toch wil ik voor de aardigheid een paar staaltjes vertellen, om te illustreren, hoe *dom* men is.

Een mijner patiënten, lijdende aan een ongeneeslijke ziekte, stuurde zijn zoon met wat urine naar een bekend kwakzalver in Amsterdam. Hij was verrukt over 't resultaat. 't Kostte maar een riks, alleen de „kruien” waren duur. De man had alles precies gezegd, wist zelfs op een haar te zeggen, waar hij woonde en beloofde beterschap. „Die mensen hebben nu eenmaal de gave, ze weten alles precies”. Maar de man wist toch blijkbaar niet, dat de patiënt de volgende dag rustig in zou slapen, zodat hij nu niet meer in staat is des kwakzalvers wonderlijke gave verder te propageren.

Een echtpaar ging er heen, maar kwam bedrogen uit. Deze togen naar een zekere heer Zonneveld in Haarlem, ook al een man met „bijzondere gaven”. Eén gave heeft hij zeker: de gave om op een handige manier aan de onnozele lieden enige rijksdaaldertjes af te trogelen.

De man betaalde voor zich zelf f 5,—, voor zijn vrouw f 7,—, omdat hij slechts één, zijn vrouw echter 2 doosjes van een waardeloos poeder meekreeg. De mensen hebben er niet het minste vertrouwen in, maar wél hebben ze er berouw van!

Ik vraag me echter af, hoe zijn zulke dingen toch mogelijk? Jarenlange studie, veel moeilijke examens, grote onkosten en als de studie is beëindigd wordt nog heel veel tact vereist om aan een bescheiden boterham te komen.

En dan kan de medicus bij de tegenwoordige ziekenfondspolitiek, à raison van enige stuivers in de week voor iedereen klaar staan, voor elke willekeurige medeburger zich van zijn avond- of nachtrust beroofd zien en daarbij zijn omzetbelasting betalen, welke belasting op elk dubbeltje na aan een nauwkeurige controle onderworpen wordt.

Zulke heren echter, die bewust het publiek bedriegen en daarbij in hun vuistje lachen om de domheid van hun cliëntèle, ontvangen *dagelijks* zeer grote bedragen, die door de fiscus niet te controleren zijn. Deze dagelijkse bedragen lopen wellicht in de honderden, gezien het gemak, waarmee vooral de lie-

Alweer iemand, die zich „magnetiseur” noemt en die zijn praktijken vrij open en meestal ongestraft uitoefent.

Kort geleden heeft een slachtoffer onze aandacht op Takes gevestigd; de man zegt eigenaar te zijn van een: *Inrichting voor Physische Therapie*, Lomanstraat 66, Amsterdam; op zijn briefpapier staat dat te lezen en daaronder:

Hoogtezon - Kortegolf - Hyperaemiebestraling. Behandelingen uitsluitend volgens afspraak. Telefoon 20467. Postgiro 253561.

Nu weet de lezer hem dus te vinden en weet *waar Takes mensen behandelt*, dus medische hulp en bijstand verleent ofwel de geneeskunde onbevoegd uitoefent.

Onze correspondent, slachtoffer van Takes, vertelt nu van haar ervaringen:

„In zijn huis bevinden zich op de bovenste etage een tweetal kamers waarin apparaten, hoogtezonnen, kortegolf-apparaat, zweetkast, enz.”

„In beide kamers bevinden zich rustbanken en stoelen voor de patiënten.”

„De hoofdbron van inkomen voor de heer Takes is echter het z.g. „magnetiseren”. Dit bestaat in de praktijk hierin, dat de patiënt of het „slachtoffer”, liggende op een der rustbanken of zittend op een stoel, door het bewegen van vingers en het opleggen van zijn handen op hoofd en romp. Bij de zittende houding legt hij beide handen op hoofd, hals en nek van de patiënt en bij liggende houding, ligt de patiënt op een hoge rustbank en zit de „magnetiseur” op een stoel er vlak naast, en in gedraaide lichaamshouding gebruikt hij zijn rechterhand, zijn arm steeds een weinig verschuivende over borst, buik en onderlichaam, bij rugligging en wanneer de patiënt daarna op zijn buik ligt, herhaalt zich hetzelfde over de gehele rug.”

den van buiten aan die wonderdoeners hun rijksdaaldertjes afstaan.

Het zijn deze tegenstellingen, die me vooral treffen en ik vraag me af, hoe is 't mogelijk, dat in een land als Nederland zulke toestanden kunnen voortduren?

Zijn er geen middelen, die een krachtiger optreden mogelijk maken en meer bescherming verlenen aan het tegenwoordig zo moeilijke en offerende beroep van arts? Ik heb beslist de indruk, dat de loop naar die kwakzalvers met de dag groter wordt.

A. DE GROOT Sr, Arts.
Mei 1950. Santpoort.

„De heer Takes heeft het volgens eigen zeggen zeer druk en werkt — alweer volgens eigen zeggen — vanaf ongeveer 's ochtends 8 uur tot 's avonds 10 uur. Hij is in het bezit van een auto (Vauxhall), die hij onophoudelijk nodig heeft om de te „magnetiseren” „patiënten” in stad en provincie af te rijden. Vanwege deze buiten-„praktijk”, is hij enkele ochtenden en middagen niet in de stad.”

„Zijn klanten-kring voor „magnetiseren”, bouwt hij op door het plaatsen van advertenties waarin hij (met weglating of camouflage van zijn Physische Therapie-inrichting), geheel kosteloos **HELDERZIEND ONDERZOEK** aanbiedt. Hij neemt hier bij voorbaat tijdschriften voor, welke over het gehele land gelezen worden en een idealistische, humanitaire, occulte of theosofische inslag hebben. Zodoende bereikt hij dan onder inslag vindende motieven, bepaalde mensengroepen met begrensde denkbeelden, en de heer Takes, die reeds met „verschillende bijltjes gehakt heeft”, goed belezen is, en in vroegere jaren in min of meer occulte en soortgelijke richtingen, goed thuis was en nog wel is, weet zijn eenmaal door genoemde advertenties binnengelokte personen, met een in tientallen jaren aangeleerde handigheid en woordkeus geheel voor zich te winnen. Nog onder de ban van zijn gratis „goodwill” en om in deze egoïstische wereld geheel **HELDERZIEND** een volledige diagnose van de totale lichaamstoestand en alle ziekten en kwalen te ontvangen, is hij of zij in de juiste toestand om het gespeelde spel niet te doorzien en gevoelig voor de mengelmoes van principiële sympathie en zwaarwichtige, vaak als vonnis klinkende, „medische” uitspraken en „definitieve” constatering. Hij stelt dan zonder meer diagnose en schrijft zijn eigen „magnetische” behandelingen voor. Doktersadvies of verwijsbriefje wordt niet gevraagd. Hij doet zich erg geleerd voor en zegt zelfs professoren, o.a. uit Leiden onder behandeling te hebben. Aan de mensen voor helderziend lichamelijk onderzoek, wordt eerst door mevrouw Takes een heleboel vragen gesteld, onder ander of men wel eens geopereerd is, enz. Deze vragen met de door haar ingevulde, door de aspirant-patiënt beantwoorde vragen, gaan dan in een envelop naar de boven verblijvende heer Takes. Het helderziende onderzoek, gelijkt in alles op de boven omschreven behandeling. Na een paar minuten over het lichaam strijken zegt hij zijn diagnose. Enz.”

„Zijn laatste advertenties waren o.a. in „De Vegetarische Bode” en in het maandblad „De Mystieke Wereld”.

Wonderlijke scènes in rechtszaal

Wonderdokter Lemmen ontdekt mysterieuze krachten

O.M. eist 600 gulden boete

Telegraaf 5-4-50.

(Van onze speciale verslaggever.)

Roermond, 5 April. — Het kleine zaaltje van het kantongerecht te Roermond was gistermorgen meer dan gevuld met belangstellenden in de zaak tegen de wonderdokter Lemmen uit Maasniel, die, nadat hij tot December van het vorige jaar ondergronds mijnwerker was geweest, in het ziekenhuis te Roermond tot de ontdekking kwam, dat hij over mysterieuze krachten beschikte en na het lezen van een werkje over magnetisme clandestien begon deze krachten te beproeven op medepatiënten in dat ziekenhuis.

De uitwerking was van die aard, dat Lemmen, eenmaal uit het ziekenhuis ontslagen, voortging met de behandeling van mensen, die bij de officiële wetenschap geen genezing konden vinden. De toeloop was enorm. Veertig tot tachtig gevallen werden per dag afgedaan zonder dat betaling werd gevegd. De beloning werd aan de patiënten zelf overgelaten.

Met de krukken over de schouder.

Van de zijde der verdediging waren een aantal getuigen à décharge gedagvaard, die voor de typische sfeer in deze zaak zorgden. De zeventigjarige H. uit Roermond wierp heel demonstratief zijn krukken weg om aan te tonen, dat hij weer de beschikking had over zijn rechterbeen — het linker was gedeeltelijk geamputeerd. Deze getuige riep opgetogen uit: „Ik heb 39 jaar gekropen als een hond, nu ben ik gelukkig”. De getuige K. uit Roermond demonstreerde nog duidelijker, dat hij baat had gevonden, door met zijn krukken over de schouders en op pantoffels voor de groene tafel te stappen. Omdat „er niet woonde” was hij gratis behandeld.

Verkeerde diagnose.

Er was echter ook een getuige, die kwam verklaren, dat hij zich onder behandeling had gesteld, omdat hij meende zenuwen op de maag te hebben. De wonderdokter wilde ook hem genezen door over de maagstreek zijn geneeskrachtige stralen te laten gaan maar had hier blijkbaar een verkeerde diagnose gesteld, want de man moest later met spoed worden opgenomen met een acuut geval van maagperforatie. Nadat nog vier personen met rheumatische aandoeningen hadden verklaard, geheel of gedeeltelijk te zijn genezen, betoogde dr

H. Stapert, inspecteur van de dienst van volksgezondheid te Roermond, dat hier uitsluitend sprake was van suggestie. Wetenschappelijk kon tot heden niet worden vastgesteld, dat er mensen zijn die over de uitzonderlijke gaven beschikken, die Lemmen voorgeeft reeds van zijn zevende jaar af te bezitten. De getuige-deskundige wees op het gevaar voor de volksgezondheid. Hij haalde een geval van een twaalfjarig meisje met een definitieve anatomische afwijking aan, welk kind Lemmen beterschap beloofde hetgeen een sterke ongunstige werking op de psyche van het meisje heeft gehad.

Bij een geval van nier-tuberculose, waarbij chirurgische behandeling noodzakelijk was, had de wonderdokter gesproken van pijnlijke spierenbundels in de nierstreek zonder te weten, dat dergelijke weefsels zich daar in het geheel niet bevinden.

Dr Stapert was van mening, dat het grootste gevaar schuilt in het zich onttrekken aan geneeskundige of specialistische behandeling en wees er ten slotte op, dat reumatiek een ziekte is die buitengewoon gevoelig is voor suggestie. Hij veronderstelde, dat magnetiseurs onder deskundige leiding wel goed werk zouden kunnen doen.

De ambtenaar van het O.M., mr Moons, beriep zich in zijn requisitoir op de oude wet van 1865, die een dergelijk optreden verbiedt en vond hierbij steun in de jurisprudentie van de Hoge Raad. In meer dan één geval zou er z.i. sprake zijn van de reinste comédie. Hij requireerde een boete van tweemaal driehonderd gulden subs. tweemaal dertig dagen hechtenis.

De verdediger mr Van Oppen, citeerde binnen- en buitenlandse geleerden, die zich uitvoerig met de parapsychologie hebben bezig gehouden en bouwde zijn overigens monotoon betoog op uit juridische trouvailles, waarvan de voornaamste was, dat art. 1 van de wet van 1865 geen betrekking zou hebben op magnetiseurs. Replicerende meende de ambtenaar dat hij niet moest ingaan op de suggestie het te gaan opnemen tegen de Hooge Raad. Hij schaarde zich in dit medisch-juridisch duel achter de medische wetenschap, weshalve hij

persisteerde bij zijn eis, omdat hier sprake zou zijn van grove onkunde en onverantwoordelijke beloften die een gevaar voor de volksgezondheid inhouden.

Het laatste woord was aan de wonderdokter met zijn bleke gelaat en diepliggende doordringende ogen. Hartstochtelijk zeide deze met stemverheffing: „Ik ben begaafd met deze kracht. Ik kan me niet indenken, dat ik gestraft zal worden omdat ik als ondergronds mijnwerker zo dom ben geweest het lijden van anderen op te heffen”.

Na deze woorden klaterde applaus op van de stampvolle publieke tribune.

De kantonrechter, mr Duynstee, zal over veertien dagen schriftelijk vonnis wijzen. De verdediger verklaarde bij voorbaat, dat na een veroordeling het laatste woord in deze zaak nog niet gesproken zal zijn.

De Ambtenaar van het O.M. bij de Kantongerechten te Roermond deelde ons mede:

Hierbij heb ik de eer U te berichten, dat H. H. Lemmen, wonende te Maasniel, Roermondseweg no. 18, dd. 18 April 1950 door de Kantonrechter te Roermond terzake overtreding van artikel 436 Wetboek van Strafrecht, is veroordeeld tot 2 × f 100,— subs. 2 × 10 dagen hechtenis.

De Ambtenaar van het O.M. bij de Kantongerechten te Roermond,

MOONS.

Mogen wij zwijgen?

De Medisch-Adviseur van de Nederlandse Vereniging tot behartiging van de belangen van Suikerzieken deelde ons mede, dat een kruidenverkoopkantoor te Rotterdam suikerzieken bewerkt in dier voege, dat het Sassafras-bast aanbiedt als geneesmiddel tegen diabetes (suikerziekte). Zo'n pakje kruiden kost maar f 9,75!

Mogen wij zwijgen? Kunnen wij stilzwijgend toezien, als mensen, voor wier kwaal nog geen geneesmiddel gevonden is, doch die, als zij een verstandige leefregel volgen op raad van hun medicus, veelal normaal hun werk kunnen doen, bedrogen worden door een kruidenhuis?

Neen, wij houden onze mond niet, integendeel.

Wij bedenken, dat suikerziekte een zeer dure ziekte is, welke van de patiënt hoge financiële offers eist naast veel geduld en volharding. Niet voor niets is bovengenoemde vereniging dag en nacht in touw om al het mogelijke te doen voor de Nederlandse diabetici, deze bij te staan met raad en daad, van voorlichting te dienen en steeds te waarschuwen tegen kwakzalvers-practijken.

Het kost ons volk grote offers om de suikerpatiënten te voorzien van genees-

Schrikaanjagend

Een onzer leden stuurde ons een pamfletje toe, dat kennelijk afkomstig was van een kwakzalvers-instituut, dat als volgt het goedgelovige volk van „medische raad” wil voorzien:

Ook voor U is genezing te vinden.

De natuur is Uw aller beste vriend, die U nooit zal bedriegen, doch die door U zo vaak wordt bedrogen.

Alle storingen die in het menselijk lichaam voorkomen, zijn alle ontstaan door veronachtzaming der natuurlijke wetten inzake voeding, ligging, kleding, enz. —

Als Gij steelt, krijgt gij straf, dus als gij zondigt tegen bestaande wetten, dient gij de gevolgen daarvan zelf te dragen en te aanvaarden. Zo ook met de natuurwetten, die heus niet mals zijn.

Als gij rookt, gebruikt gij Uw longen als schoorsteen en die zijn heus niet voor schoorsteen gemaakt met alle gevolgen van dien, namelijk verslijming, Asthma, benauwdheden, hartveranderingen, veranderingen in de bloedvaten, enz., enz.

Nu zijn dit wel geen onherstelbare veranderingen, doch doordat er niets aan gedaan wordt, verworden deze afwijkingen langzamerhand tot een dergelijke omvang, dat er in werkelijkheid niets of zeer weinig door de Chemische Geneeswijze aan te doen is. —

Doch er is nog een andere geneesmethode, namelijk de natuurlijke, Similia Similibus Curentur, dit wil zeggen genezing door datgene dat het verwekt. Dus door de natuur de genezing brengen die door zondiging tegen die natuur is ontstaan. —

Tegen elke afwijking, hoe erg en hoe verouderd ook, groeien planten. Uit deze planten nu vervaardigen de Bendijks Laboratoria die geneesmiddelen die voor het mensdom onmisbaar zijn.

Er worden geen standaard-artike-

---

middelen als Insuline waar ongeveer zeventig procent der bevolking verzekerd is bij het Algemeen Ziekenfonds.

Mogen wij zwijgen als er individuen of lichamen zijn, die waardeloze rommel voor veel geld aanbieden aan doorgaans ongeneeslijke zieken en als middel voor hun smerig zaakje *de valse voorspiegeling „U wordt genezen”* gebruiken?

Wij doen een beroep op de overheid, dergelijke instituten en personen zodanig te straffen, dat dergelijke praktijken spoedig tot het verleden zullen horen!

Wij hopen met onze aanklacht tegen deze kwakzalverstroep geen roepende in de woestijn te zijn.

R.

len gemaakt, dus geen artikelen die hier en daar en overal wel geschikt voor zullen zijn, doch alle middelen worden speciaal voor de persoon die deze aanvraagt, vervaardigd.

Hoe nu deze medicijn te bestellen; U begint met een foto van de persoon die een afwijking heeft te zenden aan het hieronder vermelde adres, daarbij geeft U op duidelijk naam, adres, geboortedatum, en verder enige gegevens van wat U zoal voelt of wat Uw Huisarts er van zegt, hoelang de afwijking al bestaat en vergeet vooral de bijverschijnselen niet. De foto is alleen maar om te controleren of U geen abuizen maakt bij het opgeven der afwijkingen, daar onze Psychometrist dit direct ziet.

De foto wordt retour gezonden met de mededeling welk soort geneesmiddel voor U het beste geschikt is, mocht U echter geheel niet weten welke afwijking U heeft, dan is de foto met geboortedatum ook reeds voldoende. **STEEDS ANTWOORDZEGEL BIJSLUITEN.**

Aan de inlichtingen zijn geen kosten verbonden. Alle gegevens worden kosteloos verstrekt. Alleen de medicijnen dienen betaald te worden, doch die kunt U pas bestellen aan de hand van de geheel kosteloos verstrekte gegevens. — De medicijn wordt gegeven in gemakkelijk in te nemen vormen, tabletten, druppels, zalven, poeders, pillen, capsules of welke vorm het geneesmiddel ook vraagt, dus geen potje thee te zetten met al zijn omslag; een eenvoudige methode voor een zuiver uit kruiden gemaakte medicijn.

Gij zijt dus gewaarschuwd, zoals de natuur zo dikwijls waarschuwt in de vorm van pijn, die U dan snel onderdrukt en daarbij denkt: nu ben ik beter, doch verre van dat, niet de onderdrukking betert, doch het wegnemen der oorzaken van het ziektebeeld.

Het komt er dus niet op aan welke vorm Uw afwijking aangenomen heeft, in welk stadia zij verkeert, doch alleen is er een afwijking in welke vorm ook, doe dan zoals aangegeven werd in dit rondschriften en binnen een paar dagen weet U **GEHEEL KOSTELOOS WAT U DIENT TE DOEN.**

Alle aanvragen te richten aan.

G. ZIELTJENS, POSTBUS 119,
HILVERSUM

Vertegenwoordiging der
Bendijks Laboratoria.

Foto dient van een persoon te zijn; de armen mogen niet gekruist gehouden worden.

De titel van dit onzinnige epistel is: „De mensch sterft niet, doch doodt zichzelf”, doch deze beschuldiging van zelfmoord „en masse” wordt gevolgd door de troostrijke woorden: „Natuur-genezing voor allen”.

Ja, ja, lezer, de dood is een onafscheidelijke vriend van Jan de Kwakzalver, dat is om het zo eens te zeggen: „Zijn stok achter de deur”. Ik vraag mij wel eens af, of het niet gepast zou zijn voor elke Kwak om een *zwarte jas* aan te trekken zoals de arts een witte jas draagt. Wellicht zou dat velen tot nadenken brengen, wat weer niet bevorderlijk zou zijn voor zijn „practijk”.

We zien dan ook hier weer, dat de „periode van de zwarte jas” alleen maar een inleiding is tot vriendelijker klinkende raad, die hierop neerkomt: stuur Uw portret met personalia even op, schrijf de diagnose van de arts er bij (deze vooral niet vergeten!), dan zal de Psychometrist-natuurgenezer wel zeggen wat er aan hapert. Voor elke kwaal, hoe erg ook, kan hij U een geneesmiddel geven. U hoeft zichzelf dan niet te doden, noch te sterven, want onze Psychometrist jaagt de dood uit Uw huis!

Toch is deze „herderziende” een man, die in zijn „gave van helderziendheid” een paar rare, onlogische vergissingen maakt en die achten wij, bestrijders van de kwakzalverij, belangrijk genoeg om onder de aandacht van onze lezers te brengen.

In de eerste plaats: hoe kan een helderziende vragen naar de diagnose van de arts? Waartoe is het nodig, deze te controleren? Wij krijgen dan zoiets als: psychometrisch toezicht op de diagnose van de medicus, uitgeoefend door een helderziende met als criterium Uw paspoort, waarop ge staat afgebeeld zonder gekruiste armen”.

Of, zou de „helderziende” om het oordeel van de arts vragen om direct te kunnen zeggen wat U mankeert? Een soort plagiaat dus?

Verder ziet onze „helderziende” voorbij, dat de officiële geneeskunst nog steeds plantaardige geneesmiddelen toepast. *Dit kan ook wel zonder die Bendijks Laboratoria!*

Waar genezing voorgespiegeld wordt voor elke afwijking, hoe erg en hoe verouderd deze mag zijn, blijkt overduidelijk, dat we met een kwakzalverszaakje te doen hebben.

De kosteloze raad dient als lokmiddel, de winst komt vanzelf eruit „als de vogel gevangen is”, want alle „natuur-geneesmiddelen” van het soort als deze werpen een zoet winstje af voor zulke Psychometristen-natuurgenezers.

In geval de gebruiker geen baat mag vinden bij de pillen, druppels of tabletjes met „natuurlijke middelen” staat de kwakzalver „met gekruiste armen”. Men zij dus gewaarschuwd!

TEGEN DE KWAKZALVERIJ

REDACTIE-ADRES: Peperstraat 26, Purmerend.

Opricht 1 Januari 1881

Bestuur der Vereniging tegen de Kwakzalverij: Dr C. J. Brenkman, Arts te Amsterdam, voorzitter; Mr M. D. K. S. van Lier, Oud-Vice-President van de Rechtbank te Amsterdam, vice-voorzitter; Dr H. H. Funke, Arts te Amsterdam, secretaris; Mr G. van Itallie, Rechter te Dordrecht, penningmeester; F. C. Reijers, Apotheker te Purmerend, redacteur; mej. E. H. Hengeveld, Arts te Zwolle; Mr P. Frima, Directeur Rijksschool voor Politie-ambtenaren te Hilversum; Mr J. Moolenburgh, Kantonrechter te Middelburg; G. E. Windemuller, Arts te Vaassen; Dr N. A. Roozendaal, Pharmaceutisch Hoofdinspecteur van de Volksgezondheid te 's-Gravenhage; E. Mijnaerends, Tandarts te Amsterdam; H. J. A. Ter Wee, Apotheker te Amsterdam

Lidmaatschap der Vereniging .... f 5,—
Adres voor het opgeven van leden en
abonné's: F. C. REIJERS te Purmerend.
Postgiro der Ver. 32237 te Amsterdam —
Gem. Giro K 1672

N.V. DE DELFTSE DRUKPERS
Uitgever

Abonnement per jaar franco per post bij
vooruitbetaling ..... f 5,—
Administratie Maandblad:
Verwersdijk 6-8, Delft
Telefoon 1360 Postgiro 13250

HERBESAN

Genezing door middel van planten

Een reusachtige reclamecampagne is ingezet voor Herbesan, een kruidenmengsel dat, volgens de reclame, niet bedwelmend werkt, doch vele ziekten zal genezen, met name verstopping, leverziekten, ziekten van het bloed, pijn in de nieren en reumatiek.

Huis aan huis werd een folder verspreid om het Nederlandse volk kennis te laten nemen van een mengsel van wel veertien plantensoorten, dat, zo staat er aan het eind, „verkrijgbaar is bij apothekers en goede drogisten”. Deze vlag, waarbij voor de zoveelste maal de naam van de apotheker wordt misbruikt, dekt in dit geval wel een heel rare lading.

Lezen we de beloften in de reclame, dan staat er:

HERBESAN

is geen bedwelmend middel

HERBESAN is een samenstelling van 14 verschillende plantensoorten, die alle uit Indië afkomstig zijn. Elke afzonderlijke plant werd uitgekozen om haar bepaalde werkzaamheid, terwijl de combinatie der verschillende soorten dusdanig werkt, dat de ene soort de mogelijke schadelijke invloed van de andere uitschakelt. In het gebruik van een enkele plant — een fout wie wel eens begaan wordt — schuilt inderdaad het gevaar dat men het ene orgaan beschadigt terwijl men het andere tracht te genezen. Dit is o.a. het geval bij de meeste chemische geneesmiddelen, die doelmatig zijn tegen een bepaalde

kwaal, maar daarentegen de patiënt weer aan andere gevaren blootstellen.

Bij de samenstelling van HERBESAN is de keuze van de bestanddelen zo voortreffelijk en dosering der componentia zo nauwkeurig en langdurig bestudeerd, dat elke schadelijke reactie uitgesloten is. Dank zij deze electische keuze is HERBESAN in zo talrijke en uiteenlopende gevallen werkzaam.

Al dat fraais wordt omringt door plaatjes van planten, waarbij de naam van elke plant in het Frans vermeld staat. De vertaling van die plantennamen in het doorgewone Hollands is voldoende om aan de opgeschroefde reclame alle luister te ontnemen. We krijgen dan: Pepermunt, stinkende Gouwe, Anijs, Melisse, Venkel, Senne, Koriander, Hyssop, Hondsgras, Vlierboom, Moerasspiraea, Korenbloem, Komijn en Goudsbloem.

Deze alledaagse kruiden, waarvan de reclame luidt:

beroemde geneesheren hebben hun leven gewijd aan dergelijke studies en dikwijls een hele schaar helpers aan 't werk gesteld, om de zeldzaamste planten te ontdekken en in te zamelen, deze op de meest nauwkeurige wijze te ontleden, de verschillende bestanddelen ervan met de grootste zorg en in de meest verscheiden doseringen te mengen en daarna de verkregen resultaten aan talloze proeven te toetsen om, tenslotte, de doelmatigheid van hun preparaten

voor hun verenigde collega's te bewijzen.

Dergelijke studies vereisen de grootste kennis en toewijding.

komen geen van alle uit Indië of Indonesië. De meeste kan men in Holland vinden. De wijze van reclame maken is een vorm van bedrog tegenover zieken, waaraan de Nederlandse apotheker zijn medewerking niet geven kan.

Voor plantaardige laxermiddelen heeft de medicus altijd belangstelling gehad, zij worden veel voorgeschreven, ook in deze tijd, maar het is economisch en moreel niet te verantwoorden, dat dergelijke kruidenrommel als Herbesan gefabriceerd en in de handel gebracht wordt en de Volksgezondheid is verre van gebaat met onzinnige leugenachtige reclame voor Europese planten, aan het publiek aan-geprezen als zouden zij uit Indië afkomstig zijn.

Een bonafide kruidenhandel neemt zijn toevlucht niet tot dergelijke reclame-campagnes, deze behoren tot het wapenarsenaal der kwakzalvers.

R.

Waarschuwing

Wij lezen in het Pharmaceutisch Weekblad van 10 Juni 1950:

ADALINE TOXICODERMIE

Een geval wordt beschreven (Ned. T. v. Gen. 1950, blz. 1258) van toxicodermie als gevolg van langdurig gebruik van Adaline. Een aanwijzing dus, dat onoordeelkundig gebruik van Adaline (Diacid, Carbromal), gevaarlijk kan zijn en exantheem kan veroorzaken.

Een herhaalde waarschuwing in dit blad is wel op zijn plaats.

De oude wet van 1865

In het Rotterdamsch Nieuwsblad van 1 Juni j.l. stond een belangrijk artikel, ondertekend door „Kijker”, geschreven naar aanleiding van een rechtszaak (zie onder rechtszaken in dit nummer), waarin de Wet van 1865, regelende de uitoefening der Geneeskunst wordt aangehaald. Wij laten de schrijver aan het woord om daarna onze gedachte over deze zaak weer te geven, wel wetende dat onze commentaar verre van volledig is, doch in de hoop dat dit velen, die er mee te maken hebben, tot nadenken zal bewegen.

De schrijver in de courant zegt het volgende:

De Rotterdamse hofmeester-magnetiseur mag een flinke boete betalen. Men heeft het kunnen lezen: vijf maal f 100 zal de zaak hem kosten. De een zegt: net goed. De ander vindt het erg. Maar of daarmee de kwestie uit de wereld moet zijn, betwijfelt Kijker.

Kijker heeft de rechtszitting bijgewoond, want de zaak heeft voor hem een algemeen aspect. Niet dat hij zweert bij magnetiseurs of zo. Nimmer heeft hij bij zo iemand baat gezocht en hij is vast van plan het niet te doen, tenzij..... Want een mens kan in die dingen nooit weten. Kijker heeft in elk geval enig medelijden gevoeld met de kantonrechter, die in zo'n ingewikkelde materie maar de weg moet zien te vinden.

De zaak komt hierop neer: er is een oude wet, van 1865, die de medicus een monopolie geeft, doordat zij het onbevoegd uitoefenen van de geneeskunde strafbaar stelt. Niettemin wordt er aan dat monopolie getornd, o.a. door een grote schare magnetiseurs, om het populaire woord te gebruiken, al gaat het misschien om heel andere dingen. Kijker is er van overtuigd, dat het aantal veel groter is, dan men gewoonlijk vermoedt. De hofmeester is er één van. Hij heeft zelfs een internationale reputatie. Kijker heeft van mensen gehoord, die baat bij hem hebben gevonden, na lang getob bij medici, hij heeft ook van gevallen gehoord, waarin het niets heeft geholpen.

Bij dit proces waren getuigen, die belastend en ontlastend waren. De getuigen à charge legden het, qua spectaculair optreden voor de rechter, wel erg tegen de andere groep af. De inspecteur van de volksgezondheid verklaarde met forse stem, dat hij het optreden van de verdachte zeer nadelig voor de volksgezondheid achtte. Dat is zijn goed recht. Op iemand als Kijker maakten echter enkele andere opmerkingen een zonderlinge indruk. Er was een film ver-

toond, waarin personen voorkwamen, die — volgens normale waarneming — in verschillende stadia van hun ziekte waren gefilmd en die ook op sommige demonstraties van de voorzitter van de Ned. Werkgroep voor Practische Toepassing van Paranormale begaafdheid (N.W.P.) aanwezig plegen te zijn. Met welk recht brak deze getuige de staf over zulke mensen, door te zeggen dat iemand, die zich respecteert, zich niet tot zulke demonstraties leent. Kan hier geen sprake zijn van een vorm van dankbaarheid jegens iemand, bij wie ze hulp hebben gevonden, die ze elders vergeefs zochten, terwijl ze zien, hoe zo'n man wordt tegengewerkt? Nog vreemder en onzakelijker was een opmerking van deze strekking: Een ex-N.S.B.'er wordt desperado en er is weer een magnetiseur bij. Wat heeft dat er nu mee te maken? Zou men de politieke delinquenten, waarvan Kijker nooit heeft vernomen, dat ze zich bijzonder op het magnetiseren toeleggen, er niet beter buiten kunnen laten, inplaats van openlijk te verkondigen, dat „men” — dat moet dan de regering zijn — ze desperado's laat worden? Dat is bovendien voor geen van alle partijen een aanbeveling.

De andere getuige à charge, inspecteur in algemene dienst van de geneeskundige inspectie, die zich niet bepaald op verstaanbaar spreken toelegde, verklaarde dat de vertoonde film hem niets zei, want het kon allemaal wel vals zijn. Als dat waar is, heeft Kijker werkelijk respect voor de vindingrijkheid en het doorzettingsvermogen van de voorzitter der N.W.P., want het is waarschijnlijk nog moeilijker en kostbaarder zo'n valse film te maken dan gewoon medicus te worden en patiënten te genezen. Dergelijke ambtelijke getuigenissen hebben Kijker doen vermoeden, dat een wat meer ruime horizon in sommige kringen geen kwaad zou doen.

De docent in de parapsychologie aan de universiteit te Utrecht was meer spectaculair. Met het gemak en de overredingskracht van iemand, die gewend is aan het hanteren van het floret der welsprekendheid inzake de parapsychologie, betoogde hij, dat de wet van 1865 dringend herziening behoeft. Hij kreeg gemakkelijk de lachers op zijn hand, toen hij beweerde hoe allerlei autoriteiten — een kantonrechter inclusief — zich tot magnetiseurs wendden en dat zelfs geneesheren van reputatie aan magnetiseurs bepaalde gevallen ter behandeling gaven. Hij meende, dat de

organisatie van magnetiseurs, die probeert de gelederen vrij van verkeerde elementen te houden, serieus werkte en tijdens de rechtszitting bleek, dat de verdachte, na te zijn getest door een commissie, waarvan de voorzitter der N.W.P. deel uitmaakte, in deze vereniging was toegelaten. Waarom zou de officiële geneeskunde geen contact zoeken met de bona-fide magnetiseurs, betoogde hij.

Wat Kijker bij de behandeling nog heeft verwonderd, was het belang, dat men klaarblijkelijk hechtte aan het grote aantal patiënten, dat de verdachte dagelijks had behandeld. Immers, neemt men aan, dat het magnetiseren iets van de magnetiseur eist wat op weinigen beter werkt dan op velen, dan erkent men feitelijk dat het wat doet, maar als het pure onzin is, wat geeft het dan of zo'n man over één of duizend personen wat „strijkt”?

De ambtenaar van het openbaar ministerie had het gemakkelijk: het mag niet. De mensen weten volgens hem niet, of ze werkelijk ziek of beter zijn. De verdediger heeft daarop gezegd, dat men in sommige gevallen toch drommels goed merkt, of men bijv. tientallen jaren verlamd is en dan weer geneest.

De zaak is nu afgedaan. Maar de onwaarachtigheid blijft. Want duizenden en duizenden lopen naar magnetiseurs. Zij doen het doorgaans niet voor de aardigheid. Gewoonlijk gebeurt het, als zij bij „de dokter” geen genezing vinden. *Maar in het hulp zoeken bij magnetiseurs kunnen grote gevaren schuilen. Kwaadaardige ziekten kunnen te laat worden opgemerkt.*¹⁾ De officiële geneeskunde, die het waarlijk goed meent met de gezondheid van ons volk (en ook met die van de eigen beurs) voelt niets voor de „strijkers”. Soms krijgt de leek de indruk, dat hij maar beter volgens de regels der officiële kunst kan ziek blijven of dood gaan, dan langs sluike wegen misschien beterschap verwerven. Maar ziek blijven of dood gaan is nog steeds een populaire bezigheid. Bijna niemand wil er aan. Er gebeuren overigens dingen, ook onder de hoede der officiële geneeskunst, waarvan de leek het zijne denkt.

Een nieuwe wet, die deze materie regelt, zou stellig op haar plaats zijn. Zij zou de onwaarachtigheid, die op dit gebied zeer welig tiert, kunnen inperken. Er is al knoeierij genoeg. Wetten worden meestal door ambtenaren ontworpen. Het proces van de hofmeester-magnetiseur heeft Kijker weinig hoop gegeven, dat een nieuwe

1) Cursivering van ons. Red.

wet van ambtenaren met deze mentaliteit zal komen. Men kan op vele manieren rechter in eigen zaak zijn.

En als een magnetiseur zich een echte medicus koopt en hij behandelt vijfhonderd mensen per dag, dan is alles puik in orde! Toch wel aardig, zo'n oude wet. Tot zover Kijker.

Inderdaad is op onze verouderde wetgeving inzake de uitoefening der geneeskunst veel critiek te leveren, hoewel het boven alle twijfel staat, dat de grondgedachte, die de toenmalige wetgever heeft geleid, zeer goed was: „laat de uitoefening der geneeskundige praktijk uitsluitend over aan diegenen, die er voor bekwaam zijn en stel lekenpraktijken strafbaar.”

In ons land is dus de uitoefening der geneeskunst in handen gelegd van de arts of tenminste onder zijn supervisie. Zo werkt het verplegend personeel in een ziekenhuis bijvoorbeeld steeds onder toezicht van bevoegde deskundigen en het is moeilijk denkbaar, dat er mensen zijn, die dat anders willen hebben. Vandaar, dat de hofmeester-magnetiseur in overtreding was, hij werd schuldig bevonden aan strafbare handelingen, voor welke hij zeer terecht werd vervolgd en gestraft.

Naar onze mening was de straf niet hoog. De boete op het onbevoegd uitoefenen der geneeskunst, artsenijsbeleidkunde etc., vastgelegd in art. 436 van het Wetboek van Strafrecht is veel te laag en de Kantonrechter moet er maar mee tevreden zijn!

„Kijker” van het Rotterdamsch Nieuwsblad is van mening, dat de Ambtenaar O.M. het gemakkelijk heeft. Dat zijn wij niet met hem eens, het valt niet altijd mee, een kwakzalver voor de rechter te krijgen. Heeft rechts-vervolgning geen succes, dan speelt de Openbare Aanklager de kwakzalverij in de kaart en doet dan meer kwaad dan goed aan de volksgezondheid.

Nemen wij eens de zaak Wiebes onder de loupe, dan is het niet te ontkennen, dat juist de Openbare Aanklager een zeer zware taak op zijn schouders heeft genomen, want de magnetiseur had een overstelpend feitenmateriaal meegebracht plus een aantal deskundigen, getuigen à decharge om de kantonrechter te overtuigen, dat zijn geneeswijze goede resultaten heeft gehad. Ook „Kijker” kwam onder de indruk toen de film werd afgedraaid en de getuigen à decharge hun mening kenbaar maakten. Dat is heel begrijpelijk, het zal de meesten op de publieke tribune vergaan zijn als „Kijker”, die nu twijfelt aan de deugdelijkheid van de Wet op de Geneeskunst vanwege haar „geringe ruimte”, waardoor andere geneeskunde dan de

Rechtszaken

Magnetiseur stond terecht

Filmvertoning in de rechtszaal
Dr Tenhaeff en G. Croiset
als getuigen

(Van een verslaggever)

Een unicum in de analen der justitie, een filmvertoning in de rechtszaal, had zeer vele belangstellenden naar de publieke tribune gelokt, die tevens de gelegenheid aangrepen om de befaamde assistent-chef-hofmeester C. Wiebes, de „man met de genezende handen”, in levende lijve te aanschouwen tijdens de rechtszitting, die aan zijn onbevoegde uitoefening van de geneeskunde werd gewijd. Rondom deze kwestie speelde zich een fel woordgevecht af, waarin deskundigen van medische en

officiële „buiten de deur” wordt gezet en geen genade kan vinden.

Nemen wij aan, dat de redactie in het korte verslag van „Kijker”, waar hij schrijft, dat de docent in de parapsychologie suggereert, dat de officiële geneeskunde contact moet zoeken met bonafide magnetiseurs, op deze plaats feilloos is en onaanvechtbaar, dan moeten wij zeggen, dat de getuige-deskundige de zaak heeft omgedraaid, wat verwarrend moest werken. Nee, het is juist omgekeerd! De man, die meent dat hij bijzondere gaven heeft om te genezen, moet contact zoeken met de officiële geneeskundigen.

Dat is ook in overeenstemming met de woorden van verslaggever zelf, waar hij nuchter het gevaar onder ogen ziet, dat de magnetiseur, die zonder medisch toezicht te werk gaat, in zijn ondeskundigheid kwaadaardige ziekten over het hoofd ziet of kan zien, met alle risico er van!

Zeer juist is „Kijker” verbaasd over het enorme aantal patiënten, dat op een avond wordt behandeld. Wij kunnen in zijn verbazing ten volle delen! Een magnetiseur, die zoveel patiënten op een avond afwerkt heeft de normen van het menselijk-mogelijke verre overschreden en dat wekt niet bepaald veel vertrouwen.

Zou een arts zijn genezingen vastleggen op de film, dan kwam hij al gauw in het gedrang met zijn ambtsgeheim. Maar een magnetiseur mag nu eenmaal meer dan een dokter. De genezing door de arts is immers doodgewoon, maar het werk van de magnetiseur wekt sensatie. Zijn handelingen mag men vastleggen op de film en vertonen als hij in de penarie zit. Waarom toch die film? Kan de magnetiseur hiermee zijn optreden rechtvaardigen? Neen! Is hij het slachtoffer van onjuiste wetgeving? Vast en zeker niet!

parapsychologische zijde betrokken waren.

Wiebes, breed geschouderd, luisterde onbewogen toe, terwijl de dagvaarding werd voorgelezen en achter hem het projectiescherm werd opgesteld. Met onbewogen stem gaf hij toe, dat de feiten in de dagvaarding — het bestrijken van vijf personen met het doel hen te genezen — juist waren.

Terstond na deze verklaring werd de film van de Nederlandse Werkgroep voor de Parapsychologie afgedraaid, waarin de resultaten werden getoond, die de heer Gerard Croiset uit Enschede bereikt zou hebben. De heer Croiset gaf een uitleg bij deze rolprent, waarin men onder zijn uitge-

Beklaagde, die zijn genezingen op de film liet vastleggen, maakte een kapitale fout! Hij had zijn film moeten vertonen voor officiële geneeskundigen, die tot oordelen bevoegd zijn en niet moeten wachten met die vertoning tot hij voor de rechter stond.

Een man, die meent, dat hij op grond van zijn gaven kan genezen, gaat zonder schroom naar de medicus en werkt uitsluitend onder het toezicht van geneeskundigen.

„Kijker” slaat de spijker op de kop, als hij schrijft „kwaadaardige ziekten kunnen te laat worden opgemerkt”, een gedachtengang, die ook in deze procedure de leidende was voor de ambtenaar O.M. en de Kantonrechter. Die oude Wet mag dan vele gebreken hebben, degene die die wet heeft tot stand doen komen, heeft begrip gehad voor de geest, die aan een Wet op de Geneeskunst ten grondslag moet liggen: „Ziekten kunnen alleen genezen worden door vaklui of onder toezicht van vaklui en die moeten wij zoeken onder de artsen en nooit onder de grauwe massa der kwakzalvers, voor wie de critische blik van de Geneeskunst een spookbeeld is, dat onrust wekt inplaats van een gevoel van veiligheid te geven!

Het zou onverantwoordelijk zijn, een oude wet te vervangen door een „moderne”, die door haar grotere speelruimte, aan duistere elementen nog meer gelegenheid gaf, hun praktijken uit te oefenen. Ook de parapsychologie heeft te kampen met kwakzalvers, die in „hun” „para-psychologie” een lucratieve broodwinning zien en die in dit tijdsbestek geen kans mogen krijgen!

Kwakzalvers zijn er al meer dan genoeg!

De Kwakzalverij

taalkundig gezien

Vele malen nemen wij het woord kwakzalverij en daarmee verwante woorden als kwakzalf, kwakzalver e.d. in onze mond zonder ons af te vragen hoe eigenlijk dit woord ontstaan is. Toch is dit noodzakelijk om begripsverwarring te voorkomen.

Het woord heeft op mij altijd een merkwaardige indruk gemaakt en deed me steeds afvragen wat de eigenlijke betekenis van dit woord is.

Een kort raadplegen van enkele etymologische woordenboeken verschaftte mij verschillende gegevens, waardoor verschillende aspecten van de kwakzalverij naar voren kwamen.

Allereerst dat nu verouderde woordje kwakzalf; dit betekende oorspronkelijk waarschijnlijk een zalf, die als huismiddeltje wordt toegepast.

Verder treffen we nog aan het werkwoord kwakzalven, hetgeen betekent nutteloze waar als geneesmiddel verkopen of toepassen.

Een enkeling heeft wel eens beweerd, dat het woordje „kwak” hier de betekenis van een geluidnabootsend woord zou hebben.

Algemeen is men echter van overtuiging dat „kwak” een onzekere, halfslachtige, knoeierige manier van doen te kennen geeft, zoals dat ook tot uitdrukking komt in de woorden kwakken, kwakken enz.

„We mogen heel misschien aannemen dat het kwakzalf aanvankelijk alleen een zalf aanduidde, die als huismiddeltje wordt toegepast”, schrijft Heynsius, „en dat bijbehorende woorden eerst secundair het begrip van onkunde en bedriegerij hebben gekregen.”

Ook kwakken en kwakken hebben geen bepaald ongunstige betekenis en het laatste woord wordt nog gebruikt voor huismiddeltjes, en ook gezegd van geneesheren die zulke middeltjes toepassen of niet flink doortasten.

Zelfs kwam een ogenblik de uitdrukking „kwakdokter” in omloop bij het volk. *)

Als we dan nagaan welke betekenissen het woord kwakzalver heeft, dan stuiten we op de volgende betekenissen:

In de eerste plaats iemand, die nutteloze middelen toepast ter genezing van de een of andere ziekte of middelen beweert te kennen tegen alle mogelijke ziekten, of wel iemand, die zulke middelen — in zonderheid met veel ophef — te koop biedt. Koerbagh schrijft heel geestig over Quack- ofte lapsalfers: „een charlatan is een kwakzalver of landlopend geneesmeester of liever geneeswetser, die dapper onder het voortbrengen van veel kwakken en klugten swetsen en opsnijen kan, bij 't gemeene

(Vervolg Rechtszaken)

spreide nerveuze vingers ledematen trillend in beweging zag komen en de opeenvolgende fasen van de beweerde genezingen zag uitgebeeld. Zo was er een kind met verlamde arm, dat men later lustig met dit lichaamsdeel zag zwaaien en een volwassen proefpersoon, die zo geheel genezen zou zijn, dat hij weer voetballen kon.

„Geen Abe Lenstra”, zei de heer Croiset, maar het ging toch. Zeer zeker, magnetiseurs maken fouten, maar doktoren ook!

Bij zijn verhoor verklaarde de hofmeester, dat hij meermalen 75 patiënten per dag had geholpen en éénmaal zelfs vijfhonderd op een avond.

Fel en zeer pertinent sprak een der

volk op de markten, van de kragten van zijn smeer of zalf, en roemen, dat hij der bijna allerley kwaale geneesen kan.”

Naast deze betekenis worden kwakzalvers genoemd als voorbeelden van welbespraaktheid, knapheid in boerenbedrog. Marnix van St. Aldegonde schrijft ergens: „Rijmers, die eerst hun A B opzeggen, vallen verwaendelijk aan 't zwetsen, gelijk de quackzalvers om hun zalfpotten te venten.”

Ook komt kwakzalver in figuurlijk gebruik voor: Iemand, die 't publiek iets op de mouw wil spelden, boerenbedrieger, oplichter e.d.; soms ook voor iemand, die altijd over de een of andere zaak praat („er mee te koop loopt”).

Merkwaardig is dat de vrouwelijke vormen kwakzalverin en kwakzalfster ongewoon zijn en weinig gebruikelijk. Charlatan is afgeleid van het Italiaanse woord ciarlare dat snateren of zwetsen betekent.

Onder kwakzalverij tenslotte wordt verstaan de wijze van doen enz. van een kwakzalver; tevens wordt het gebruikt als stofnaam van een kwakzalversmiddel en als collectivum voor kwakzalvermiddeltjes.

Rest mij nog de omschrijving die de Winkler Prins encyclopaedie geeft. Een kwakzalver is iemand die zonder medische kennis beweert, dat hij allerlei kwalen genezen kan en hiertoe zijn behandeling of middelen aanprijst.

Ik wil eindigen met een oude uitspraak van Chamfort:

Als men vermijden wil een kwakzalver te worden, moet men de stelling vermijden; want heeft men die eenmaal bestegen, dan is men wel gedwongen een kwakzalver te zijn, daar anders de vergaderde gemeente U met stenen gooit.

F. DE STOPPELAAR.

Hilversum, April 1950.

*) Met dezelfde betekenis als kwakzalver waren (en zijn?) ook in omloop de uitdrukkingen kladzalver en lapzalver.

getuigen-deskundigen, dr R. In 't Veld uit Den Haag, geneeskundig inspecteur bij de volksgezondheid. Hij hechtte in de vorm, zoals W. het magnetiseren uitoefende, geen enkele waarde aan deze wijze van genezen en wees er op, dat er deskundige masseurs en heilgymnasten zijn, die ook resultaten bereiken. Hij haalde herinneringen op aan een demonstratie in de dierentuin, waarbij hij aanwezig was en waarbij hij, toen een persoon het ongeluk had van de trap te vallen, zelf hulp moest verlenen, omdat geen der paranormaal begaafden daartoe in staat was. De getuige achtte het magnetiseren een groot gevaar voor de volksgezondheid en riep krachtig uit: „Een N.S.B.-er is een desperado geworden en zo ontstaat dan een magnetiseur. Dr In 't Veld wenste op te komen voor de mensen die door deze personen ten gronde worden gericht.

In dezelfde geest sprak zijn collega, Dr P. A. F. v. d. Spek, waarna de getuige-deskundige dr W. H. C. ten Haeff, privaat-docent in de parapsychologie te Utrecht, een verklaring voorlas over de mogelijkheden van het genezen door bestrijken en betasten.

Dr Ten Haeff zeide o.a.: U zou verbaasd staan, mijne heren, als ik namen ging noemen van hen, die de hulp van de heer Croiset hadden ingeroepen. Zelf, zo ging dr Ten Haeff tot grote hilariteit van de aanwezigen verder, had hij eens een kantonrechter ontmoet, die hem tijdens de rechtzaak vertelde, dat zijn schoonmoeder genezen was door een magnetiseur. U was het niet, mijnheer de kantonrechter! zei dr Ten Haeff. O, nee — sprak mr A. J. M. Ooninx verschrikt.

Dr Ten Haeff betoogde dat de befaamde wet van 1865 sterk verouderd is.

(Het vonnis luidde vijf maal honderd gulden boete. — Red.)

Utrechts Nieuwsblad van 16 Mei 1950.

Geeft dit blad,

nadat U het gelezen
hebt, aan een ander

Door deze daad steunt
U ons in onze strijd!

TEGEN DE KWAKZALVERIJ

REDACTIE-ADRES: Peperstraat 26, Purmerend.

Oppericht 1 Januari 1881

Bestuur der Vereniging tegen de Kwakzalverij: Dr C. J. Brenkman, *Arts* te Amsterdam, voorzitter; Mr M. D. K. S. van Lier, *Oud-Vice-President van de Rechtbank* te Amsterdam, vice-voorzitter; Dr H. H. Funke, *Arts* te Amsterdam, secretaris; Mr G. van Itallie, *Rechter* te Dordrecht, penningmeester; F. C. Reijers, *Apotheker* te Purmerend, redacteur; mej. E. H. Hengeveld, *Arts* te Zwolle; Mr P. Frima, *Directeur Rijksschool voor Politie-ambtenaren* te Hilversum; Mr J. Moolenburgh, *Kantonrechter* te Middelburg; Dr N. A. Roozendaal, *Pharmaceutisch Hoofdinspecteur van de Volksgezondheid* te 's-Gravenhage; E. Mijnaerends, *Tandarts* te Amsterdam; H. J. A. Ter Wee, *Apotheker* te Amsterdam

Lidmaatschap der Vereniging ..... f 5,—
Adres voor het opgeven van leden en
abonnés: F. C. REIJERS te Purmerend.
Postgiro der Ver. 32237 te Amsterdam —
Gem. Giro K 1672

KONINKLIJKE DRUKKERIJEN
LANKHOUT-IMMIG N.V.
Den Haag — Uitgeefster

Abonnement per jaar franco per post bij
vooruitbetaling ..... f 5,—
Administratie Maandblad:
Noorderbeekdwarsstraat 47, Den Haag
Telefoon 395049 Postgiro 4330

BERICHT

In het Meinummer van ons Maandblad vinden onze lezers een artikel naar aanleiding van de praktijken van de magnetiseur F. E. H. Takes. In dit artikel wordt o.a. medegedeeld hoe deze kwakzalver advertenties liet plaatsen in „De Vegetarische Bode”.

Naar aanleiding van deze opmerking kregen wij een schrijven van de Nederlandse Vegetariërsbond waaruit wij het volgende overnemen:

Door het plaatsen van een dergelijke mededeling zonder meer wordt indruk gewekt als zou het orgaan van de Nederlandse Vegetariërs Bond zonder enige controle alles aan advertenties opnemen wat zich maar aanbiedt.

Ik zou het dan ook zeer op prijs stellen indien in het volgend nummer van uw orgaan wordt medegedeeld, dat de gewraakte advertentie heeft gestaan in de Vegetarische Bode van Augustus 1948, dat in het nummer van September 1948 de laatste advertentie betreffende magnetische behandeling heeft gestaan, dat het Hoofdbestuur van de Ned. Veg. Bond sedert die tijd heeft besloten geen advertenties in die geest meer op te nemen, dat de Nederlandse Vegetariërs Bond zich in haar streven wenst te stellen en stelt op een wetenschappelijk verantwoorde basis en dat de minderwaardige praktijken van kwakzalvers die streven naar financiële baten te trekken uit onnozelheid en domheid van lieden met inderdaad beperkte denkbeelden deze Bond precies in dezelfde mate tegenstaan, waarin zij iedere niet van alle moraal gespeende mens tegenstaan.

Dat met de opneming van die advertentie een ernstige fout is gemaakt wordt niet ontkend.

Arts G. E. Windemuller overleden

Met diep leedwezen maakt het Bestuur der Vereniging tegen de Kwakzalverij melding van het overlijden van de heer Windemuller, arts te Vaassen, die vele jaren lid van het Bestuur is geweest en vele artikelen geschreven heeft voor het Maandblad.

Met dokter Windemuller is een man heengegaan, die nooit heeft afgelaten om het publiek te wijzen op de grote gevaren verbonden aan de methoden der kwakzalvers. Hij was één dier hardnekkige strijders, aan wier energie en volharding de bevolking heel wat meer te danken heeft dan men vermoedt.

Het Bestuur zal de naam van zijn medelid Windemuller in hoge eere houden, dankbaar als het is voor de toewijding door de overledene aan de Vereniging steeds betoond.

Namens het Bestuur:
BRENKMAN, voorzitter

SUIKERZIEKEN IN NEDERLAND

weest gewaarschuwd!

Het Hoofdbestuur der Nederlandse Vereniging van Suikerziekten verzoekt ons, het navolgende onder Uw aandacht te brengen:

Het feit, dat voor de — naar schatting — 50.000 suikerziekten in Nederland nog geen geneesmiddel werd gevonden, is voor de kwakzalvers, kruidendokters, enz. aanleiding om te trachten, een zo groot mogelijk afzet-

gebied voor hun kruiden, smeerseltjes en zalfjes te vinden.

Op zichzelf zou dit nog niet van zoveel bezwaar zijn, indien zij niet aan de suikerzieken vertelden, dat zij door het gebruik van deze kwakzalversmiddelen van hun Insuline-injecties kunnen afkomen en zelfs, dat zij hun een volkomen genezing in het vooruitzicht stelen.

In iedere aflevering van Het Tijdschrift, officieel orgaan der Nederlandse Vereniging van Suikerzieken, worden steeds weer nieuwe kwakzalversmiddelen tegen suikerziekte vermeld, met de waarschuwing, dat van het gebruik hiervan geen heilzame werking op de suikerziekte is te verwachten.

Het verheugt ons ten eerste het bovenstaande ter kennis van onze lezers te kunnen brengen. Uit dit schrijven blijkt overduidelijk dat het Bestuur van de Nederlandse Vegetariërs Bond zich geheel achter ons streven plaatst.

DE MAGNETISEUR F. E. H. TAKES

In het Meinummer van ons maandblad wordt door een slachtoffer van bovengenoemde Takes ons een en ander medegedeeld. De brutaliteit van deze kwakzalver grenst aan het ongehooflijke, immers deze magnetiseur heeft het bestaan een eis tot betaling in te dienen, wegens verleende magnetische behandeling, tegen één van zijn vrouwelijke slachtoffers. Op 16 Mei l.l. heeft de kantonrechter te Amsterdam mondeling uitspraak gedaan en heeft deze, zoals te verwachten was, de eis tegen gedaagde niet ontvankelijk verklaard en werd eiser, Takes, veroordeeld tot betaling van de kosten van het geding.

Inderdaad wordt het toch wel al te grijs, als kwakzalvers de brutaliteit kunnen opbrengen om voor de Nederlandse rechter eisen tot betaling te kunnen en durven indienen van wege het onbevoegd verlenen van de geneeskundige hulp.

Waar blijft toch de wet, die krachtiger optreden tegen deze onbevoegden mogelijk zal maken?

Op 8 Juni diende voor het kantonrecht de zaak tegen Takes als verdacht van de overtreding van art. 436 van het Wetboek van Strafrecht. De ambtenaar van het O.M. achtte de gepleegde feiten bewezen en eiste 4 boetes van ieder f 50,—. De kantonrechter adviseerde Takes op te houden met het plaatsen van advertenties, waarop Takes nogmaals wees op het feit, dat hij 22 jaar lang ongestoord zijn praktijk uitoefende en daarbij duizenden patiënten behandelde, zonder ooit met het gerecht in aanraking te zijn geweest. De kantonrechter, hierna vonnis wijzend,

Advertenties voor dergelijke kwakzalversmiddelen worden door de Dagbladpers niet opgenomen, zulks in overleg met de „Keuringsraad op Aanprijzing van Geneesmiddelen en Geneeswijzen”.

Teneinde haar waren aan de man te brengen, is het „Nebor” Verkoopkantoor thans bezig, zich tot suikerpatiënten te wenden per brief.

Voor ons ligt een dergelijke brief van het „Nebor” Verkoopkantoor, Pleinweg 55b, R'dam-Z., gedateerd 19 April 1950, ref. NB/A., waarin o.m. de zin voorkomt:

„... zeker zeventig procent van de mensen, die onze kruiden serieus gebruiken en zich stipt aan het advies van hun dokter houden, gaan regelmatig vooruit.”

Hierbij is het vermeldenswaard, dat deze kruiden die volgens de verklaring van het Rijksinstituut voor Pharmaco-

halveerde de eis van de Officier en veroordeelde Takes tot een boete van vier maal vijftiengulden.

EEN BEKEND KWAKZALVERS-BEDRIJF TE KOOP AANGEBODEN

In het Alg. Handelsblad van 8 Mei j.l. kwam een advertentie voor van de volgende inhoud:

LUCRATIEVE ONDERNEMING

Weg. leeft. ter overn. aangeboden: attract. 25 j. bestaand

Amerikaans

Gezondheids-Postbedrijf

Griffe verk. p. brief d. geh. Nederl. van verpakt net art., hoge prijskl., zonder conc. Blijv. omzet, zelfs in crisis. Weinig pers., geen ag. of reiz. Winstmog. 60 tot 100 mille netto p. j. Koopsom 45 mille à contant. Uniek object v. comb. resolute personen, kap.kr. familie, bank enz. Zaak k. o. elders w. gevoerd. Schrift. incl. Venn. v. d. Graaf & Co., Houtmanpad 4, Oud-Overveen of postbus 90 Haarlem.

Op deze wijze wordt de bekende zaak, gewoonlijk genoemd „diëtetisch instituut”, te koop geboden.

Meer dan 25 jaren geleden gingen de gebrs. v. d. Graaf, destijds uit Marokko, te keer tegen „de medische trust”; ze brachten in hun vliegende bladen vele goede namen naar voren, als van lieden die achter dit „instituut” zouden staan. Met grote bombarie brachten zij jaren lang kruidenmengsels aan de man en stelden het publiek in de gelegenheid door vragenlijsten

therapeutisch Onderzoek *Cortex Sassafras* bevatten, voor suikerpatiënten waardeloos zijn en f 9,75 per pakje kosten, veel te duur worden verkocht!

In verband met deze uitlating van genoemd verkoopkantoor willen wij langs deze weg nogmaals alle diabetici in Nederland adviseren, hun geld toch vooral niet uit te geven aan deze voor hun ziekte waardeloze kruiden, doch het liever te besteden aan hun — toch al zo dure dieet.

Het Hoofdbestuur der N.V.S. dringt er bij U met klem op aan, toch vooral de adviezen van Uw behandelend geneesheer op te volgen, en U niet in te laten met de praktijken van firma's of personen, die trachten, U waardeloze prullen voor duur geld te verkopen.

Nadere inlichtingen zullen U gaarne worden verstrekt door de N.V.S., J. D. Boks, Algemeen Secretaris, Pippelingstraat 94, 's-Gravenhage.

hun eigen diagnoses in te vullen.

Wij zullen, ook uit de oude tijd, op deze historie terugkomen.

Nu is de zaak dan te koop, misschien reeds verkocht.

Ze kan ook elders worden „gevoerd”, dat is ons wel duidelijk. Of de kruiden uit Groningen of uit Overveen komen, ze komen toch eigenlijk uit Marokko.

De te maken winst is nog al aardig de minister van financiën zal goed doen deze zaak eens op de korrel te nemen: 60 tot 100 duizend gulden winstmogelijkheid in één jaar, ja, dat is gauw f 45.000 contant waard!

De naam: *Amerikaans Gezondheids-Postbedrijf* is ons nieuw, maar ze is aardig gevonden. Iets ter navolging voor zusterondernemingen, waaraan de Nederlandse bevolking ook gaarne haar overtollige duiten offert. B.

MAGNETISEUR VOOR TWEDE KEER VOOR KANTONRECHTER

Vier weken hechtenis opgelegd.

Tweemaal veertien dagen hechtenis (overeenkomstig de eis) en tweemaal f 150 boete subs. tweemaal 100 dagen hechtenis (eis tweemaal f 300) heeft de kantonrechter opgelegd aan een 47-jarige inwoner van Berkenwoude, wiens dagvaarding als beroep **psychologisch adviseur** vermeldde en die bij herhaling terechtstond wegens het onbevoegd uitoefenen van de geneeskunst. Enige tijd geleden was de betrokkene veroordeeld tot tweemaal f 150 subs. tweemaal honderd dagen.

Er waren twee tenlasteleggingen uitgebracht wegens het optreden als magnetiseur, eenmaal in Gouda en eenmaal in Schoonhoven en in beide zaken ging het om twee feiten, betrekking hebbend op handoplegging en het maken van strijkende en afslaande bewegingen. Verdachte gaf alle feiten toe.

— Uit de vorige veroordeling, die in hoger beroep is bevestigd en waartegen het cassatieberoep is verworpen, weet U, dat dit optreden niet is toegestaan en U moet het dus laten, aldus de kantonrechter, mr J. A. van Bronkhorst.

— 't Was de laatste keer, dat ik spreekuur hield, zei verdachte. Ik ben nu aan het studeren voor het diploma heilgymnastiek en massage.

— Wat U gedaan hebt is, hernam de rechter, toch eigenlijk — ik zeg het maar ronduit — misdadig. In de stukken lees ik, dat een der mensen een ongeneeslijke ziekte had en U hebt toch maar behandeld.

— De behandeling heeft toch geen nadeel gegeven.

— Vindt U het niet erg mensen de idee te geven, dat u hen beter kunt maken, terwijl dit niet het geval is. En daarvoor geld opstrijkt.

— Er zijn meer gevallen door magnetisme genezen.

De rechter bracht een geval ter sprake, waarbij iemand behandeld was, die bronchitis had. En dat geneest u, zei hij, met handoplegging. Kom toch.

Verdachte: Die man is toch beter geworden.

Kantonrechter: De bronchitis zou zo ook wel over gegaan zijn.

— Hier heb ik een geval, zei de rechter, bladerend in de stukken, van een open been. Hebt u dat genezen?

— Dat is nog lang niet beter.

— Wat is eigenlijk een open been?

— Inwendige spataderen.

— Wat geneest u eigenlijk niet? vroeg de kantonrechter.

— Blindedarmontsteking, spataderen, t.b.c. en zo, aldus verdachte.

— En straks zei u spataderen wel.

— Ja, als het been open is. Zitten de spataderen inwendig, dan verwijst ik de mensen naar de dokter.

— Hier lees ik, ging de rechter voort, dat u iemand met asthma behandeld hebt. Wordt dat door u ook genezen op deze manier?

— Ja.

— Was het wel asthma?

— Volgens de doktoren.

— Stelt u zelf dan geen diagnose?

— Neen, ik vraag het aan de mensen.

— Als ze het dan maar niet verkeerd overbrengen. Past u in alle gevallen dezelfde therapie toe?

— Eigenlijk is het voor alles hetzelfde.

Bij neus genomen.

De kantonrechter merkte op, dat in de stukken een merkwaardige verklaring staat. Het betreft iemand uit Schoonhoven, die van verdachtes spreekuur had gehoord en die uit nieuwsgierigheid ook wel eens wilde zien hoe dat ging. De betrokkene is geheel gezond, hij kwam, zoals hij dat noemde, „alleen voor de gein”. Toen hij bij u binnenkwam, zei hij niets, waarop u hem meedeelde, dat u hem wel beter zou maken. Het boerenbedrog kwam in dit geval van twee kanten.

— Een dokter zou dit ook niet kunnen voorkomen, meende verdachte.

— Geen sprake van, vond de rechter, er is geen patiënt, die dit bij een dokter zou kunnen klaarspelen.

Zolang het magnetisme niet is gesanctionneerd in de geneeskunst, zolang zullen degenen, die zich aan onbevoegde uitoefening schuldig maken te vuur en te zwaard worden vervolgd, zei de ambtenaar van het Openbaar Ministerie, mr J. M. van Leeuwen, in zijn requisitoir. Een dergelijk optreden is een ernstig gevaar. Zolang er nog maar één mens rondloopt, die de dupe kan worden van het onverstand en de onkunde van onbevoegde beoefenaars, zolang is het de

DIE SLIMME LEUGEMORS

Kort geleden ontvingen wij een brief met een brochure van de ons maar al te goed bekende Leugemors uit Apeldoorn. Behalve de brochure troffen wij een vloeiblad aan met de volgende reclame:

„Wechis”, tegen Ischias
sedert 1926.

's Morgens en 's middags een theelepeltje in een kopje water.

„Ischias-lijders! Er is een goed middel tegen Ischias. Het heet **Wechis**. „En het helpt in 90 van de 100 gevallen in een paar dagen. U krijgt het „franco toegezonden na ontvangst van „postwissel à f 5,55.”

Wij waarschuwen de bevolking, niet in te gaan op de schone beloften van de heer Leugemors en alvorens die f 5,55 op te sturen, de raad in te roepen van de arts. Dat is wel zo veilig en altijd goedkoper, want eenmaal bij Leugemors aangeland komt men niet zo erg gemakkelijk van hem af!

VRAAG EN ANTWOORD

Een belangstellend lid stelde ons enkele vragen, die ik gaarne voor onze lezerskring wil beantwoorden.

De eerste vraag luidde:

„Indien niet kan worden getolereerd „dat een drogist Antigrippine Midy „verkoopt, uitsluitend voor gebruik „door volwassenen, is het dan wel in „de haak dat de apotheker dit middel „vrij over de toonbank verkoopt?”

Wij antwoorden: natuurlijk niet. Er zijn vele geneesmiddelen, met name bv. Pyramidon en Antigrippine Midy, die nu eenmaal niet in de handverkoop thuis horen. Het is ons onverschillig of de vrije verkoop geschiedt door een apotheker dan wel door een drogist.

Kan ik op deze vraag dus een kort antwoord geven, bij de overige vragen is dit niet het geval.

Ik zal voortgaan met vraag nummer 4, die was de volgende:

„Indien de Keuringsraad de vrije „verkoop van een artikel niet schade-

moeite waard deze te blijven vervolgen. Dat het een lucratief bedrijf is, blijkt wel hieruit, dat in Schoonhoven achttien personen op die dag in behandeling kwamen. Het zou geen moeite kosten nog veel meer feiten ten laste te leggen, maar ik heb gemeend, aldus de ambtenaar, met twee te kunnen volstaan.

De kantonrechter wees er in zijn uitspraak op, dat het grote verschil met de wetenschap is, dat de medici een behoorlijke waarborg geven een goede diagnose en therapie te stellen. 't Zijn niet van die reuzen, die zeggen, dat zij alle ziekten kunnen genezen, zij zijn zelf de eersten om dat te erkennen. Maar magnetiseurs zeggen, dat ze alles ge-

„lijk acht voor de volksgezondheid, op „welke gronden kan de apotheker, die „toch niet het therapeutisch effect van „een geneesmiddel zuiver kan beoor- „delen, dan het tegendeel beweren?”

Om het antwoord hierop te formuleren, wil ik een voorbeeld kiezen en aan de hand hiervan mijn mening uiteenzetten.

We nemen dan de zogenaamde pinkpillen, een staalpreparaat dus met enkele toevoegingen. Het zij natuurlijk verre van mij, staalpreparaten aan te vallen en hun therapeutische waarde te kleineren of te ontkennen. Maar het gaat hier in de eerste plaats niet om de therapeutische waarde, maar om de wijze waarop voor bovenvermelde pillen reclame wordt gemaakt.

Ieder apotheker, die zijn beroep uitoefent op de juiste wijze, zal er voor waken, dat de patiënt op eigen gezag aan zijn lichaam gaat prutsen.

Men houde in het oog, dat bloedarmoede niet op één lijn staat met een incidenteel ongemak als kiespijn.

Mensen met bloedarmoede zijn patiënten, wier afwijking te ernstig is om zonder deskundig advies te mogen blijven rondlopen.

En het zijn juist de **wanreclames**, die dergelijke patiënten in hun onverstandige houding stijven en hen aansporen, staalpreparaten te gaan gebruiken in de hoop, dat zij genezen worden.

Wie zal het zeggen, wanneer zo'n lijder aan bloedarmoede van zijn ziekte genezen is? Is dat niet het werk van de arts?

Onze strijd is eerder gericht tegen bepaalde methodes dan tegen een of ander middel. Wij behouden ons daarom altijd het recht voor, met andere maten te meten dan de Keuringsraad.

Kwakzalverij-bestrijding vergt een bepaalde levenshouding. Daardoor komen wij steeds weer in botsing met mensen en instellingen, die proberen zieke mensen geld uit de zak te kloppen.

De volgende keer hopen wij de andere twee vragen te beantwoorden.

R.

nezen, al lukt ze niets. Dat is charletnerie.

Verdachte: Of een dwaling.

Kantonrechter: Maar geen vergeeflijke.

Ten aanzien van de strafmaat overwoog de kantonrechter, dat verdachte na zijn eerste veroordeling niet is opgehouden en de in een geldboete uitgedrukte waarschuwing naast zich heeft neergelegd. De rechter weigerde te voldoen aan het verzoek van verdachte om ook nu een geldboete op te leggen, omdat hij de opvatting van de hand wijst, dat deze dingen met een geldboete zijn af te doen.

(Overgenomen uit de Goudse Courant 15-6-'50)

Slik niet te veel tabletjes als u hoofdpijn hebt

(Uit een artikel van Dr H. W. Scalongne in de N. Noord-Hollandse Crt.)

Tal van mensen worden geregeld door hoofdpijn geplaagd. Dat is niet alleen akelig voor henzelf, maar ook voor hun omgeving, want zulke lieden zijn meestal humeurig en ongenietbaar. Het is niet gemakkelijk zo maar in het algemeen over hoofdpijn te spreken of te schrijven, nog moeilijker is het om te zeggen, wat men er het best tegen kan doen. Dat ellendige en afmattende gevoel heeft immers zeer veel verschillende oorzaken en men dient nu eenmaal eerst goed te weten waar iets precies van komt, voordat men het met succes kan aanpakken.

Om te beginnen gaat vrijwel iedere ziekte, vooral de infectieziekten, de eerste dagen met hoofdpijn gepaard. Er zijn ook tal van andere toestanden, waarbij hoofdpijn een geregeld verschijnsel is: chronische nierziekten, vergiftigingen, obstipatie. Bij deze dingen gaat het er natuurlijk om de eigenlijke oorzaak te bestrijden. In sommige gevallen is er aan de hoofdpijn zeer wel iets te doen, zoals bij de migraine. Dat is een tamelijk veel voorkomende ziekte, waarbij de pijn dikwijls na een beginstadium van een drukkend en zwaar gevoel in het hoofd, soms gepaard gaand met duizeligheid en het zien van sterretjes voor de ogen, in heftige aanvallen optreedt.

De pijn bij migraine is meest éézijdig, de patiënten zijn echt ziek, niet zelden gaan de aanvallen gepaard met misselijkheid en braken. Sommige mensen noemen alle hoofdpijn migraine, maar dat is niet juist. Migraine is een zeer bepaalde vorm van hoofdpijn, die meest erfelijk is en daarom ook vaak bij verschillende leden van één familie wordt aangetroffen. Zoals gezegd, tegen migraine bestaan tegenwoordig goede middelen, patiënten die aan deze ziekte lijden kunnen hulp bij hun dokter vinden.

„Nervouse hoofdpijn”

Tegen de gewone huis-, tuin- of keuken-hoofdpijn, die iedereen zo wel eens heeft, kan men natuurlijk een aspirientje of een ander pijnstillend tabletje innemen (wanneer men zich maar hoedt voor het schadelijke pyramidon), maar ik ben geen vriend van al die tablettenslikkerij, zeker niet wanneer het op eigen houtje gebeurt.

Er zijn veel te veel mensen die voortdurend rondlopen met een buisje van het een of ander en het slikken van tabletjes is bij sommigen een zelfstandige ziekte geworden.

Wanneer de omstandigheden het toelaten is het beter een poosje te gaan liggen in een koel en wat verduisterd vertrek. Neem daarbij een slokje water

IS DIT VERANTWOORD?

In mijn bus vond ik een groene enveloppe, met een schrijven er in, dat afkomstig was van de Fa. Pharmaceutische Handelsonderneming Heumann te Amsterdam.

De inhoud van die brief luidt als volgt:

Bij deze delen wij U beleefd mede, dat wij ons belast hebben met de alleenverkoop der HEUMANN-GENEESMIDDELEN in Holland en in staat zijn deze thans weer te leveren.

De verkoop geschiedt volgens de bepalingen en reglementen vastgesteld door de Pharmaceutische-Handelsconventie te Amsterdam. De verkoopsvoorwaarden vindt U tevens op bijgaande prijslijst vermeld.

Beleefd vragen wij Uw geachte medewerking om de gebruikers der Geneesmiddelen in staat te stellen, om via Uw Apotheek de Heumann-Genesmiddelen te betrekken en zullen wij van onze kant alles doen om de verkoop der middelen te bevorderen.

De duizenden aanvragen die wij hebben ontvangen en nog geregeld bij onze Firma binnen komen, getuigen van de bekendheid der Geneesmiddelen en wettigen bij ons het vertrouwen, dat ook U, in Uw Apotheek succes zult hebben met de verkoop ervan.

Wij zullen het ten zeerste op prijs stellen Uw orders te mogen ontvangen en zullen wij voor snelle en accurate levering zorg dragen.

Inmiddels tekenen wij met de meeste hoogachting

Fa. Pharm. Handelsond.
Heumann-Genesmiddelen.

Staalkade 4 — Amsterdam.

Elke apotheek-beherende apotheker weet, dat nu, vijf jaren na de oorlog, lang niet alle geneesmiddelen, die de artsen gaarne zouden voorschrijven, geregeld en zonder moeite verkrijgbaar zijn. Dit is vooral het geval met sommige medicamenten, uit het buitenland afkomstig. Waar ik menigmaal een medicus heb moeten teleurstellen (en niet minder geldt dit de patiënten), vraag

en tracht de gedachten zo weg te leiden, dat U een beetje wegdoezelt. Wellicht vindt U deze behandeling van Uw hoofdpijn niet „echt” genoeg, maar ze is onschadelijk en... het helpt meestal; vooral de zo veelvuldig voorkomende nerveuze hoofdpijnen zijn na een half uurtje liggen meestal geheel verdwenen.

ik mij af, hoe het mogelijk is, dat geneesmiddelen, die we helemaal niet nodig hebben (om niet te zeggen: totaal kunnen missen) wel verkrijgbaar zijn, zelfs worden aangeprezen in reclames, terwijl vele belangrijke medicamenten niet of zeer moeilijk te verkrijgen zijn.

Wij begrijpen deze grenzeloos brutale en onzinnige reclame niet, die toch maar gericht werd aan apothekers.

Moet de Nederlandse apotheker zijn apotheek als doorgangshuis beschikbaar stellen voor de verkoop van geneesmiddelen buiten de dokter om, van geneesmiddelen die *totaal overbodig geacht* worden door de Nederlandse arts?

Het is voor de apotheker *onverantwoordelijk* zijn medewerking te verlenen aan dergelijke firma's, die hun grote omzetten in geneesmiddelen tegen ziekten als *aambeien, asthma, aderverkalking, eczeem, hartziekten, blaas- en nieraandoeningen* buiten medisch toezicht om trachten te bereiken.

De apotheker leent zich niet voor dergelijke vormen van kwakzalverij!

GEEFT
DIT BLAD,
NADAT
GE HET HEBT
GELEZEN,
AAN EEN
ANDER

U Steunt
hiermede
onze strijd !

TEGEN DE KWAKZALVERIJ

REDACTIE-ADRES: Peperstraat 26, Purmerend.

Opricht 1 Januari 1881

Bestuur der Vereniging tegen de Kwakzalverij: Dr C. J. Brenkman, *Arts* te Amsterdam, voorzitter; Mr M. D. K. S. van Lier, *Oud-Vice-President van de Rechtbank* te Amsterdam, vice-voorzitter; Dr H. H. Funke, *Arts* te Amsterdam, secretaris; Mr G. van Itallie, *Rechter* te Dordrecht, penningmeester; F. C. Reijers, *Apotheker* te Purmerend, redacteur; mej. E. H. Hengeveld, *Arts* te Zwolle; Mr P. Frima, *Directeur Rijksschool voor Politie-ambtenaren* te Hilversum; Mr J. Moolenburgh, *Kantonrechter* te Middelburg; Dr N. A. Roozendaal, *Pharmaceutisch Hoofdinspecteur van de Volksgezondheid* te 's-Gravenhage; E. Mijnaerends, *Tandarts* te Amsterdam; H. J. A. Ter Wee, *Apotheker* te Amsterdam

Lidmaatschap der Vereniging ..... f 5,—
Adres voor het opgeven van leden en
abonné's: F. C. REIJERS te Purmerend.
Postgiro der Ver. 32237 te Amsterdam —
Gem. Giro K 1672

KONINKLIJKE DRUKKERIJEN
LANKHOUT-IMMIG N.V.
Den Haag — Uitgeefster

Abonnement per jaar franco per post bij
vooruitbetaling ..... f 5,—
Administratie Maandblad:
Noorderbeekdwarsstraat 47, Den Haag
Telefoon 395049 Postgiro 4330

SCHERINGA BACILCIDI

Met dit „geneesmiddel” maakten wij op een wel heel bijzondere wijze kennis.

In een boekje, getiteld „**Vraag-programma van de 42ste Vee-tentoonstelling, tevens Districtsfokveedag**, Donderdag 14 September 1950 op de Koe-markt te **Purmerend**” vinden wij vlak naast elkaar twee advertenties, waarbij de uitersten elkaar raken. De ene is van de Provinciale Gezondheidsdienst voor Dieren en de andere is van de kwakzalver Scheringa.

Hoe is dit mogelijk in 1950 in een beschaaft land? Vlak naast elkaar op dezelfde pagina lezen wij, dat Dierenartsen iedere Dinsdag (marktdag) zitdag houden en dat een kwakzalver adverteert als volgt:

Maak Uw vee
Vrij van T.B.C.
met

Scheringa's Bacilcidi

Inlichtingen bij:

F. de Beurs, Tuindorppweg 7, Bergen
A. Vet, Fourage-handel, Oosthuizen

Het treurige is, dat de plaatsing van deze annonces naast elkaar, in hoge mate misleidend is. Velen zullen de indruk krijgen, dat de Dierenartsen het middel van Scheringa als doeltreffend beschouwen. Niets is echter minder waar!

De Directeur van de Provinciale Gezondheidsdienst voor Dieren in Noordholland stuurde ons nog een papier toe, waarop het volgende staat gedrukt:

SCHERINGA BACILCIDI

Voor het gebruik de fles driemaal op de kop schudden en steeds herhalen voor het uitgieten, daarna 40 gram in maatglas doen en dit in een schone fles en er een halve liter koud water aan toevoegen, dit geve men in tegen T.B.C. om de anderen dag of 3 × per week.

Een ziek of suf dier geve men dit alle dagen eenmaal tot horens en oren warm zijn en zij normaal eet en herkouwt. Meestal is eenmaal ingeven voldoende, ook voor dieren voor of na het afkalven tegen koorts enz., horens en oren moeten warm blijven! Na het gebruik moeten de dieren volop water drinken en ook steeds gras of hooi kunnen eten.

Pinken geve men 20 gram, graskalveren 5 gram door het drinken, 't mag ook in een flesje melk en nuchtere kalveren hoogstens 3 druppels, 2 × per dag door de melk doen.

Paarden 2 × per dag 20 gram in halve L water of melk en door het voeder roeren, bij weigeren met een fles ingeven eenmaal per dag, dan 40 gram.

Uitwendig, onverdond op alle bulten, ontstekingen, huidziekten losjes inbeten of wrijven, zak er over of doek er om binden losjes en nooit in de zon behandelen of laten liggen, tenzij het niet anders kan, dan dekken er overheen leggen.

Het dier mag ook nooit in de koude worden gelaten, in nood extra toedekken vooral buiten. Op wonden enz. kan men ook dubbel geslagen, nat gemaakt door Bacilcidi er op leggen als compress en zakken er overheen, 2 × dag behandelen.

Zij, die zich thans als lid opgeven bij de secretaris — G. v. d. Veenstraat 20, Amsterdam-Z. — ontvangen de volgende nummers van 1950 gratis.

Bacilcidi maakt van tien gulden, duizend gulden! ¹⁾

Het is het goedkoopste geneesmiddel, onschadelijk en afdoende, tenzij het lichaam te ver in staat van ontbinding is, het resultaat grenst aan het ongehooflijke en neemt direkt alle zelfs de eerste pijnen weg door compressen aan te leggen.

Ditzelfde geldt voor menselijke lichamen ook doch die behoeven slechts per dag een theelepeltje te gebruiken in een glas koud water of melk, suiker mag er zoveel in als men wenst. Kinderen geve men een paar druppels in glas melk met suiker, eerst de druppels in het glas, dan water of melk en daarna suiker er in. Baby's beneden een jaar een druppel, niet meer!

Wat olie is voor de motor is Bacilcidi voor lichaam en bloed, zelfs bij de hevige koorts wordt het bloed in weinige uren gezuiverd en voelt de zieke zich verjongd.

Twisk D. Scheringa Holland

Aan geneeskundige raad weer geen gebrek! Om de verkoop van dit waardevolle middel nog beter te maken, meent de heer Scheringa, dat de mens van dit „geneesmiddel” niet gespeend mag blijven.

Vermeldenswaard is wel, dat wederverkopers een rijksdaalder per fles van een liter krijgen en dat de veehouder f 10,— voor een liter moet betalen. De waarde van fles plus inhoud wordt op f 0,25 getaxeerd. In de Rijksserum-

¹⁾ Zuiver zakelijk gezien is dit wel waar!

WAARSCHUWING

In de laatste tijd zijn er geneesmiddelen in gebruik gekomen tegen de zogenaamde zee-, lucht- en wagenziekte en ter voorkoming en bestrijding van verkoudheid.

Deze middelen bevatten vaak **anti-histaminica** en zijn absoluut ongeschikt om zonder medisch advies te worden gebruikt, want de nevenverschijnselen, die na gebruik van dergelijke medicamenten kunnen optreden kunnen ernstig zijn.

Men zij dus gewaarschuwd tegen het eigenmachtig gebruik van verkoudheid-werende tabletjes en van middelen, die U vrijwaren van zee-, lucht- en wagenziekte. **Anti-histamine-paraferaten horen niet in de handverkoop!**

inrichting werd het „geneesmiddel” reeds meerdere malen onderzocht en men kon er niets waardevols in ontdekken.

Het middel bevat een weinig kamfer en 1/2 % ammonia, verder was niets anders te vinden dan water!

Hoe lang zal het nog duren, dat kwakzalvers middelen kunnen verkopen tegen tuberculose voor mensen en dieren, geneeskundige raad kunnen geven, advertenties plaatsen en voor hun totaal waardeloze middelen fabelachtige sommen gelds innen?

Aan deze schreeuwende wantoestanden moet zo spoedig mogelijk een eind worden gemaakt!

Een TREURIG verschijnsel

Dezer dagen stuurde een goede bekende, die zich geheel achter ons streven plaatst, een courant op, die in Amsterdam was verspreid.

Er was een schrijven bij, waarin stond, dat het hem verbaasde, dat een arts de handelingen van een berucht kwakzalver met zijn naam dekt.

Bij de verbazing van de inzender komt nog een tweede en die is van onze kant!

Wij lezen, dat de arts, die aan dit wanbedrijf zijn medewerking verleent, met de *geneesmiddelencontrole* belast is. Een taak, die normaliter *in handen is van de apotheker*.

Al even vreemd doet het aan, dat de „controleerende” geneesheer *desgevraagd* kosteloos advies geeft, terwijl op de achterpagina van die courant de geneesmiddelen staan vermeld met de lichamelijke afwijkingen er bij. Deze lichamelijke afwijkingen „variëren” van gewrichtsrheumatiek tot maagzweer.

Interessant is ook nog, dat de natuurlijke geneesmiddelen tegen asthma b.v. „slechts” elf gulden kosten en dat die voor algemene zwakte meer dan dubbel zo duur zijn. Het lijkt ons niet te veel gezegd, dat hier het zakelijke de medische wetenschap verdrongen heeft. Aan algemene zwakte is meer te verdienen voor een kwakzalver dan aan asthma.

En als man op de achtergrond vinden we een arts, die kosteloos advies geeft aan de goedgelovigen die er om vragen! Merkwaardig, de arts wordt niet betaald door de patiënt. Zou hij vaak geconsulteerd worden, lezer? Of zou in het merendeel der gevallen de keuze der geneesmiddelen aan de zieken worden overgelaten? Gij kunt die vraag zelf wel beantwoorden! Want u moet

weten, dat het reclame-materiaal rijkelijk voorzien is van portretten van dankbare patiënten en dat de nummers van de kruiden verwijzen naar de dankbetuigingen, die onder die portretten zijn afgedrukt.

Wij zullen u niet langer in spanning houden, want wij kunnen ons indenken, dat u nieuwsgierig bent naar de naam van de kwakzalver en van de arts, die rol van discipel en leermeester op zo jammerlijke wijze hebben omgekeerd.

Het betreft de welbekende kwakzalver van der Wijk en de arts J. M. Nijland, wiens naam in de reclame met rode letters wordt vermeld. Het portret van de medicus kunnen wij niet ontdekken, maar van der Wijk's beeltenis staat er tweemaal in en deze is dus de persoon, die het meest op de voorgrond treedt.

Het zal u wel duidelijk geworden zijn, lezer, dat hier sprake is van een kruidenmenger, wiens wanpractijken gedekt worden door een bevoegd geneeskundige, die liever op de achtergrond wil blijven.

Wij noemen het een treurig verschijnsel als een arts zich tot zulke handelingen laat lenen. Hiervoor is geen verontschuldiging te vinden. Gelukkig behoren dergelijke ontspoorde artsen tot de hoge uitzonderingen. Maar het aantal gevallen, hoe gering dan ook, is voldoende om het vertrouwen in de dokter, een noodzakelijke voorwaarde voor elke patiënt, in ernstige mate te schokken. O.i. is hier zeker sprake van het ondermijnen van het aanzien van de artsstand. *Wat zou het Medisch Tuchtcollege als oordeel geven?* Het onze is den lezer bekend!

Regeling van de handel in geneesmiddelen

Uit het Pharm. Weekblad van 2-9-'50:

Met de toeneming van het aantal sterkwerkende geneesmiddelen dat al dan niet in specialité-vorm in de handel gebracht wordt, komt de achterlijkheid van de Nederlandse wetgeving in vergelijking met die van andere landen steeds meer tot uiting.

Aan de mogelijkheid om met behulp van de befaamde lijst C enige waarborgen te scheppen, wordt klaarblijkelijk niet gedacht, vermoedelijk omdat men van te voren weet dat niemand zich aan deze lijst stoort.

Steeds meer landen gaan ertoe over de handel in verpakte geneesmiddelen te reglementeren o.m. door het vaststel-

len van lijsten van geneesmiddelen die ook buiten de apotheek verkocht mogen worden. De veel bestreden positieve lijsten dus. Deze enig juiste oplossing is onlangs ook gekozen door de regering van de Deutsche Demokratische Republik¹⁾ (de Russische zône van Duitsland).

Met behulp van de nu tot stand gekomen wettelijke bepalingen heeft men het aantal specialité's reeds tot op een derde terug gebracht, voornamelijk door het niet erkennen van een groot aantal vrijwel identieke preparaten die onder verschillende namen in de handel kwamen. Daarnaast is opruiming gehouden

onder de vele kruidenmengsels, versterkingsmiddelen en andere middelen die buiten de apotheken verkrijgbaar waren.

In Engeland²⁾ zijn nu de antihistaminica tot „Fourth Schedule Poisons” verklaard, hetgeen betekent dat zij — ook in mengsels — slechts op recept mogen worden afgeleverd voor zover bestemd voor inwendig gebruik. Hieronder valt ook Dramamine, dat hier te lande onder andere namen nog steeds zelfs bij onbevoegden verkrijgbaar is.

¹⁾ Pharm. Ztg. 86, 471 (1950).

²⁾ Pharm. J. 165, 90 (1950).

Op het matje

GENEESHEER

Het kreukelige mannetje was wonderdokter. Als 't ie een vis ware geweest, zou hij vrij gebleven zijn, want ondermaatse wil de wet niet in de braadpan. Maar als ondermaats manneke krijgt ge een volle scheut van de wettelijke toorn op het schuldige hoofd. En schuldig was 't ie.

Het kuitenkruipertje, dat zich wonderdokter noemde, was noch dood, noch braaf. Als ik de rechter geloven mag — en waarom zou ik niet? — vertegenwoordigde Adrianus zelfs een der grootste pestilenties dezer veelal zo pestilent gekruide maatschappij.

Want deze krabbelaar liet zich vet mesten door de klunzerige lui, die liever dood gingen van zijn drankjes dan van de officiële. En dat gaat niet, want er moet orde heersen.

— U zegt, dat er reeds vele mensen genezen zijn van de slokjes, die u klaar maakte. Hoe wist u, wat die patiënten mankeerden?

— Dat is de gave van het geestrijk inzicht. Zoals UEdelheid de wetten doorvorst, desgelijks ik het menselijk lichaam. Een blik op de persoon, nadeemaal ik zijn postuur en de kleur van gelaat en ogenschijn in me opneem — en wanneer dan die geestrijke gemeenschap doorvoeld blijkt, die het cement is, waarmede de bouwsels de zielekennis opgetrokken zijn op de fundamenten onzer kennis, dan.....

— Nou, zei de rechter, u werkt zeker met koffiedik; ik begrijp er niets van.

— De zwarte kunst der ijdelheid is verre van mij, UEdelheid. Het is een gave en wie ben ik, als kleine man?

Maar voor het heil der lijdende en stervende mensheid.....

— Liet u zich dik betalen. Het is schande. Er is zo'n flesje op het laboratorium onderzocht. Nou, u maakte wat lekkers klaar. Bah! hoe krijgt u het in uw hoofd om de mensen voor zulke zwijnerij tien gulden te laten betalen?

En toen sprak die kleine scharrelaar een woord van grote wijsheid. Hij zei: als het niet duur is, helpt het niet. De mensen geloven niet in goedkope middelen, UEdelheid. De zielekennis dient de geneesheer saam te voegen tot het inzicht van de zwakheid die het geloof vergezelt.

En dan laat de verdediger een paar getuigen aanrukken.

— Verders, Mijn-heer de President heb deze weldoener mijn afgeholpen van me drankmisbruik, want ik zoop as een ketter.

— En is u d'r af? informeerde het Recht.

— Kepleet, zei de man. An mijn lijf geen polonaise meer. Me koppie koffie op ze tijd en me pruimpie, dat zal geen kwaad kenne volgens menheer-de-dokter-hier, maar tien drankies hebben me van de drank afgetrokken.

— Gelukgewenst, sprak de rechter hartelijk. Maar de verdachte blijft een gevaar. Want hij kan geen diagnose stellen; hij houdt de mensen aan het lijntje en zodoende komen ze te laat bij een arts.

Na de eis boog de diepdenker en schuifelde weg. In zijn kielzog volgden de vrouwtjes en de drooggelegde ketter.

In het vorige nummer werden in de rubriek „Vraag en Antwoord“ enkele vragen beantwoord van iemand, die belangstelling heeft getoond voor onze Vereniging en haar streven.

Terwijl ik de eerste en de laatste vraag in de brief, die ons werd gezonden, met weinig woorden kon beantwoorden is het met de andere vragen zo, dat een uitvoeriger bespreking noodzakelijk is.

Om te beginnen heb ik bij het lezen van de brief mijn ogen uitgewreven van verbazing, want ik wist niet, dat dergelijke toestanden bestaan.

In vraag nummer 2, waaruit blijkt, dat de steller er van op geneeskundig terrein niet helemaal onkundig is, wordt een vergelijking gemaakt tussen verkoop van levertraan, vitaminen, kalk en dergelijke enerzijds en de aflevering van ephedrine-, codinovo-, soneryltabletten en luminalpoeders anderzijds.

De levertraan, vitaminen en kalk worden in dit geval door een drogist afgeleverd en de andere door een apotheker en de vraag is nu, of het niet bepaald misdadig is, dat ephedrine, codinovo, soneryl vrij, dus zonder recept, afgeleverd worden en luminalpoeders tot in het oneindige (op verzoek van de patiënt) herhaald.

Met hevige verontwaardiging heb ik gelezen, dat er in Nederland een apotheker is, die Codinovo, dat nota bene valt onder de bepalingen der Opiumwet, in de handverkoop aflevert! Dat kan niet erger! Ephedrine en Soneryl levere de apotheker zonder dokters voorschrift niet af en het herhalen van de afgifte van luminal-bevattende medicamenten geschiede bij voorkeur slechts met voorkennis en goedvinden van de arts. Geen enkele apotheker is verplicht tot aflevering van dergelijke stoffen en

REKENING EN VERANTWOORDING OVER HET JAAR 1948

Contributies, incl. bijdragen van de Maatschappijen, hun Afdelingen en Departementen	f 2.742,—
Abonnementen	„ 93,90
Verkochte boekjes „Kwakzalversmiddelen enz.“ en losse maandbladen	„ 5,20
Rente van de Spaarbanken	„ 88,46
	<hr/>
	„ 2.929,56

Uitgave en verzending van het Orgaan der Vereniging	f 1.566,73
Secretariaat incl. onkosten	„ 468,—
Honorarium Maandblad	„ 267,—
Onkosten contributie-inning	„ 122,70
Drukwerk, boeken enz.	„ 32,26
Onkosten vergaderingen en reiskosten	„ 63,—
Diversen	„ 15,61
Voordelig Saldo over het jaar 1948	„ 394,26
	<hr/>
	f 2.929,56

Voordelig Saldo op 31 December 1947	f 5.360,37
Batig Saldo over het jaar 1948	„ 394,26
	<hr/>
Saldo op 31 December 1948	f 5.754,63

Gezien en met de stukken vergeleken:
de Commissie tot nazien van de rekening
w.g. Dr J. W. Birza
w.g. Dr M. G. Neurdenburg

Het Dagelijks Bestuur:
w.g. Dr C. J. Brenkman, voorzitter
w.g. Mr M. D. K. S. van Lier, onder-voorzitter
w.g. Dr H. H. Funke, secretaris

voor het ongecontroleerd afleveren van sterkwerkende of tot gewenning aanleiding gevende middelen bestaat geen enkel excuus.

Ik ben het geheel met de schrijver van deze vragen eens, dat waar een apotheker zo sterk tekort schiet in zijn opvatting t.a.v. zijn plaats terzake het in stand houden van de volksgezondheid, het wijzen door hem op onverstandige handelingen van de zijde van drogisten de onbevooroordeelde waarnemer doet denken aan de zo bekende gelijkenis van de splinter en de balk.

Maar ik hoop tevens, dat de steller van de vraag er van overtuigd is, dat het leeuwendeel der apothekers een heel andere opvatting van hun beroep heeft en alleen die artikelen in de handverkoop aflevert, die daarvoor geschikt zijn.

Een apotheek is geen inrichting, die bedoeld is als verkoopkantoor voor geneesmiddelen, die de drogist niet mag verkopen.

Een eenmaal afgegeven dokters-recept voor luminal is helemaal geen vrijbrief om aan de patiënt ad libitum luminal-poeders mee te geven zonder dat de medicus hiervan door de apotheker op de hoogte is gesteld en er zijn goedkeuring aan hecht.

De apotheker die in zijn functie van bereider van geneesmiddelen het ethische aan het commerciële moet paren, verlieze het eerste als het belangrijkste niet uit het oog. Het ongecontroleerde afleveren van sterkwerkende, giftige of tot gewenning aanleiding gevende geneesmiddelen is evenzeer te veroordelen als de kwakzalverij met onwerkzame middelen.

Een volgende keer zal ik gaarne de laatste vraag beantwoorden. R.

WONDERPOEDER

WAS TARWEBLOEM...

In het dagblad „Trouw” van 17 Juni 1950 stond het volgende:

„Geloof u me niet? Ik heb zelfs een „dankbetuiging van de Engelse koning”, zeide de wonderdokter De G. uit Den Haag tot zijn cliënten in de mijnstreek. „Mijn wonderpoeder is feilloos en geneest alle ziekten”. Zijn cliënten betaalden f 5 voor ieder zakje poeder, waarvan de patiënten dagelijks tien eetlepels moesten innemen. De samenstelling van het poeder was het grote geheim van de wonderdokter.

Donderdagmiddag stond hij in Maas-tricht voor de politierechter wegens oplichting terecht. Twee weken geleden stond hij er ook, maar de zaak werd voor een chemisch onderzoek van het poeder uitgesteld. Het werd opgezonden naar het politielaboratorium te Den Haag en thans verklaarde de getuigedkundige drs. Witte, dat het poeder zuivere tarwebloem was. „Dit kan alleen dienen om de gang naar zekere plaats te versnellen”, meende de officier van Justitie, die oplichting bewezen achtte en dertig gulden boete of tien dagen hechtenis eiste. De verdediger had vijf getuigen à décharge meegebracht, die allen eensluidend verklaarden door dit poeder genezen te zijn. Een directeur van een begrafenis onder-

neming, die vroeger niet meer werken kon en aan asthma leed, was nu weer zo fit als kip. De getuigen à charge verklaarden echter anders. Een man met een fistel in de knie had er nu twee en een juffrouw uit Ubach over Worms had nog altijd last van de benen, ondanks het feit dat zij al vele zakjes gebruikt had. De politierechter achtte de opzet tot bedrog niet aanwezig en sprak De G. vrij. Wel zal de vrijgesprokene zich volgende week voor de kantonrechter te verantwoorden hebben wegens het onbevoegd uitoefenen van de geneeskunde.

NASCHRIFT

Hoewel de politierechter de opzet tot bedrog niet aanwezig achtte, menen wij, dat deze kwakzalver bedrog pleegde in optima forma.

Vijf guldens voor een zakje tarwebloem, van welke stof we geen enkele genezende werking mogen verwachten, is een fabelachtige prijs.

Waardelose preparaten verkopen voor geneesmiddelen is bedrog tegenover zieke mensen, dus kwakzalverij.

Wij betreuren het dat deze „onopzettelijke bedrieger werd vrijgesproken, maar hopen dat de kwakzalver dubbel en dwars gestraft zal worden. Verder zien wij reikhalzend uit naar het tijdstip, waarop dergelijke bedrieglijke practijken als misdrijf zullen worden bestraft.

REKENING EN VERANTWOORDING OVER HET JAAR 1949

Contributies, incl. bijdragen van de Maatschappijen, hun Afdelingen en Departementen	f 3.708,70
Abonnementen	„ 251,—
Rente van de Spaarbanken	„ 134,62
	<u>f 4.094,32</u>

Uitgave en verzending van het Orgaan der Vereniging	f 2.515,71
Secretariaat incl. onkosten	„ 525,84
Honorarium Maandblad	„ 436,30
Onkosten contributie-inning	„ 31,40
Drukwerk, boeken enz.	„ 64,06
Onkosten vergaderingen en reiskosten	„ 125,70
Diversen	„ 21,70
Juridische adviezen	„ 125,—
Voordelig Saldo over het jaar 1949	„ 248,61
	<u>f 4.094,32</u>

Voordelig Saldo op 31 December 1948	f 5.754,63
Batig Saldo over het jaar 1949	„ 248,61
Saldo op 31 December 1949	<u>f 6.003,24</u>

Gezien en met de stukken vergeleken:
de Commissie tot nazien van de rekening
w.g. Dr J. W. Birza
w.g. Dr M. G. Neurdenburg

Het Dagelijks Bestuur:
w.g. Dr C. J. Brenkman, voorzitter
w.g. Mr M. D. K. S. van Lier, onder-voorzitter
w.g. Dr H. H. Funke, secretaris

TEGEN DE KWAKZALVERIJ

REDACTIE-ADRES: Peperstraat 26, Purmerend.

Opggericht 1 Januari 1881

Bestuur der Vereniging tegen de Kwakzalverij: Dr C. J. Brenkman, *Arts te Amsterdam*, voorzitter; Mr M. D. K. S. van Lier, *Oud-Vice-President van de Rechtbank te Amsterdam*, vice-voorzitter; Dr H. H. Funke, *Arts te Amsterdam*, secretaris; Mr G. van Itallie, *Rechter te Dordrecht*, penningmeester; F. C. Reijers, *Apotheker te Purmerend*, redacteur; mej. E. H. Hengeveld, *Arts te Zwolle*; Mr P. Frima, *Directeur Rijksschool voor Politie-ambtenaren te Hilversum*; Mr J. Moolenburgh, *Kantonrechter te Middelburg*; Dr N. A. Roozendaal, *Pharmaceutisch Hoofdinspecteur van de Volksgezondheid te 's-Gravenhage*; E. Mijnaerends, *Tandarts te Amsterdam*; H. J. A. Ter Wee, *Apotheker te Amsterdam*

Lidmaatschap der Vereniging ..... f 5,—
Adres voor het opgeven van leden en
abonné's: F. C. REIJERS te Purmerend.
Postgiro der Ver. 32237 te Amsterdam —
Gem. Giro K 1672

KONINKLIJKE DRUKKERIJEN
LANKHOUT-IMMIG N.V.
Den Haag — Uitgeefster

Abonnement per jaar franco per post bij
vooruitbetaling ..... f 5,—
Administratie Maandblad:
Noorderbeekdwarsstraat 47, Den Haag
Telefoon 395049 Postgiro 4330

Natuurgeneeskunde

Het woord „natuurgeneeskunde” heeft in de loop der tijden een wanklank gekregen, omdat het zo vaak verkeerdelijk werd gebruikt en daardoor tot misverstand aanleiding heeft gegeven.

Dit bleek maar weer overduidelijk bij de rechtszaak van de gebr. v. d. Graaf uit Overveen, waar de verdediger meende te mogen zeggen, dat zijn cliënten dienaren zijn van een soort geneeskunde, de zogenaamde natuurgeneeskunde.

Helaas heeft bij vele mensen de mening post gevat, dat de artsen vijanden zijn van geneesmiddelen, die de natuur ons geeft en dat de geneeskundigen, de artsen dus, louter hun heil zoeken in fabriekspreparaten of chemische geneesmiddelen.

Niets is echter minder waar! Onze artsenschat kent heden ten dage nog zeer vele natuurlijke middelen, wel een bewijs, dat de medicus van tegenwoordig deze op hoge prijs stelt.

Trouwens ieder apotheker kan getuigen, dat vele geneesmiddelen uit planten- en dierenrijk dagelijks worden voorgeschreven op recept.

Het zou dit artikel onnodig lang maken de in de moderne geneeskunde gebruikte natuurlijke middelen op te noemen, het zijn er daarvoor te veel.

Dat er naast bovengenoemde medicamenten ook nog andere zijn, die de vrucht zijn van het werk van chemici en die eveneens dagelijks worden toegepast door de artsen, wil helemaal niet zeggen, dat de natuurgeneesmiddelen door de moderne geneeskundigen naar

de rommelzolder of het museum zijn verwezen of voor minderwaardig worden versleten.

Wel zijn sommige soorten in onbruik geraakt, maar dit geldt dan voor beide soorten. Er zijn obsoleete natuurlijke en er zijn obsoleete chemische geneesmiddelen.

Wat beweert nu zo'n slimmerik van een kwakzalver? Wel, hij zegt: de arts kent geen andere dan chemische geneesmiddelen, die giftig zijn en ik, de minnaar der natuur bij uitnemendheid, moet van al die giftige rommel niets hebben. Ik zoek het bij de kruiden en ik houd het bij de kruiden.

Dit is in het algemeen het stramien van de kwakzalver, die reclame maakt voor zijn winstgevend zaakje, een kruidenhuis.

Natuurlijk is hij niet zo dom, sterkwerkende kruiden in omloop te brengen, dat is veel te riskant. Hij moet het hebben van „onschuldige” kruiden, die nooit de directe dood van zijn slachtoffers kunnen veroorzaken, maar die dan ook meestal niets of weinig baten.

Zieken zijn alleen gebaat met deskundige hulp en met de juiste geneesmiddelen, niet met de vergeten kruidenhaksels van een of andere fantast, die beweert, dat hij de geheimen der Natuur kent, doch in werkelijkheid zijn „wijsheid” heeft geput uit vergeelde folianten.

Kwakzalvers-brochures, vol met loftuizingen over Moeder Natuur en haar heilzame geneeskracht zijn erger vergiften dan welk middel ook! R.

OFFICIËEL

Nieuw lid:
Mevr. A. Burbach-v. d. Woord,
Amsterdam.

* * *

ALGEMENE VERGADERING

De Algemene Ledenvergadering zal worden gehouden op Zaterdag 16 December 1950 a.s. om 3 uur n.m. in Hotel Americain, Leidseplein te Amsterdam.

AGENDA:

1. Opening.
2. Notulen.
3. Jaarverslag over 1949.
4. Verslag van de commissie tot zien van de rekening over 1949.
5. Benoeming van een overeenkomstige commissie over 1950.
6. Bestuursverkiezing.
Aan de beurt van aftreden zijn de heren Reijers en Funke, die herkiesbaar zijn.
Benoeming van twee bestuursleden in de vacatures van arts G. E. Windemuller, die overleden is en van Dr N. A. Roozendaal, die bedankt heeft.
7. Bespreking van middelen, die tot het doel van de Vereniging kunnen bijdragen.
8. Wijziging van Statuten en Huisoudelijk Reglement. — De voorgestelde tekst wordt in dit blad afgedrukt.
9. Rondvraag.
10. Sluiting.

Dr H. H. FUNKE, secretaris.

ONTWERP STATUTENWIJZIGING

JAARVERSLAG OVER 1948

Artikel 1.

De vereniging draagt de naam van: „Vereniging tegen de kwakzalverij”, en is gevestigd te Amsterdam.

Hij heeft ten doel de bestrijding van de kwakzalverij op geneeskundig, pharmaceutisch en aanverwant gebied.

Artikel 2.

De vereniging tracht zijn doel te bereiken door:

- a. het onderzoeken van als geneesmiddelen aanbevolen stoffen;
- b. het nasporen van de handelwijzen, die bij het aanbevelen en aanwenden van die middelen en geneesmethoden worden te baat genomen;
- c. het bekendmaken van de uitkomsten van het onder a en b genoemde;
- d. het bevorderen van de toepassing van de wettelijke bepalingen, die de kwakzalverij kunnen tegengaan;
- e. het aandringen op betere wettelijke bepalingen ter bestrijding van de kwakzalverij;
- f. het weren van ontoelaatbare reclame;
- g. het bevorderen van de internationale bestrijding van de kwakzalverij;
- h. het voeren van *propaganda* voor het doel van de vereniging.

Artikel 3.

De vereniging, rechtens oorspronkelijk opgericht 10 November 1883, is te rekenen van 15 Mei 1930 opnieuw aangegaan voor de tijd van 29 jaren en 11 maanden, alzo eindigende 14 Apr. 1960. Uiterlijk in de laatste algemene vergadering vóór het einde van die termijn wordt omtrent de verdere duur van de vereniging beslist.

Artikel 4.

Leden van de vereniging kunnen zijn personen, commissies en lichamen, rechtspersoonlijkheid bezittende; de leden hebben stemrecht en betalen een jaarlijkse contributie.

Het stemrecht en de contributie worden geregeld bij huishoudelijk reglement, waarvan de bepalingen niet in strijd mogen zijn met deze statuten.

Tot erelid kunnen door de algemene vergadering worden benoemd zij, die zich bijzonder verdienstelijk hebben gemaakt voor de vereniging of haar doel;

zij hebben stemrecht, doch betalen geen contributie.

Artikel 5.

Men meldt zich voor het lidmaatschap aan bij de secretaris.

Het bestuur weigert het lidmaatschap aan personen, commissies en lichamen, van welke men weet, dat hun handelingen in strijd zijn met het doel van de vereniging en kan om die reden reeds ingeschreven leden schrappen. Het geschrapte lid heeft het recht zich schriftelijk te beroepen op de eerstvolgende algemene vergadering.

Artikel 6.

Behalve op de wijze bij het vorig lid bedoeld, verliest men het lidmaatschap van de vereniging door opzegging vóór 1 December, door overlijden of door roeyement, waartoe het bestuur bij wanbetaling het recht heeft.

Artikel 7.

Behalve door de contributies van de leden worden de uitgaven van de vereniging bestreden door extra bijdragen van de leden, door subsidies, schenkingen, erfmakingen, legaten enz.

Artikel 8.

Wanneer de uitgaven van de vereniging zijn inkomsten overtreffen, wordt een beroep gedaan op de leden tot het schenken van vrijwillige bijdragen. Zijn deze niet voldoende om het tekort te dekken, dan kan de algemene vergadering tot een buitengewone heffing van een extra bedrag van elk van de leden voor het volgende jaar besluiten. Dit besluit moet vóór 1 November aan de leden worden bekend gemaakt. De extra bijdrage kan niet hoger zijn dan de jaarcontributie.

Artikel 9.

Het algemeen bestuur bestaat uit ten minste 12 tot ten hoogste 15 leden, uit en door de gewone leden gekozen. Het dagelijks bestuur bestaat uit ten minste 3 en ten hoogste 5 leden, uit en door het algemeen bestuur gekozen.

De meerderheid van het dagelijks bestuur vertegenwoordigt de vereniging in en buiten rechten.

Artikel 10.

Tot ontbinding van de vereniging vóór het einde van de in artikel 3 genoemde termijn kan niet worden over-

Na het overwinnen van vele moeilijkheden kon in Juli ons Maandblad weer verschijnen.

In de daarop volgende maanden bleek, dat de ledenlijst sterk verouderd was en het heeft dan ook geruime tijd geduurd voor deze gereed was. Vele leden waren overleden of naar elders betrokken, terwijl een aantal als lid of als abonné bedankte.

Op de Algemene Vergadering werd afgesproken een herhaald request aan de Minister van Sociale Zaken te sturen, waarin werd herinnerd aan ons vorige verzoekschrift van 17 December 1937 en waarin werd aangedrongen op een andere vorm van geneesmiddelencontrole.

F. C. REIJERS, Secretaris.

JAARVERSLAG OVER 1949

In 1949 is, voor het eerst sedert de oorlog, ons Maandblad weer iedere maand verschenen. Het ledental is toegenomen en we mogen zeggen, dat de propaganda, die in de maand November werd gemaakt, niet zonder resultaat is gebleven.

Verscheidene malen werd ons advies gevraagd, zowel door deskundigen als door particulieren, meerdere brieven met ingesloten brochures van Kwakzalvers en advertenties voor geneesmiddelen kregen wij toegestuurd. Een bewijs, dat de belangstelling voor onze vereniging groeiende is.

F. C. REIJERS, Secretaris.

gegaan dan nadat de leden minstens een maand van tevoren met het voorstel zijn in kennis gesteld en in een algemene vergadering, waarin minstens 3/4 van het ledental tegenwoordig is. Zijn deze niet aanwezig, dan kunnen in een volgende vergadering 3/4 van het aantal aanwezige leden tot ontbinding besluiten.

Artikel 11.

Wijzigingen van de statuten kan niet anders plaats hebben dan in een algemene vergadering, waartoe de leden minstens acht dagen van tevoren zijn opgeroepen en met het wijzigingsvoorstel in kennis zijn gesteld en ten minste 1/30 van het ledental ter vergadering aanwezig is. De laatste zinsnede van het vorige artikel is hierbij van overeenkomstige toepassing.

Wijzigingen in de statuten treden niet in werking alvorens daarop de nadere Koninklijke goedkeuring verkregen is.

AAN de Nederlandse artsen, verpleegsters, vroedvrouwen, kraamverzorgsters en voorts aan allen, die uit hoofde van hun beroep of functie betrokken zijn bij de Moederschapszorg en de Kinderhygiëne

Gij allen, wien het belang van Moeder en Kind zo na aan het hart ligt, weet, dat de tot nu toe beschikbare gelden te enenmale onvoldoende zijn een organisatie op te bouwen, welke in overeenstemming is met de behoeften. De voortschrijdende wetenschap wijst ons de wegen, waarlangs wij de bescherming van de gezondheid van Moeder en Kind tot een steeds hoger peil kunnen opvoeren..... mits wij over de nodige middelen beschikken. Welnu, dit doel te bereiken zal zeker — ik ben hiervan overtuigd — ook Uw streven zijn. Van U mag worden verwacht, dat ge voor zult gaan en het goede voorbeeld zult geven in het gebruik van de kinderpostzegels.

Oproep aan alle Medische instanties voor steun van Kinderpostzegel-actie

Gaarne voldoe ik aan het verzoek van het bestuur van de Nederlandse Bond voor Moederschapszorg en Kinderhygiëne, om de actie voor kinderpostzegels bij U aan te bevelen.

Terwijl vroeger de inkomsten voor het grootste deel aan de justitiële kinderbescherming ten goede kwamen, is het schema van de verdeling der gelden geleidelijk zodanig veranderd, dat ook de kinderhygiëne in belangrijke mate van de opbrengst van de kinderpostzegels profiteert, terwijl het er naar uitziet dat de belangrijke bedragen, welke de kinderhygiëne reeds ontvangt, nog beduidend zullen kunnen toenemen. Dit legt ook verplichtingen op. Het zou niet billijk zijn de lasten van de actie voornamelijk door de kinderbescherming te laten dragen en de baten voor de kinderhygiëne aan te nemen, zonder daarvoor zelf moeite te doen.

Ik dring er dan ook bij alle artsen, verpleegsters en alle andere personen en instanties, die direct of indirect de kinderhygiëne behartigen, ten sterkste op aan, hun schouders onder deze actie te zetten, zodat een grote opbrengst in het belang van het kind gewaarborgd zal zijn.

Wijst tevens de Moeders er op, dat er vele passende gelegenheden zijn voor het gebruik dezer postzegels. Zorgt er bijvoorbeeld tezamen voor, dat de komende maanden geen geboorte-aankondigingen meer worden verstuurd zonder de kinderzegel.

Uw medewerking is noodzakelijk, het welslagen der kinderzegelactie is mede van Uw activiteit afhankelijk. Moge deze actie een groot succes worden in het belang van de Nederlandse Moeders en Kinderen.

De Staatssecretaris van Sociale Zaken (Volksgezondheid),
P. MUNTENDAM

's-Gravenhage, 2 Nov. 1950

Om dit doel te bereiken verstrekt de Nederlandse Bond voor Moederschapszorg en Kinderhygiëne gaarne alle gewenste inlichtingen.

De Geneeskundig Hoofdinspecteur voor de Volksgezondheid,
Dr C. BANNING

Gaarne voldoen wij aan het verzoek van de Nederlandse Bond voor Moederschapszorg en Kinderhygiëne om de oproep van de Staatssecretaris Dr Muntendam en die van de Hoofdinspecteur van de Volksgezondheid in ons blad te publiceren.

Wij doen dit omdat elke instelling, die de Volksgezondheid tracht te bevorderen, onze sympathie heeft en daarbij bovendien een bondgenoot is in de strijd tegen de kwalzalverij. (Red.)

GEEFT
DIT BLAD,
NADAT GE HET HEBT
GELEZEN, DOOR
AAN EEN ANDER

★

U STEUNT HIERMEDE ONZE STRIJD

BELANGRIJKE VRAAG

Wij ontvingen van Leugemors, via een tussenpersoon, een envelop met twee brieven erin plus twee brochures en twee vragenlijsten.

De inhoud van de eerste brief luidt:

Uw huid is te genezen!!!

Dank voor Uw aanvraag. Leest U bijgaand boekje maar eens aandachtig door. U vindt er alles in, wat U graag over Uw genezing wilt weten. Dan begrijpt U meteen, waarom mijn inwendige behandeling zo'n geweldig succes is, en eigenlijk de enige behandeling is, die U blijvend genezen kan.

Met genoegen wil ik U helpen. Misschien wilt U zo vriendelijk zijn, bijgaande vragenlijst even in te vullen, en met Uw foto op te sturen? Dan werk ik het graag voor U uit. U krijgt dan met een paar dagen uitvoerig bericht, met opgave van de kosten.

Een voorspoedige genezing wenst U

Leugemors

Herman K. Leugemors,
Specialist voor Huidziekten

De tweede brief, lokkend als een sirene, was als volgt:

Goede voornemens...? Voer ze uit...!

U vroeg mijn brochure „Uw huid is te genezen” aan. Dat was de eerste stap op de goede weg naar genezing.

Maar..... waarom niet de volgende stap: Beginnen met mijn speciale interne behandeling?

Natuurlijk had U wél het goede voornemen gemaakt. Helaas is het daarbij gebleven. Dat is het lot, dat voor alle goede voornemens schijnt weggelegd.

Maar..... beter ten halve gekeerd, dan ten hele gedwaald, nietwaar? Het kan nog verholpen worden. Deze kleine herinnering is allicht voldoende, om Uw voornemen uit te voeren.

Het is tē belangrijk, nietwaar? De weg naar een volledige en... blijvende genezing van Uw huidziekte wordt ermee geopend. En dat wil heel wat zeggen.

Daarom: Hoe eerder U met mijn behandeling begint, hoe eerder U van jeuk en narigheid verlost bent. Ik ben tot Uw dienst.

Leugemors

Herman K. Leugemors,
Specialist voor Huidziekten

De brochure, die bij de brieven behoort, getiteld: „Uw huid is te genezen”, bevat bijna drie en twintig pagina's gedrukte tekst, van welke de strekking is: „alleen Leugemors kan huidziekten genezen, welke de arts als hopeloos moet opgeven”.

Een tweede brochure „Galstenen en hoe U ervan verlost wordt”, dient om de lezer te overtuigen van de voortreffelijkheid van het wondermiddel „Galostop”.

Bij elk der brochures was een vragenlijst gedaan, die na invullen en voorzien van pasfoto naar Leugemors te Apeldoorn kan worden gestuurd.

Behalve, dat in die lijsten gevraagd werd naar naam, woonplaats, leeftijd en beroep kon men ook antwoorden op vragen als:

- „Droge of natte huidziekte”?
„Jeukend of niet jeukend”?
„Hoe ziet Uw huidziekte er uit”?
(rood, gezwollen, met blaasjes, blaren, bultjes, schilfers, kloven, zweren, korsten)
„Welke kinderziekten heeft U gehad”?
(mazelen, dauwworm, waterpokken, kinkhoest)
„Op welke delen van Uw lichaam bevindt zich Uw huidziekte”?
„Komt huidziekte meer in Uw familie voor”? (Ja - Neen)
„Zo ja, van moeders of vaders kant”?
(Moeders - Vaders)
„Welke behandelingen heeft U al toegepast”? (zalf, bestraling, injecties, kruiden, pillen)
„Bent U gevoelig voor sommige spijzen”?
„Welke”?
„Kunt U 's avonds direct inslapen”?
(Ja - Neen)
„Wordt U vaak wakker”? (Ja - Neen)
„Droomt U veel”? (Ja - Neen)
„Tobt U over moeilijkheden”? (Ja - Neen)
„Heeft U Uw blindedarm nog”?
(Ja - Neen)
„Heeft U nog andere ziekten”?
(Asthma, Bronchitis, Rheumatiek, Galblaas, Hart?)

Dit lijkt toch wel heel sterk op het afnemen van een verhoor, zoals de medicus dat doet. 't Is net echt, zou men zeggen.

De vragenlijst voor galsteenlijders heeft veel weg van die voor lijders aan huidziekten.

Opvallend is, dat Leugemors graag wil weten of de huisdokter galstenen geconstateerd heeft en nog merkwaardiger is, dat Leugemors geen spreekuur houdt.

Is dat laatste soms een voorzorgsmaatregel om geen moeilijkheden te

De gebroeders van de Graaf uit Haarlem voor de kantonrechter

(Van een eigen verslaggever)

Op 12 October jongstleden stonden twee oude heertjes als beklaagden voor de Kantonrechter. Het waren de gebroeders van de Graaf, de directeuren van het ons welbekende Instituut voor Diaetiek en Biologie te Overveen, die al jaren lang strijd voeren tegen de zg. „Medische Trust” door het volk van „voorlichting” te voorzien in de vorm van een enorm aantal pamfletten, waarin te lezen staat, dat alle ziekten berusten op afwijkingen in het bloed, afwijkingen, welke te genezen zijn door levende bouillons van planten uit Marokko en Arabische levenselixers.

De heren v. d. Graaf brengen deze Afrikaanse planten, waarvan de aftreksels springlevend zouden zijn, als sedert jaren in de handel. Doch hierbij bleef het niet. Zij hadden een patiënt, die leed aan hoge bloeddruk, hun „Marokkaanse” kruidenmengsel in handen gespeeld en hun wondermiddel ook gegeven aan een patiënte, die klachten had over onregelmatige maandstonden.

De Ambtenaar van het O.M. was het helemaal niet eens met dergelijke praktijken en meende, dat het geven van medische raad gestraft dient te worden.

Ook vond hij de wijze van reclamemaken door de directeuren van de „in Marokko opgerichte” „tegentrust” meer dan onverantwoordelijk.

De beide gangmakers voor een „nieuw soort geneeskunde” — die nog wel gebaseerd is op vernieuwing van het bloed — trachtten zich aan de hand van de gerechtigheid te onttrekken. Inplaats van een wetenschappelijke verhandeling te gaan houden voor de dienaren van Vrouwe Justitia en daarmee een lans te breken voor hun geneesmethode, brachten zij herhaaldelijk naar voren, dat zij nooit diagnoses stellen en de kruiden over de post naar de aanhangers hunner nieuwe leer stuurden.

Echter, hun ontkennen hielp niet. Uit de getuigenverklaringen kwam vast te staan, dat zij medicamenten gaven op grond van persoonlijke klachten.

De twee directeuren hadden een verdediger meegebracht, die betoogde, dat zijn cliënten geen onderzoek hadden

verricht op zieke mensen. De cursussen à la van de Graaf dragen een onpersoonlijk karakter en geven meestal leefregels, zodat van het behandelen van zieken in de zin der wet geen sprake is. Bovendien worden ernstige zieken in de „huiskuren” naar de dokter verwezen.

(Dat laatste doet eigenaardig aan, vrienden! De „medische trust” wordt door haar concurrent, het Biologisch Diaetisch Instituut, goed genoeg gevonden voor ernstige zieken!)

Daarna waagde de verdediger zich op glad ijs door een propaganda-speech af te steken voor de „natuurgeneeskunde”, die werkt met water, lucht, licht en zon en met onschuldige kruiden. Daarbij vergat hij te zeggen, dat de directie van dat instituut met haar schoon-klinkende naam niet rijk geworden is van water, licht, lucht en zon, maar van kruiden, die voor veel geld aan de man werden gebracht.

Voor de rechter verklaarden de heren van de Graaf, dat zij uit Frankrijk waren geïmporteerd. Dat klonk heel vreemd, want in de pamfletten worden zij voor Afrikaans uitgescholten, terwijl uit het onderzoek der kruidenmengsels gebleken is, dat de directie voortaan wel wat dichterbij huis kan blijven. Dat kost ook minder deviezen!

Pleiter kwam tot de conclusie, dat vrijspraak op zijn plaats is voor deze twee gebroeders, die de strijd hadden aangeboden tegen de vergiften.

De Ambtenaar O.M. wilde geen strijd aanbinden met de zogenaamde natuurgeneeswijze, doch achtte de handelingen van verdachten, die als directeur beide even schuldig zijn, een groot gevaar voor de Volksgezondheid.

Hij noemde deze twee heren kwakzalvers over de post en vond hun optreden nog gevaarlijker dan dat van de gewone kwakzalver, die zijn patiënten tenminste nog ziet alvorens hen te voorzien van geneesmiddelen.¹⁾

De eis wat tweemaal f 150 boete voor elk der verdachten.

(Vonnis wordt nader bekend gemaakt).

¹⁾ Hoewel er kwakzalvers zijn, die hun patiënten aan huis „behandelen” mag men niet zeggen, dat deze de zieken onderzoeken. Hiertoe ontbreekt hun te enen male de nodige kennis.

De gebr. v. d. Graaf behandelen de zieken per brief. Zij zien zelfs hun slachtoffers niet en hieruit blijkt maar weer overduidelijk hoe onverschilling deze „brengers van een nieuwe leer” staan tegenover de zieke mens.

(Red.)

krijgen met de Justitie?

Voor ons is vooral deze vraag belangrijk: „Zijn dergelijke praktijken zoals Leugemors er op na houdt onbevoegd uitoefenen van de geneeskunst, ja of nee en zo ja, waarom is hieraan nog geen einde gemaakt door de Overheid?”

Inhoud zes- en zestigste Jaargang (1951)

	nrs		nrs
Alkmaarse kwakzalver Hondjes	5	Kwakzalverij in de Tandheelkunde	Mijnarends 10
Amorele lectuur	4	Kruiden (Herbesan)	6
Anecdote	3	Kruiden tegen suikerziekte	5
Angst-psychose, zie Sanatogen	6	Kruidenhuis Eldersveld te Wassenaar	8
Dr H. H. Funke			
Anti-biotica	10		
Anti-histaminica	9	Leugemors	7, 9, 10
Argumenten van een magnetiseur	11	Ledenvergadering	11
Mr C. G. M. v. Nynatten			
Arrest Hoge Raad (art. 436 Wetb. v. Strafrecht)	10	Magnetiseurs	2, 11
Arsobromin tegen suikerziekte	11	Masseren, zie Rechtszaken	7
Artsenij bereidkunde, zie „enige juridische aspecten”	6	Medicijnfeestjes	11
Bedenklijke medicijnfeestjes	11	Narcose met Evipan	5
Bestaan, 70-jarig bestaan der Vereniging	1, 10	Nieuwsblad, het Nieuwsblad in de strijd tegen de kwakzalverij	7
† Dr C. J. Brenkman, In memoriam	4		
Dr H. H. Funke			
Dr C. J. Brenkman †, Keuringsraad	4		
Bloedwijn	4, 6	Onbevoegd uitoefenen der geneeskunst (zie ook onder „Rechtszaken”)	8, 10
F. C. Reijers		Onbevoegd uitoefenen der geneeskunst, Rechtszaken	7
Buste, Plastotein-behandeling	11	Openbare vergadering 70-jarig bestaan	10, 11
Dr H. H. Funke		Onkosten, onnodig hoge, zie Sanatogen	6
		Oxydikor-Rheumatiek penningen	3
† Coppens, Dr Ph. A. In memoriam	9		
H. J. A. Ter Wee		Penicilline	10
		Penicilline voor het vee	5, 10
Doel onzer Vereniging	4	Plastosein-behandeling	11
Dode klaagt aan	5 en 1		
Drogist uit het noorden des lands	8	Quo vadis?	9
Drogist uit Schoonhoven beboet	9		
Drogistenblad „Gezin en Gezondheid”	9	Rechtszaken	zie nrs 1, 6, 7, 8, 9 en 10
Dordts „helderziende”	1	Reglement, Huishoudelijk	3
Drama te Zevenhoven	1, 5	Rheumatiek-penningen „Oxydikor”	3
Een nieuwe aanval met oude wapens	6	Sanatogen	Dr H. H. Funke 6
Mr J. Rummelink	6	Schoonhovense ogenkijker, zie Rechtszaken	8 en 9
Eldersveld, Kruidenhuis van	8	Suikerzieken, Waarschuwing aan, Dr F. Gerritsen	9
Enige Juridische aspecten	6	Suikerziekte, geneesmiddel tegen	2, 5, 8
Mr J. Rummelink			
Evipan-narcose	5	Tandheelkunde, kwakzalverij in de	3, 5, 10
Een dode klaagt aan	5 en 1	Tandheelkundige Instituten	5, 10
		Thier, J. C. M., „homoeopaath”, zie Rechtszaken	10
Faillissement	10	Toverspiegel van Schoonhoven, zie Rechtszaken	8
Geneesmiddelenwet, aankondiging	5, 10	Verslag ledenvergadering 3 Februari 1951	3
Graaf, gebr. v. d.	1, 2	Veel geschreeuw maar weinig wol	F. C. Reijers 8
Gezin en gezondheid (drogistenblad)	9	Vraag en antwoord	5
		Vreemde namen, zie Herbesan	6
Haarlemmer olie, Faillissement Claes Tilly	10		
Helderziende zag meer dan er in werkelijkheid was	1	Wanreclames	2
Herbesan	6		
Hondjes, kwakzalver te Alkmaar	5	Zegen of een vloek? Zie Penicilline	5
Huishoudelijk Reglement	3	Ziekenfonds zie „Quo vadis”	9
		Zonnegoud-Kruiden	5
In memoriam Dr C. J. Brenkman †	4		
In memoriam Dr Ph. A. Coppens †	9		
Instituut voor biologie en diaetetiek (v. d. Graaf) 1, 2, ...	10		
Keuringsraad openlijke aanprijzing geneesm. en geneeswijzen	4, 7		